

**SOSYAL HİZMET UZMANLARININ SOSYAL
HİZMET KURAM VE YAKLAŞIMLARINA
YÖNELİK ALGILARININ METAFORİK ANALİZİ**

**2023
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYAL HİZMET**

Gizem Nur SAĞLIK

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY**

**SOSYAL HİZMET UZMANLARININ SOSYAL HİZMET KURAM VE
YAKLAŞIMLARINA YÖNELİK ALGILARININ METAFORİK ANALİZİ**

Gizem Nur SAĞLIK

Tez Danışmanı

Prof. Dr.Ali Fuat ERSOY

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Haziran 2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	3
DOĞRULUK BEYANI	4
TEŞEKKÜR	5
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	13
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	14
EVREN VE ÖRNEKLEM/ ÇALIŞMA GRUBU.....	18
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	19
1. SOSYAL HİZMET KURAM VE YAKLAŞIMLARI.....	20
1.1. Sistem Yaklaşımı	20
1.1.1. Sistem Yaklaşımının Temel Varsayımları.....	21
1.1.2. Sistem Yaklaşımının Temel Kavramları	22
1.1.3. Sistem Yaklaşımı ve Sosyal Hizmet.....	23
1.2. Ekolojik Yaklaşım.....	27
1.2.1. Ekolojik Yaklaşımın Temel Varsayımları.....	28
1.2.2. Ekolojik Yaklaşımın Temel Kavramları	29

1.2.3.	Ekolojik Yaklaşım ve Sosyal Hizmet	30
1.3.	Güçlendirme Yaklaşımı	33
1.3.1.	Güçlendirme Yaklaşımının Temel Varsayımları.....	34
1.3.2.	Güçlendirme Yaklaşımının Temel Kavramları	35
1.3.3.	Güçlendirme Yaklaşımı ve Sosyal Hizmet.....	36
1.4.	Krize Müdahale Yaklaşımı.....	40
1.4.1.	Krize Müdahale Yaklaşımının Temel Varsayımları	41
1.4.2.	Krize Müdahale Yaklaşımın Temel Kavramları	41
1.4.3.	Krize Müdahale Yaklaşım ve Sosyal Hizmet	42
1.5.	Çözüm Odaklı Yaklaşım.....	43
1.5.1.	Çözüm Odaklı Yaklaşımın Temel Varsayımları.....	44
1.5.2.	Çözüm Odaklı Yaklaşımın Temel Kavramları	45
1.5.3.	Çözüm Odaklı Yaklaşım ve Sosyal Hizmet	46
2.	BULGULAR VE YORUM	49
2.1.	Katılımcıları Tanıtıcı Bilgiler	49
2.2.	Yaklaşımlar ile İlgili Tüm Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum	52
2.3.	Yaklaşımlar ile İlgili Tüm Kavramsal Kategoriler ve Özelliklerine Yönelik Bulgular ve Yorum.....	54
2.4.	Sistem Yaklaşımı ile İlgili Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum.....	57
2.5.	Ekolojik Yaklaşım ile İlgili Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum....	60
2.6.	Güçlendirme Yaklaşımı ile İlgili Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum	62
2.7.	Krize Müdahale Yaklaşımı ile İlgili Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum.....	65
2.8.	Çözüm Odaklı Yaklaşım ile İlgili Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum	69
	SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	72
	KAYNAKÇA	79
	TABLolar LİSTESİ	90
	EKLER	91
	ÖZGEÇMİŞ	116

TEZ ONAY SAYFASI

Gizem Nur SAĞLIK tarafından hazırlanan “SOSYAL HİZMET UZMANLARININ SOSYAL HİZMET KURAM VE YAKLAŞIMLARINA YÖNELİK ALGILARININ METAFORİK ANALİZİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Tez Danışmanı, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Sosyal Hizmet Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. Savunma sınavı tarihi 22/06/2023

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Hande ŞAHİN (KKÜ)

Üye : Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Mehmet KIRLIOĞLU (KBÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Müslüm KUZU

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Gizem Nur SAĞLIK

İmza :

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca tüm sorularımı sabırla dinleyen ve yanıtlayan, fikirlerime değer veren, her zaman beni cesaretlendiren, umutsuzluğa kapıldığımda tecrübelerini benimle paylaşarak yüreğime umut tohumları serpen; mutluluğumu ve üzüntümü benimle paylaşan, akademik hayatta neler yapmam ve neler yapmamam gerektiği konusunda daima yoluma ışık tutan, hayatın her alanında beni destekleyeceğini bildiğim ve yüksek lisans eğitimimdeki en büyük şansım olarak gördüğüm çok kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY'a,

Tanıdıkça her geçen gün daha çok sevmeye başladığım; hayata ve akademiye dair bilgi birikimini, deneyimlerini ve önerilerini her zaman her fırsatta benimle paylaşan, yüksek lisans tezimin analiz aşamasında oldukça büyük katkıları bulunan ve çıkmaza düştüğüm anlarda beni destekleyen değerli hocam Prof. Dr. Gülay GÜNAY'a,

Hem yüksek lisans eğitimim boyunca hem de meslek hayatımda akademik bakış açısından, çalışmalarından ve çalışma tarzından fazlasıyla istifade ettiğim ve etmeye devam edeceğim değerli hocam Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN'e,

Tez savunma jürimde yer alarak görüşlerini ve önerilerini benimle paylaşan, bahsettiği konunun mantığını kavratmaya çalışan ve bana zaman ayıran değerli hocam Doç. Dr. Mehmet KIRLIOĞLU'na,

Metafor ve metafor analizi konusunda bilgilerini ve deneyimlerini benimle paylaşan, bana yol gösteren ve kıymetli vaktini ayıran Prof. Dr. Fatih AYDIN'a,

Tez jürimde yer almayı kabul ederek kıymetli katkılarını sunan Prof. Dr. Hande ŞAHİN'e

Yüksek lisans tezim ile ilgili sıklıkla istişare ettiğim çalışma arkadaşım Arş. Gör. Mustafa Emin AKÇİN'e,

İş hayatımın ilk günlerinde desteğini esirgemeyen ve bana vakit ayıran sayın Mehmet YALTIRIK'a,

Lisansüstü eğitim ile ilgili deneyimlerini ve bilgileri benimle paylaşan, yolumu aydınlatan sevgili kuzenim İlbilge İNAL'a; ileri düzeyde Excel bilgisi ile analizimde yardımcı olan kuzenim Elif Yaren ER'e

Tanıştığımız günden beri pek çok hayat deneyimimi paylaştığım, birlikte çalışma planları yaptığımız, gece yarısına kadar sorular çözdüğümüz, beni yalnız bırakmayan ve akademik kaygılarıma ortak olan arkadaşlarım Ganime BOZLAR ve Ümran KEŞİR'e,

Hayatımdaki tüm önemli anlarda benimle sevincimi ya da üzüntümü paylaşan, birlikte çok özel ve güzel anılar biriktirdiğim, birbirimize her zaman destek olduğumuz ya da olmaya gayret gösterdiğimiz, oda arkadaşlığımdan dostluğa uzanan bir hikâyeye sahip olduğum dostum Gülsüm HAMANÇA'ya, eşi Mert HAMANÇA'ya ve oğulları Barış HAMANÇA'ya,

Hayatımda büyük bir yeri olan, birlikte büyüdüğüm, bambaşka duyguları deneyimlediğim; güldüğümde, ağladığımda, kaygılandığımda ve daha pek çok durumda benim yanımda olarak duygularımı paylaşan, yoğun çalıştığım dönemlerde kendisini ihmal etmeme rağmen beni kırmayan, daima gönlümü hoş tutmaya gayret gösteren hayat arkadaşım Çekdar TUĞRUL'a,

Ve son olarak, yanımda olamasalar da beni gökyüzünden izlediklerini bildiğim aileme teşekkürü borç bilirim.

ÖZ

Bu araştırma sosyal hizmet uzmanlarının Sistem Yaklaşımı, Ekolojik Yaklaşım, Güçlendirme Yaklaşımı, Krize Müdahale Yaklaşımı ve Çözüm Odaklı Yaklaşım'a yönelik görüşlerinin metaforlar yoluyla analiz edilmesi, sosyal hizmet uzmanlarının bu yaklaşımlara ilişkin algılarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırmanın fenomenoloji deseniyle tasarlanan bu çalışmada veriler, 8 sosyodemografik bilgisi sorusu ve 5 boşluk doldurma sorusundan oluşan veri toplama formu ile toplanmıştır. Veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, çalışmakta olan 119 sosyal hizmet uzmanından oluşmaktadır. Araştırmada Sistem Yaklaşımı'na ilişkin 2 farklı kavramsal kategori ve 39 geçerli metafor; Ekolojik Yaklaşım'a ilişkin 3 farklı kavramsal kategori ve 48 geçerli metafor; Güçlendirme Yaklaşımı'na ilişkin 3 farklı kavramsal kategori ve 56 geçerli metafor; Krize Müdahale Yaklaşımı'na ilişkin 4 farklı kavramsal kategori ve 66 geçerli metafor; Çözüm Odaklı Yaklaşım'a ilişkin 3 farklı kavramsal kategori ve 46 geçerli metafor üretilmiştir.

Araştırmanın sosyodemografik sonuçları doğrultusunda, katılımcıların bazılarının (n=57) mesleklerini sevmeyeceği, bazılarının (n=46) sosyal hizmet müdahalelerinde kuram ve yaklaşımları kullanmadığı görülmüştür. Üretilen ve değerlendirilen geçerli metaforlar doğrultusunda, katılımcıların araştırmaya konu olan yaklaşımları, yaklaşımların temel özelliklerini yansıtacak şekilde algıladıkları, bazı yaklaşımlarda ortak kavramsal kategorilerin oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve kuram ve yaklaşım derslerinin vaka örnekleriyle desteklenerek anlatılması gibi önerilerde bulunulmuş, bu durumun sosyal hizmet uzmanlarının mesleklerinin temel taşları olan sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarına yönelik algılarını pozitif yönde etkileyeceği düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet; Sosyal hizmet uzmanı; Sosyal hizmet kuram ve yaklaşımları; Metafor analizi

ABSTRACT

This study was conducted to analyze the views of social workers on the Systems Approach, Ecological Approach, Empowerment Approach, Crisis Intervention Approach, and Solution Focused Approach through metaphors and to determine the perceptions of social workers about these approaches.

In this study designed with the phenomenology design of qualitative research, data were collected with a data collection form consisting of 8 sociodemographic information questions and 5 fill-in-the-blank questions. The data were analyzed by content analysis method. The study group of the research consisted of 119 working social workers. In the study, 2 different conceptual categories and 39 valid metaphors were produced for the Systems Approach; 3 different conceptual categories and 48 valid metaphors for the Ecological Approach; 3 different conceptual categories and 56 valid metaphors for the Empowerment Approach; 4 different conceptual categories and 66 valid metaphors for the Crisis Intervention Approach; 3 different conceptual categories and 46 valid metaphors for the Solution-Focused Approach.

In line with the sociodemographic results of the study, it was observed that some of the participants (n=57) did not like their profession and some (n=46) did not use theories and approaches in social work interventions. In line with the valid metaphors produced and evaluated, it was concluded that the participants perceived the approaches subject to the research in a way that reflected the basic characteristics of the approaches, and that common conceptual categories were formed in some approaches. Suggestions such as improving the working conditions of social workers and teaching theory and approach courses supported by case examples were made, and it was thought that this would positively affect the perceptions of social workers towards social work theories and approaches, which are the cornerstones of their profession.

Keywords: Social work; Social worker; Social work theory and approaches; Metaphor analysis

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Hizmet Kuram ve Yaklaşımlarına Yönelik Algılarının Metaforik Analizi
Tezin Yazarı	Gizem Nur SAĞLIK
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	22.06.2023
Tezin Alanı	Sosyal Hizmet
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	116
Anahtar Kelimeler	Sosyal Hizmet; Sosyal Hizmet Uzmanı; Sosyal Hizmet Kuram ve Yaklaşımları; Metafor Analizi

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Metaphorical Analysis of the Perceptions of Social Workers towards Social Work Theories and Approaches.
Author of the Thesis	Gizem Nur SAĞLIK
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Status of the Thesis	Master Thesis
Date of the Thesis	22.06.2023
Field of the Thesis	Social Work
Place of the Thesis	UNIKA/IGP
Total Page Number	116
Keywords	Social Work; Social Worker; Social Work Theory and Approaches; Metaphor Analysis

KISALTMALAR

AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

SHU : Sosyal Hizmet Uzmanı

TDK : Türk Dil Kurumu

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Sosyal hizmet sosyal değişimi, gelişimi ve uyumu amaçlayan, bireylerin güçlendirilmesini destekleyen, mevcut kapasiteyi güçlendirme, amaca uygun toplumsal koşulları yaratma hedefleriyle hareket eden uygulamaya dayalı 1900'l yılların başında gelişim göstermeye başlayan bir disiplindir. Sosyal hizmet uzmanı ise farklı gruplara yönelik sosyal hizmetler sunmak üzere en az lisans düzeyinde eğitim alan meslek profesyoneli olarak tanımlanmaktadır (Barker, 2003; International Federation of Social Workers [IFSW], 2014).

Yukarıdaki tanımlamalardan anlaşılacağı üzere dünyada sosyal hizmet mesleğinin kapsamı oldukça geniş, tarihi ise ülkemize nazaran oldukça eskidir. Ülkemizde sosyal hizmet eğitimi 1960lı yıllara dayanmakla birlikte 2000'li yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır. Sosyal hizmet eğitiminin yaygınlaşması ve kontrolsüz büyümesi ise sosyal hizmet disiplininde birtakım problemlere yol açmıştır (Alptekin ve diğerleri, 2017). Bu problemlerden bir tanesi, eğitim sürecinde öğrencilere gerekli ve yeterli donanımın sağlanamaması olmaktadır. Bu durum meslek hayatına atılan sosyal hizmet uzmanlarının problem yaşamasına da sebep olabilecek niteliktedir.

Diğer bir taraftan ülkemizde sosyal hizmet uzmanı istihdamının büyük çoğunluğunun devlet eliyle sağlanması da kısmen kısıtlayıcı etkiler göstermektedir. Sosyal hizmet uzmanları genellikle çalıştıkları kurumların/kuruluşların talepleri ve koşullarına göre hizmet sunmaktadır. Buna istinaden sosyal hizmet uzmanı tanımının ve yetkilerinin kanun ve yönetmeliklerde detaylı olarak anlatılmaması, sosyal inceleme raporlarının kısıtlayıcılığı, iş yükünün fazla olması, sunulan sosyal hizmetlerin devlet olanakları dahilinde şekillenmesi, iş yerlerinin fiziki olarak yetersiz olması, meslek profesyonellerinin politik kaygıları gibi nedenler sosyal hizmet uygulamalarını ve kapsayıcılığını zedelemektedir.

Sosyal hizmet uzmanları, mesleki müdahalelerinde değişim hedefine yönelik olarak hangi kuramı ve yaklaşımı kullanacağına karar vermekle yükümlü olarak görülmektedir. Kuram ve yaklaşımlar temelde, sosyal hizmet uzmanlarının farklı durumlarda neler yapmaları gerektiğini ve mracaatlara nasıl tepkiler vermesi gerektiğini tanımlamaktadır (Payne, 2014; Teater, 2019). Yukarıda bahsedilmiş olan

tüm durumların, sosyal hizmet uzmanlarının kuram ve yaklaşımlarla ilgili algılarını etkilediği düşünülmektedir.

Bu araştırma, en az lisans düzeyinde sosyal hizmet diplomasına sahip, çalışan sosyal hizmet uzmanlarının kuramlar ve yaklaşımlara yönelik algılarının metaforlara nasıl yansıdığını inceleyen bir araştırmadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Uygulamalı bir meslek ve disiplin olan sosyal hizmet kuramsal bilgi temeli kapsamında farklı gruplarla mesleki uygulamalar ve müdahaleler gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bu doğrultuda sosyal hizmet uzmanları, hizmet sundukları müracaatçılarla ve müracaatçı gruplarıyla mesleki çalışmalar yürütmektedir. Çocuk, yoksulluk, engellilik, sağlık, suçluluk gibi farklı alanlarda çalışan sosyal hizmet uzmanları, mesleki uygulama ve müdahalelerinde hem sosyal hizmet disiplini hem de farklı meslek ve disiplini geliştiren kuram ve yaklaşımlardan faydalanmaktadır. Zengin ve Çalış (2017), doğru sosyal hizmet müdahalesinin planlanması, planlı değişim sürecinin etkili olabilmesi ve müracaatçının en yüksek yararının gerçekleşmesi için sosyal hizmetin kuram ve yaklaşım yelpazesinde yer alan farklı yaklaşımların kullanılması gerektiğini ifade etmektedir. Uygulamada oldukça önemli bir noktada bulunan sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarının sosyal hizmet uzmanları tarafından farklı şekillerde algılanabileceği de öngörülmektedir. Bu bilgilerin araştırmanın temel amacına ve alt amaçlarına dayanak oluşturduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet ve kuram yaklaşımlarına yönelik algılarının metaforlara nasıl yansıdığını incelemektir.

Bu doğrultuda araştırmanın alt amaçları:

- Sosyal hizmet uzmanlarının, sosyal hizmet yaklaşımlarına yönelik oluşturdukları metaforları belirlemek,
- Sosyal hizmet uzmanlarının, sosyal hizmet yaklaşımlarına yönelik oluşturdukları metaforların kavramsal kategorilerini belirlemek,
- Sosyal hizmet uzmanlarının, sosyal hizmet yaklaşımlarına yönelik oluşturdukları metaforların nasıl değişim gösterdiğini belirlemek,

- Sosyal hizmet uzmanlarının, sosyal hizmet yaklaşımlarına yönelik oluşturdukları metaforların kavramsal kategorilerinin nasıl değişim gösterdiğini belirlemek, şeklindedir.

Bu araştırmanın sosyal hizmet eğitiminde büyük yeri olan farklı kuram ve yaklaşımların önemine, sosyal hizmet uzmanlarının kuram ve yaklaşım algılarının çeşitli uygulamalar ile yeterli düzeye getirilmesine yönelik farklı bir bakış açısı sunacağı düşünülmektedir. Ek olarak, yapılan sosyal hizmet alanyazın taramasında, sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarını metafor analizi yoluyla inceleyen bilimsel araştırmaya rastlanmamış olmasının da önem arz ettiği düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma sosyal hizmet uzmanlarının; sosyal hizmet ve kuram yaklaşımlarına yönelik algılarının metaforlara yansımalarını değerlendirmek, ilgili metaforların kavramsal kategorilerini belirlemek ve metaforlar ile kategorileri arasındaki değişimleri değerlendirmek amacıyla nitel araştırmanın fenomenoloji deseninde tasarlanmış bir araştırmadır.

Nitel araştırma, bireylerin yaşadıkları dünyaya ve dünyadaki deneyimlerine ilişkin algılarını, yorumlarını analiz etmek üzere geliştirilmiş bir araştırma yöntemidir (Güler ve diğerleri, 2015). Nitel araştırma çevreyle ilgili, süreçle ilgili ve algılarla ilgili verilerin kullanıldığı (LeCompte ve Goetz, 1984) nitel süreci içermektedir. Nitel araştırmaların temel amaçları, değişen ve gelişen dünyada meydana gelen yeni anlayışların ve bu durumun doğurduğu sonuçların anlaşılması olarak ifade edilmektedir (Seggie ve Bayburt, 2021). Nitel araştırmanın temel özelliklerinin; araştırma verilerinin üstünlüğünü esas alma, araştırmanın araştırma ortamıyla sınırlı olması, araştırmacıların katılımcı gözlem yoluyla sürece katılması, emik perspektifle araştırma yapma ve araştırma verilerini detaylıca analiz etme olarak belirtilmektedir (Holloway ve Galvin, 2016). Nitel araştırma geleneğinin kuramsal temellerinin oluşmasında felsefenin oldukça büyük etkisi bulunmaktadır. Gerçek ile ilgili değerler, mantık bağlantıları, anlam arayışları, bireylerin gerçeklik algıları ve deneyimleri gibi konularda felsefe ve nitel araştırma arasındaki bağlantının kuvvetli olduğu görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Fenomenolojik araştırma, birkaç bireyin araştırmacı tarafından belirlenen fenomen ya da kavram ile ilgili deneyimlerinin ortak anlamlarını keşfetmeyi, belirlenen fenomen ya da kavramın gerçek doğasını anlamayı amaçlayan bir nitel araştırma desendir (van Mannen, 2016). Fenomenolojik araştırma, nitel araştırmanın ilk ve temel desenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Sart, 2021). Fenomenolojik araştırma, bireylerin deneyimlerinin onlar için anlamlı olduğu, yapılandırılmış olmadığı ve bireyin kendisine ait yapısal bir özellik olduğu düşünceleri çerçevesinde şekillenmiştir. Bu noktada fenomenolojik araştırma deseniyle tasarlanmış bir araştırmada araştırmacının, sebep-sonuç ilişkisine dayalı açıklamaları bir yana bırakması, bireylerin fenomenle ilişkili deneyimlerine ve algılarına odaklanması, fenomenlerin altında yatan esas mantığı aramaya çalışması gerektiği belirtilmektedir (Dukes, 1984).

Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama aracı geliştirilirken öncelikli olarak sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarına ilişkin literatür taranmıştır. Daha sonra ilgili kuram ve yaklaşımları içeren, iki bölümden oluşan veri toplama aracı oluşturulmuştur. Birinci bölüm katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve çalışılan alan gibi bilgileri sorgulayan 8 sosyodemografik bilgi sorusundan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise sosyal hizmet uzmanlarının Sistem Yaklaşımı'na, Ekolojik Yaklaşım'a, Güçlendirme Yaklaşımı'na, Krize Müdahale Yaklaşımı'na ve Çözüm Odaklı Yaklaşım'a yönelik algılarını ortaya koymak amacıyla oluşturulan "Sistem yaklaşımı... gibidir. Çünkü..." ve "Ekolojik yaklaşım... gibidir. Çünkü..." benzeri ifadeleri içeren ve bu araştırmaya konu olan yaklaşımları kapsayan 5 tamamlama cümlesini içermektedir. Veri toplama aracında "Sistem yaklaşımı...", "Ekolojik yaklaşım..." ifadeleriyle sosyal hizmet uzmanlarının ilgili kuram ve yaklaşıma yönelik hangi metaforları ürettiği belirlenirken; "Çünkü..." ifadeleri ile yaklaşımları o metafora benzetme nedenlerinin irdelenmesi amaçlanmıştır. Kılcan (2021) "Çünkü..." ifadesinin katılımcıların metaforları oluşturma gerekçelerinin belirttiğini ifade etmektedir. Aynı şekilde Yıldırım ve şimşek (2018) de, metaforların belirtilmesinden sonra "neden" veya "niçin" sorularının sorulmasının gerekliliği olduğunu belirtmektedir.

Veri toplama aracı oluşturulduktan sonra (Google Forms) elektronik ortama aktarılmıştır. Elektronik ortama aktarılın veri toplama aracına metaforların toplanmasındaki amacı, metaforların ne için kullanılacağını ve metafor ifadelerinin nasıl olması gerektiğini aktaran bilgileri içeren yönerge eklenmiştir. Elektronik ortamdaki veri toplama aracının karekodu oluşturulmuştur (Ek 3).

Veri toplama aracı, Eylül 2022 ve Ocak 2023 tarih aralığında yüz yüz görüşme yapılarak ve sosyal medya platformlarında (Instagram, Linked'in, Whatsapp, Telegram, e-posta) mesleğine ve çalıştığı kuruma yer veren sosyal hizmet uzmanlarına iletilerek katılımcılara ulaştırılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri içerik analizi yöntemi kullanılarak analize tabi tutulmuştur. İçerik analizi metinlerde veya deşifre edilmiş metinlerde gizli kalmış anlamların ve iletilmek istenen iletilerin kategorize edilerek analiz edilmesini ifade etmektedir (Güler ve diğerleri, 2015). İçerik analizinin temel amacı araştırma verilerini açıklayabilecek kavramlara ulaşmak, ortaya çıkan kavramları mantık çerçevesinde düzenlemek ve araştırma verilerini en iyi açıklayan temaların keşfedilmesini sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Sosyal bilimler alanların kullanılan en önemli nitel analiz tekniklerinden biri olan içerik analizi kelimelerin küçük içerik kavramlarıyla özetlendiği, yinelenebilir bir teknik (Büyüköztürk ve diğerleri, 2022) olmakla birlikte uygulanan belirli bir standardının olmaması, doğrusal bir düzlemde analiz yapılmaması gibi özelliklere de sahiptir. Bu noktada içerik analizi araştırmacının bilgi-beceri temeli, perspektifi, analitik yeteneği ve beklentisi etrafında şekillenmektedir (Elo ve Kyngäs, 2008).

Metafor niteliğindeki verilerin analizi sürecinde ilk olarak, araştırma verilerine ilişkin Google Forms yanıtları Excel tablosu halinde bilgisayara indirilmiş ve numaralandırılmış, basılı halde doldurulan formlar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra metaforların geçerli olup olmadıklarına dair incelemeler yapılmıştır. Bu aşamada, metaforun yer aldığı ancak gerekçesinin yer almadığı yanıtların; sadece metaforun gerekçesinin olduğu yanıtların ve doğru doldurulmayan yanıtların olup olmadığı kontrol edilmiştir. Araştırma kapsamında üretilen toplam 595 metafor

bulunmaktadır. Ancak yapılan metafor ayıklamasından sonra üretilen toplam 595 metafordan 244 geçerli metaforun bulunduğu görülmüştür. Bu noktada araştırmaya 244 geçerli metafor ile devam edilmiştir.

Katılımcılar tarafından bu araştırmaya konu olan sosyal hizmet yaklaşımlarına yönelik üretilen geçerli metaforlara ve gerekçelerine bakılmıştır. Ardından her yaklaşım için ayrı ayrı olmak üzere kavramsal kategoriler oluşturulmuştur. Her yaklaşım için ayrı ayrı üretilen geçerli metaforlar, yaklaşımlarla ilgili kavramsal kategorilerle eşleştirilmiştir. Bu aşamada kavramsal kategoriler ve ilgili eşleştirmeler Excel aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Kavramsal kategorilerin ve ilgili eşleştirmelerin yapılmasından sonra metaforların ilgili kavramsal kategorileri temsil edip etmediğiyle ilgili uzman grubu görüşü alınmıştır. Aşağıdaki tabloda (Tablo 1) görüşü alınan uzman grubuna ilişkin bilgiler aktarılmıştır.

Tablo 1: Uzman grubu bilgileri

	Üniversite / Fakülte / Bölüm	Unvan
1.	Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü	Prof. Dr.
2.	Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü	Prof. Dr.
3.	Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü	Doç. Dr.

Uzman görüşü alınması için araştırmacı tarafından, araştırmaya konu olan 5 farklı sosyal hizmet yaklaşımı için 5 ayrı çalışma sayfasını içeren bir Excel dosyası oluşturulmuştur. Bu aşamada, her yaklaşıma özgü üretilen geçerli metaforlar ilgili kavramsal kategorilerden bağımsız alfabetik olarak sıralanmıştır. Oluşturulan Excel dosyasında sol sütunda alfabetik olarak sıralanmış metaforlar, sağ sütunda kavramsal kategori isimleri ve kavramsal kategorinin alt satırına işaretleme yapılması için onay kutuları eklenmiştir. Uzmanlardan; yaklaşımla ilgili her bir metaforu, yaklaşımın kavramsal kategorilerinden herhangi biriyle onay kutusunu işaretlemek suretiyle eşleştirmesi istenmiştir. Görüşü alınan uzman grubundan 2 uzman, kendilerine elektronik posta yoluyla iletilen Excel dosyasında işaretleme yaparak araştırmacıya geri dönüş yapmış; 1 uzman ise yüz yüze görüşme suretiyle değerlendirme talep etmiştir. Yüz yüze görüşme sırasında yapılan değerlendirmeler araştırmacı tarafından daha sonra incelenmek üzere not alınmıştır. Yapılan uzman değerlendirmesi sonucunda Sistem

Yaklaşımı'na ilişkin 3; Ekolojik Yaklaşım'a ilişkin 4; Güçlendirme Yaklaşımı'na ilişkin 2 ve Krize Mühadahle Yaklaşımı'na ilişkin 2 geçerli metaforun kavramsal kategorilerinde değişim yapılmasına karar verilmiştir. Geçerli metaforlarda yapılacak kavramsal kategori değişimlerinin karar bağlanmasında, uzman grubunda görüş birliğinin ya da görüş çokluğunun sağlanmasına özen gösterilmiştir.

Raporlama aşamasında ise kavramsal kategori ve metaforların son halleri tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır. Araştırmada üretilen tüm geçerli metaforlara ve metaforların "çünkü" ifadelerine yer veren liste Ek 1'de aktarılmıştır.

EVREN VE ÖRNEKLEM/ ÇALIŞMA GRUBU

Örneklem, evrene kıyasla daha küçük olan ve veri toplama noktasında daha erişilebilir olan bireyler, olaylar veya olguları içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmanın örnekleme, en az lisans düzeyinde sosyal hizmet diplomasına sahip olan ve herhangi bir kurumda/kuruluştaki farklı birimlerde sosyal hizmet uzmanı olarak görev yapan 119 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılardan 51'i ile yüz yüze görüşme yapılmış; 68'i ile sosyal medya platformları vasıtasıyla görüşülmüştür. Yüz yüze görüşülen 51 katılımcıdan 6'sına veri toplama aracı basılı olarak ulaştırılmış; diğer 45 katılımcıya ise araştırmacının daha az atık ve daha sürdürülebilir bir yaşam temennisi doğrultusunda form basılı halde dağıtılmamış, veri toplama aracına ilişkin karekodun cep telefonu kamerasıyla taratılması suretiyle çalışmaya katılması istenmiştir.

Araştırma verilerinin doyunluğa ulaştığı kanaati ve metaforların tekrar etmeye başlaması nedeniyle, 119 katılımcının araştırma niteliği açısından yeterli olduğu düşünülmüştür. Ayrıca veri toplama aracının iletildiği bazı katılımcılar, "Kuramların bazılarını tam olarak bilmediğimden kendimi çok yetersiz hissettim." veya "Araştırmaya katılmayı çok isterdim ama hiçbir şey bilmediğimi fark ettim ve yarıda bırakmak zorunda kaldım." ya da "Metaforlarda aklıma hiçbir şey gelmedi, bu yüzden tamamlayamadım, kusura bakmayın." şeklindeki geri bildirimlerde bulunmuştur. Bu durumun da örnekleme etkileyen bir durum olduğu düşünülmektedir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırmanın örneklemini en az lisans düzeyinde sosyal hizmet diplomasına sahip olan ve herhangi bir sosyal hizmet kurum/kuruluşunda çalışan sosyal hizmet uzmanları ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda en az lisans düzeyinde sosyal hizmet diplomasına sahip olan ancak sosyal hizmet kurum/kuruluşlarının herhangi birinde çalışmayan sosyal hizmet uzmanları örnekleme dahil edilmemiştir. Veri toplama aracının iletildiği bazı katılımcıların yaklaşımlar konusunda kendilerini yetersiz hissettiklerini, veri toplama aracını çok düşündürücü bulduklarını belirten geri bildirimlerin de araştırmanın çalışma grubu konusunda sınırlılığına neden olduğu düşünülmektedir. Ek olarak, ülke genelindeki tüm sosyal hizmet uzmanlarına ulaşmanın zorluğu ve bazı noktalarda (deneyim, çalışılan alan, eğitim düzeyi gibi) katılımcı çeşitliliğinin eşit olarak sağlanamamış olması bu araştırmanın sınırlılıklarıdır.

Bu araştırma veri toplama formunda sorulan “sosyal hizmet uygulamalarında kullanılan etkili yaklaşım/yaklaşımlar sizce hangisidir?/hangileridir?” sorusuna gelen yanıtlar doğrultusunda en etkili bulunduğu belirtilen Sistem Yaklaşımı, Ekolojik Yaklaşım, Güçlendirme Yaklaşımı, Krize Müdahale Yaklaşımı ve Çözüm Odaklı Yaklaşım olmak üzere beş yaklaşım ile sınırlandırılmıştır.

1. SOSYAL HİZMET KURAM VE YAKLAŞIMLARI

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılar tarafından sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılan en etkili yaklaşım olduğu belirtilen (Tablo 3) Sistem Yaklaşımı, Ekolojik Yaklaşım, Güçlendirme Yaklaşımı, Krize Müdahale Yaklaşımı ve Çözüm Odaklı Yaklaşım'a ilişkin literatür bilgisine yer verilmiştir.

1.1. Sistem Yaklaşımı

Sosyal hizmet mesleğinde önemli etkileri olan sistem yaklaşımının, Genel Sistem Yaklaşımı ve Ekolojik Sistem Yaklaşımı olmak üzere iki farklı bakış açısı bulunmaktadır (Payne, 2014). Bu bölümde, Genel Sistem Yaklaşımından bahsedilecektir.

Sistem Yaklaşımı 1950'lerde biyolojiden ve makine mühendisliğinde makinelerin kontrol ve iletişimini ifade eden sibernetik sistemler teorisinden etkilenmiştir (Almaney, 1974; Ashbey, 1954; Wiener, 1948; Akt.: Lai ve Huili Lin, 2017). Sistem Yaklaşımı, organizmaları bir sistem olarak görmüş ve sistemleri en basit parçalara indirgeyerek değerlendiren geleneksel bilim anlayışını reddetmiştir. Bunun yerine organizmalarda karmaşık süreçler sonucu meydana gelen yapıları incelemenin önemini vurgulamıştır (Van Wormer, 2017).

Bertalanffy'nin Sistem Yaklaşımı, doğada bilinen bir sistem olarak kabul edilen biyolojik organizmaların büyümesini, gelişimini ve değişimini açıklamaya yönelik neden-sonuç ilkesine dayanan bir yaklaşımdır. Bertalanffy (1969), Sistem Yaklaşımı "*bütün parçaların toplamından daha büyüktür*" şeklinde özetlemektedir. Bertalanffy'nin sistemlere ilişkin bu varsayımı, binlerce yıl önce filozof Aristoteles tarafından iddia edilen, bilgi tekil parçaların değil bütünün anlaşılmasından kaynaklanır, ifadesiyle örtüştüğü görülmektedir (Jurich ve Myers-Bowman, 1998; Mele, Pels ve Polese, 2010).

Bertalanffy, Sistem Yaklaşımını geliştirirken toplumların örgütlenmesi, topluma uyum süreci ve toplumsal sistemlerde bireylerin rolleri gibi konularda çalışmalar yürüten Durkheim'dan; karmaşık sosyal yapıları, örgütleri ve organizasyon biçimlerini

inceleyen Weber'den etkilenmiştir. Bertalanffy'nin Sistem Yaklaşımını geliştirirken sosyoloji alanındaki bilim insanlarından etkilenmesi Sistem Yaklaşımına toplumsal bir bakış açısı kazandırmıştır. Toplumsal bakış açısıyla bütünleştiğinde Sistem Yaklaşımı'nın varsayımlarının sosyal bilimlere ve sistemlere de uygulanabilir hale geldiği belirtilmektedir (Payne, 1997; Akt.: Baykara Acar ve Acar, 2002).

Sosyal bilimlerde kabul görmesinden sonra Sistem Yaklaşımı, disiplinler arası bir nitelik kazanmıştır (Mele ve diğerleri, 2010). Ancak sosyal bilimlerde Sistem Yaklaşımı, toplumsal yaşama ve insan davranışına ilişkin bir teori olmaktan ziyade uygulamalarda kullanılabilecek bir dizi varsayımdan oluşan bir model olarak tanımlanmaktadır (Ball, 1978; Jurich ve Myers-Bowman, 1998; Artan, 2010; Friedman ve Allen, 2010; Bayraktar, 2017; Van Wormer, 2017; Greene, 1999; Akt.: Van Wormer, 2017). Bertalanffy'nin sosyal bilimlere uygulanabilir olan Sistem Yaklaşımı; topluluklar, kuruluşlar ve makro düzeydeki problemlerin açıklanmasına yeni ve kapsamlı bir bakış açısı getirmiştir. Böylece Sistem Yaklaşımına ait birtakım varsayımlar ve yeni bir mesleki terminoloji oluşmuştur (Friedman ve Allen, 2010; Leighninger Jr, 1977).

1.1.1. Sistem Yaklaşımının Temel Varsayımları

Sistem Yaklaşımının kendine ait dört temel varsayımı bulunmaktadır. Bu varsayımlardan aşağıda bahsedilmiştir (Boulding, 1956; Jurich ve Myers-Bowman, 1998; Baykara Acar ve Acar, 2002; Mavili Aktaş, 2004; Whitchurch ve Constantine 2009; Artan, 2010).

“Sistemler bütünseldir”: Bu varsayım sistemlerin parçalardan meydana geldiğini ve sistemlerin anlaşılması için bütünü irdelemek gerektiğini ifade etmektedir.

“Sistemler hiyerarşik bir düzendedir”: Bu varsayım her sistemin kendisini oluşturan alt sistemlerden meydana geldiğini ifade etmektedir.

“Canlı sistemler açık ve aktiftir”: Bu varsayım, sistemlerin kendi parçaları ve çevrelerindeki diğer sistemlerle etkileşimde bulunarak varlıklarını sürdürdüğünü ifade etmektedir.

‘‘İnsan sistemleri özdüşünümseldir’’: Bu varsayım özdüşünümsel canlı varlıklar olan insanların sistemlerinin, kendi davranışlarını ve diğer sistemler ile olan etkileşimlerini derinlemesine irdeleyebildiklerini ifade etmektedir.

1.1.2. Sistem Yaklaşımının Temel Kavramları

Sistem Yaklaşımının kendine özgü mesleki terminolojisi bulunmaktadır. Bu mesleki terminolojiye ait on iki temel kavramdan aşağıda bahsedilmiştir (Katz ve Kahn, 1966; Bertalanffy, 1969; Constantine, 1986; Littlejohn, 1992; Broderick, 1993; Galvin ve Brommel, 1996; Johnson, 1998; Baykara Acar ve Acar, 2002; Kaya, 1979; Akt.: Yalçınkaya, 2002; Artan, 2010; Friedman ve Allen, 2010; Mele ve diğerleri, 2010; Hirsh, Mar ve Peterson, 2012; Payne, 2014; Bayraktar, 2017; Hofkirchner, 2019; Teater, 2019).

‘‘Sistem’’: Belirli bir zaman ve bağlamda düzen içinde bulunan, parçalardan oluşan ve parçaları birbiri ile etkileşim halinde olan birleşimi tanımlamaktadır.

‘‘Karşılıklılık’’: Sistemin bir bileşeninde meydana gelen değişimin diğer tüm bileşenleri ve bütünü etkilediğini ifade etmektedir.

‘‘Alt sistem ve Üst sistem’’: Her sistemin içinde bulundurduğu temel bileşenler alt sistem kavramını; sistemleri sonsuza dek kapsayacak olan sistemler üst sistem kavramını tanımlamaktadır.

‘‘Sistem sınırları’’: Sistemleri içinde buldukları çevreden ayıran, sistemlerin işlevlerini tanımlaması ve sürdürebilmesi için gerekli olan sınırları tanımlamaktadır.

‘‘Açık sistem ve Kapalı sistem’’: Esnek ve geçirgen sistem sınırlara sahip olan sistemler açık sistem; katı ve geçirgen yapıda olmayan sınırlara sahip sistemleri kapalı sistem kavramları tanımlamaktadır.

‘‘Entropi ve Negatif entropi’’: Çevresi ile etkileşime girmeyen sistemlerin zamanla işlevini kaybedeceği ve bozulacağı entropi; açık sistemlerin çevreleri ile etkileşim halinde bulunarak kendini onarabilmesi ve entropiyi tersine çevirebilmesi negatif entropi kavramları ile tanımlanmaktadır.

‘‘Eşsonluluk ve Çok sonluluk’’: Farklı işlevlere ve çevresel koşullara sahip olan sistemlerin, çeşitli yollarla aynı sonuca ulaşacak şekilde dönüşüm yaşayabileceklerini eşsonluluk kavramı, sistemlerin benzer şartlarda farklı değişim ve dönüşümler yaşayarak farklı sonuçlara ulaşmasını çok sonluluk kavramları ifade etmektedir.

‘‘Denge durumu’’: Sistemlerin hayatta kalabilmesi için gereken durumu ifade etmektedir.

‘‘Enerji’’: Sistemlerin kendi içlerinde üretilen ya da dış çevrelerinden sağlanan kaynaklar, bilgiler ve eylemleri tanımlamaktadır.

‘‘İşlem’’: Etkileşimler ve enerji sayesinde ortaya çıkan değişim sürecini ifade etmektedir.

‘‘Girdi ve Çıktı’’: Sistemin dış çevresinden kaynaklanan enerji, madde, bilgi ve insanlar ile olan etkileşimi girdi; sistemlerin çevreleri ile olan etkileşimden elde ettikleri girdileri kendi içlerinde işleyerek çevrelerine geri gönderdikleri enerji, madde, bilgi ve insan faktörlerini çıktı kavramı ifade etmektedir.

‘‘Geri bildirim’’: Sistemin gönderdiği çıktılarının sisteme ait hedeflerle uygun olup olmadığının anlaşılması için kullanılan değerlendirme yöntemini ifade etmektedir.

1.1.3. Sistem Yaklaşımı ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet meslek disiplininde kullanılan Sistem Yaklaşımının kurucusu, Ludwig Von Bertalanffy (1901-1972) olarak kabul edilmektedir (Artan, 2010). Sistem Yaklaşımı, bireyleri ve çevrelerini kapsayan bir yaklaşımdır. Sistem Yaklaşımı’na göre, bireyler canlı ve açık sistemler olarak kabul edilmektedir (Boulding, 1956). Dolayısıyla, bireyler ve çevreleri arasında sürekli ve karmaşık etkileşimler bulunmaktadır (Anderson ve Carter, 1990). Sistem Yaklaşımı’na göre, insan davranışları bireyler ve çevreleri arasındaki etkileşimden kaynaklanmaktadır.

Sosyal hizmet uzmanları, 1960’lardan itibaren, bireylerin duygusal ve davranışsal sorunlarını ruhsal rahatsızlıklar olarak kabul eden ve sorunları bireysel nitelendiren medikal modeli yetersiz bulmaya başlamış ve Sistem Yaklaşımı’nı

benimsemiştir. Böylece sosyal hizmet müdahalelerinde, bir sistem olarak kabul edilen birey ve çevresi arasındaki etkileşimler önem kazanmıştır (Baykara Acar ve Acar, 2002; Artan, 2010; Rogers, 2013). Bu bağlamda Sistem Yaklaşımı, sosyal hizmetin bireyin psikolojik süreçleri ve sosyal çevresi arasındaki dengeyi kurmasına yönelik fayda sağlamıştır. Sistem Yaklaşımı'nın varsayımları daha çok müdahale sürecinde bireyin yüksek yararına olan kararı verme, bireyler arası anlaşmazlıkları çözüme ulaştırma, müdahale amacını belirleme gibi durumları kapsayan problem çözme odaklı sosyal hizmet uygulamalarını kapsamaktadır (Payne, 2014; Işıkkhan, 2018).

Sosyal hizmet müdahaleleri kapsamında değerlendirildiğinde sosyal hizmet uzmanlarının müdahale planlarını uygularken etkileşim halinde olduğu sistemler bulunmaktadır. Pincus ve Minahan (1973), Sistem Yaklaşımı kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının etkileşim içinde olduğu sistemleri “ (...) *Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki eylemleri dört tür sistemle ilişkili görülebilir: Değişim ajanı, müracaatçı, hedef ve eylem.*” şeklinde ifade etmiştir.

“*Değişim Ajanı Sistemi*”: Değişim ajanı kavramı, Lippitt, Watson ve Westley (1958) tarafından birey, grup, topluluk ve toplum gibi farklı sistemlerle mesleki çalışmalar yürütme yetkisine sahip olan profesyonel meslek elemanlarını tanımlamak için kullanılmıştır. Sosyal hizmet uzmanları; müracaatçıların değişimine yönelik planlar geliştirme ve değişim süreçlerini takip etme görevleri bulunan meslek elemanları oldukları için değişim ajanı sisteminin bir üyesi olarak kabul edilmektedir (Pincus ve Minahan, 1973).

“*Müracaatçı Sistemi*”: Lippitt ve diğerleri (1958), müracaatçı sistemini meslek profesyonelleri tarafından yardım alan birey ya da gruplar şeklinde tanımlamaktadır. Bu bağlamda müracaatçı sistemi, sosyal hizmet uzmanlarından değişime yönelik hizmet alacak olan tüm bireyleri kapsamaktadır. Ancak Sistem Yaklaşımı'na göre müracaatçı sistemi içinde bulunan tüm bireylerin ve grupların birbiri ile etkileşim halinde olduğuna dikkat edilmesi önem taşımaktadır (Lippitt ve diğerleri, 1958; Bertalanffy, 1969; Pincus ve Minahan, 1973; Jurich ve Myers-Bowman, 1998).

“*Hedef Sistem*”: Değişim ajanı sisteminde kabul edilen meslek profesyonellerinin değiştirmesi ya da etkilemesi gereken bireyler *hedef sistem* olarak adlandırılmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının en önemli görevlerinden biri, değişim

için hedefler belirlemek ve hedeflere ulaşılması için değişimden etkilenmesi gereken bireyleri (hedef sistem) belirlemektir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, sosyal hizmet uzmanlarının hedef sistem ve müracaatçı sistemi ile iş birliği içinde bulunması gerekmektedir (Pincus ve Minahan, 1973). Sosyal hizmet müdahale planlarında, hedef sistemler çerçevesinde birincil ve ikincil hedefler bulunmaktadır. Birincil hedefler, müracaatçı sistemini kapsamaktadır. İkincil hedefler ise, birincil hedef olan müracaatçıların değişmesi sonucunda çevrede meydana gelecek değişimleri ifade etmektedir (Burns ve Glasser, 1963).

‘Eylem Sistemi’: Sosyal hizmet uzmanlarının hedeflenen değişim sürecindeki görevlerini, sorumluluklarını ve eylemlerini kapsayan sistem *eylem sistemi* olarak tanımlanmaktadır. Eylem sistemi, sosyal hizmet uzmanının müdahale sürecindeki problemi tanımlaması ve problem üzerine çalışması, değişim için hedefler belirlemesi veya belirlenen probleme yönelik saha çalışması yaparak bilgi toplaması şeklinde örneklendirilebilir (Pincus ve Minahan, 1973).

Netting, Kettner ve McMurty (1993), Pincus ve Minahan’ın yaptığı dört temel sistem ayrımına *‘başlatıcı sistem, destek sistem, kontrol sistemi, konak ve uygulama sistemi’* kavramlarını eklemiştir.

‘Başlatıcı Sistem’: Değişim sürecinin ilk adımı olan, problemin varlığını ilk kez fark eden bireyler *başlatıcı sistemi* oluşturmaktadır. Geliştirilecek sosyal hizmet müdahalesi planına, başlatıcı sistemde yer alan bireylerin dahil edilip edilmeyeceği meslek profesyoneli tarafından belirlenmektedir. Başlatıcı sistem içinde değerlendirilen bireyler, bazen kendilerini sistemi etkileme konusunda yetersiz görebilmektedir. Böyle bir durumda sosyal hizmet uzmanının güçlendirici çalışmalar yapmasının faydalı olacağı düşünülmektedir (Netting ve diğerleri, 1993).

‘Destek Sistem’: Grup, topluluk ya da toplum düzeyinde değişime yönelik mesleki müdahalelerin başarıya ulaşması ile ilgili olan tüm bireyler *destek sistemi* oluşturmaktadır. Destek sistem genellikle hedef sistem, müracaatçı sistemi ya da belirlenen problem kapsamında tanımlanmaktadır. Destek sistem içinde yer aldığı saptanan bireylerin, gereksinim duyulması halinde değişim sürecine katkıda bulunması beklenmektedir (Netting ve diğerleri, 1993).

‘‘Kontrol Sistemi’’: Hedeflenen değişimin saptanması ve onaylanması ile ilgili gücü elinde bulunduran bireyler ya da gruplar *kontrol sistemini* oluşturmaktadır. Hedeflenen değişim, kamu kurum ve/veya kuruluşları tarafından belirlenen ya da kamu tarafından finanse edilen bir değişim ise, kontrol sistem kamuya hizmet veren meslek elemanlarından oluşacaktır. Hedeflenen değişim, özel bir kurum ve/veya kuruluş tarafından planlanmışsa, kontrol sistem özel kurum ve/veya kuruluşta hizmet veren yetkili bireylerden ve/veya gruplardan oluşacaktır (Netting ve diğerleri, 1993).

‘‘Konak ve Uygulama Sistemi’’: Değişim ile ilgili yapılacak olan tüm uygulamalardan sorumlu olan bireyler/gruplar *konak sistemini* oluşturmaktadır. Makro düzeyde gerçekleşecek olan değişimlerde konak sistem; politika değişikliği, yeni program ya da yeni bir proje uygulanması beklenen kurumlar/kuruluşlar olmaktadır. *Uygulama sistemi* ise, konak sistem içinde hedeflenen değişimin gerçekleşmesi için konak sistem tarafından istihdam edilen ya da gönüllüler arasından seçilen, değişime yönelik hizmet vermesi beklenen bireylerden oluşmaktadır (Netting ve diğerleri, 1993).

Compton ve Galaway (1994) Pincus ve Minahan’ın yaptığı dört temel sistem ayrımına, ‘‘profesyonel sistem’’ adında beşinci bir kategori eklemiştir.

‘‘Profesyonel Sistem’’: Sosyal hizmet uzmanlarının meslek birliklerinden, aynı alandaki akademik personellerin hazırladığı eğitim müfredatları ve içeriklerinden, sosyal hizmetin sahip olduğu değerlerden ve uygun görülen sosyal hizmet müdahalelerinden oluşan sistem ‘‘profesyonel sistemdir’’, olarak ifade edilmektedir (Compton ve Galaway, 1994).

Verilen tüm bu bilgiler kapsamında; Sistem Yaklaşımı, sosyal hizmet uzmanlarına mesleki bir bakış açısı sunmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları bireyler, aileler, gruplar, topluluklar ve toplumları içeren farklı sistemler ile çalışmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının hizmet sunduğu tüm sistemler, doğaları gereği birbirleri ile etkileşim halinde bulunmaktadır. Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanları sistemlerin işleyişlerini ve iç dinamiklerini anlamak için Sistem Yaklaşımı’nı bilmeye ihtiyaç duymaktadır. Çünkü sosyal hizmet uzmanları; çoklu sistemlerin değerlendirmesini, sistemlerin etkileşimlerinin sonuçlarını Sistem Yaklaşımı bilgileri dahilinde

değerlendirebilmektedir (Council on Social Work Education, 1992; Kirst-Ashman ve Hull, 1999; Duyan, 2014; Teater, 2019).

Sosyal hizmet uzmanlarının çalıştığı sistemler genelde açık sistem niteliğinde olan birey, aile, grup gibi sistemlerden oluşmaktadır. Ancak bazı durumlarda çalışılan sistemler kapalı ve değişime dirençli sistemler olabilmektedir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanları, değişim ajanı görevini üstlenerek çalıştıkları sistemin işlevselliğini kaybetmemesi için potansiyel değişim olanaklarını değerlendirmek ile yükümlü görülmektedir (Teater, 2019).

Sistem Yaklaşımı'nın müdahale sürecinde sonuçların ne olacağına dair bir varsayımı bulunmamaktadır. Sistem Yaklaşımı'nda tüm sistemler birbirine bağlı görülmesine rağmen eş sonluluk ve çok sonluluk kavramları sosyal hizmet uzmanları için oldukça önemlidir. Değişimin odağında olan hedef sistemlerin müdahale sürecinde ve müdahale sonrasında nasıl sonuçlar doğuracağı karmaşık bir yapıda olabilmektedir. Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanları, müdahale sürecinin tüm adımlarında Sistem Yaklaşımı'nın varsayımları ve kavramları ile ilgili yanılgılardan uzak durmalıdır. Sistem Yaklaşımı'nın belirli bir müdahale stratejisine yönlendiren bir kuram olmaktan ziyade kapsamlı kavramsal bir çerçeve sunduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Meyer, 1983; Akt.: Friedman ve Allen, 2010; Payne, 2014).

1.2. Ekolojik Yaklaşım

Kelime kökeni Yunanca aile, ev veya yaşanan yer anlamına gelen "*oikos*" kelimesinden gelen Ekolojik Yaklaşım, Sistem Yaklaşımı'nın bir biçimidir. Ekolojik Yaklaşım'ın kökeni, botanikçi Tansley'in bitki topluluklarına yönelik geliştirdiği biyolojik yaklaşıma dayanmaktadır (Artan, 2010; Payne, 2014; Yılmazcan, 2020). Tansley (1935), doğadaki organizmaların kendi çevrelerinde oluşturdukları özel sistemlerden ayrılamayacağını, her biyolojik sistemin kendi içinde ve çevresinde çeşitli türler ile etkileşim halinde olduğunu ifade etmiştir. Tansley (1935)'e göre, doğada organizmalardan meydana gelen bu sistemlere ekosistem denilebilmekte ve ekosistem kavramı, yalnızca organizmayı değil organizmayı ve çevresini oluşturan tüm fiziksel faktörleri içermektedir.

Ekolojik Yaklaşım benimsenene kadar sosyal bilimlerde sorunların kaynağını bireylerin içsel yaşantılarında arayan medikal model kullanılmıştır. Ancak, 1929 Dünya Ekonomik Krizi ve 2. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan yoksulluk, işsizlik, toplumsal stres gibi etkiler bireysel ve toplumsal yaşantıyı değiştirmiş ve medikal modelin yetersiz olduğunun anlaşılmasına sebep olmuştur (Baykara Acar ve Acar, 2002; Toikko, 1999). Botanik alanında kullanılmaya başlanan ve bitki türleri arasındaki etkileşimler ile çevresini oluşturan faktörlere yönelik kapsamlı bir bakış açısı sunan Ekolojik Yaklaşım, yaşanan toplumsal değişmelerle beraber sosyal bilimlerde de kullanılmaya başlanmıştır (Artan, 2010).

1.2.1. Ekolojik Yaklaşımın Temel Varsayımları

Ekolojik Yaklaşımının kendine ait dört temel varsayımı bulunmaktadır. Bu varsayımlardan aşağıda bahsedilmiştir (Germain ve Gitterman, 1995; Germain ve Bloom, 1999; Kirst-Ashman ve Hull, 1999).

‘‘Çevresi içinde birey anlayışı, bir anlamlandırma biçimidir’’: İnsan davranışlarını anlamlandırmak için sosyal çevreyi anlamlandırmak gerektiğini ifade etmektedir.

‘‘Adaptasyona genel bir eğilim bulunmaktadır’’: Bireyler ve çevrelerinin daima bir değişim yaşadığını ve bireylerin uyum halini artırmak için sürekli, değişim odaklı, bilişsel, duyuşsal-algısal ve davranışsal süreçleri kullandığını ifade etmektedir.

‘‘Çevre şartları adaptasyonu kolaylaştırır ya da engeller/zorlaştırır’’: Bireyler ve çevrelerinin adaptasyon sürecini pozitif ya da negatif etkileyecek olan yapılar ve eylemlerden meydana geldiğini ifade etmektedir.

‘‘Yaşam, döngüselidir’’: Bireylerin yaşamları boyunca değişimler yaşadığını ifade etmektedir.

‘‘Birey ve çevresi arasında etkileşime dayalı bir yapılanma bulunmaktadır’’: Yaşam döngüsü boyunca gerçekleşen etkileşim ve adaptasyona vurgu yaparak birey ve çevresi arasındaki yapılanmanın anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir.

1.2.2. Ekolojik Yaklaşımın Temel Kavramları

Ekolojik Yaklaşımın kendine özgü mesleki terminolojisi bulunmaktadır. Bu mesleki terminolojiye ait dokuz temel kavramdan aşağıda bahsedilmiştir (Bertalanffy,1969; Zastrow ve Kirst-Ashman, 1994; Kirst-Ashman ve Hull, 1999; Greene, 1999; Zastrow ve diğerleri, 2019).

“*Sistem* ”: Birbirine bağlı, karşılıklı etkileşim içinde bulunan ve hiyerarşik yapıdaki parçaların oluşturduğu bütünü ifade etmektedir.

“*Enerji* ”: Birey ve çevresi arasında meydana gelen etkileşimlerin temel kaynağını ifade etmektedir.

“*Girdi ve Çıktı* ”: Bireylerin etkileşim halinde oldukları diğer sistemlerden aldıkları ve hayatlarına farklı bir boyut getiren enerjiyi girdi; bireylerin yaşamlarından çıkardıkları enerjiyi çıktı kavramı ifade etmektedir.

“*Sosyal çevre* ”: Bireyleri çevreleyen tüm koşulları, durumları ve bireyler arası etkileşimleri ifade etmektedir.

“*Çevresi içinde birey* ”: Bireylerin çevrelerindeki aile, arkadaş, iş yerindeki ilişkiler, mal ve hizmetler, ekonomik ve sosyal politikalar gibi sistemler ile sürekli bir etkileşimde bulunduğunu ifade etmektedir.

“*Etkileşimler, İnteraksiyon ve Transaksiyon* ”: Bireylerin çevrelerindeki diğer canlı sistemler ile kurdukları bağlantıları etkileşim, birey ve çevresi arasındaki etkileşimin karşılıklı olmasını interaksiyon, birey ve çevre arasındaki etkileşimin tek yönlü olmasını transaksiyon kavramları ifade etmektedir.

“*Kesişim* ”: Birey ve çevresi arasındaki etkileşimin odak noktasını ifade etmektedir.

“*Adaptasyon* ”: Bireylerin çevrelerindeki olumlu ya da olumsuz çevresel koşullara uyum sağlama kapasitesini ifade etmektedir.

“*Baş etme* ”: Bireylerin çevreleri ile olan etkileşim sürecinde sorunların üstesinden gelmek için geliştirdikleri adaptasyon biçimini ifade etmektedir.

‘‘Karşılıklı bağımlılık’’: Bireyin diğer bireyler olmadan var olamayacağı ilkesi çerçevesinde şekillenmiş olan kavram, her bir bireyin diğer bireylere karşılıklı olarak güvenmesini ifade etmektedir.

1.2.3. Ekolojik Yaklaşım ve Sosyal Hizmet

Yalnızca organizmanın değil organizmanın içinde bulunduğu tüm çevre ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini söyleyen Tansley (1935), Ekolojik Yaklaşım’ın temellerini atmıştır. Sosyal hizmette sistem yaklaşımları geliştirilene kadar sorunu bireyler çerçevesinde değerlendiren medikal model kullanılmıştır. Ancak 1960’lı yıllardan itibaren sosyal hizmet alanında medikal modelin yeterli olup olmadığı tartışılmaya başlanmış, medikal modelin müdahale süreçlerinde yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Medikal modelin yetersiz kalmasının anlaşılmasından sonra sosyal hizmette, bireylerin iyilik halini artırma amacıyla sistemleri değiştirmeyi hedefleyen reform yaklaşımı benimsenmiştir. Sosyal hizmette benimsenen reform yaklaşımından sonra, Ekolojik Yaklaşım’ın da meslek üzerindeki etkisi artmıştır (Zastrow, 1999; Baykara Acar ve Acar, 2002; Duyan, 2014).

Ekolojik Yaklaşım ilk kez, Germain’in sosyal hizmet ile bağlantısını dile getirmesiyle sosyal hizmet alanında kullanılmıştır (Artan, 2010). Germain (1979), botanik alanında kullanılan ekoloji ve ekosistem kavramını, sosyal hizmet mesleği çerçevesinde tartışmış, Ekolojik Yaklaşımın bireyler ve çevre arasındaki uyumu artırma odağında olduğunu ifade etmiştir. Germain ve Gitterman (1996)’ın Ekolojik Yaklaşım kapsamında üzerinde durduğu yaşam modeli bireylerin yaşamları boyunca çevrelerine adaptasyon süreci içinde olduğu ve işsizlik, yoksulluk, şiddet gibi sosyal sorunların adaptasyon sürecini sekteye uğrattığını varsaymaktadır.

Yaşam modeli temelde Ekolojik Yaklaşım’ın kavramlarından yararlanılarak geliştirilen, birey ve çevre uyumuna önem vererek sistemler üzerine varsayımlarda bulunan bir uygulama modeli niteliği taşımaktadır. Genelci sosyal hizmet uygulaması kapsamında Ekolojik Yaklaşım temelli yaşam modeli, sosyal hizmet uygulamalarına ışık tutmaktadır (Baykara Acar ve Acar, 2002). Ancak yaşam modeli, bahsedilen

adaptasyonun her zaman mümkün olmayacağı, mümkün olsa bile sürdürülebilir olmayacağı dolayısıyla gerçekçi olmadığı hususunda eleştirilmektedir (Payne, 2014).

Bronfenbrenner (1979) de, Ekolojik Yaklaşım çerçevesinde insan gelişimini merkeze bireyi ve çevresini alarak iç içe geçen sistemlerden oluşan isimli bir sistem modeli oluşturmuştur. Biyo-ekolojik sistemler modeli, bireylerin fiziksel özelliklere sahip belirli bir ortamda deneyimlediği eylemleri, rolleri, kişiler arası etkileşimleri içeren biyolojik yapı, zekâ, aile, okul çevresi, akran grubu, komşular gibi yakın çevresini kapsayan '*mikro sistem*'; bireylerin, aktif olarak katıldığı iki veya daha fazla sistem arasındaki karşılıklı etkileşimleri kapsayan '*mezzo sistem*'; bireyi aktif olarak içermeyen ancak bireyin etkileşim içinde bulunduğu sistemleri etkileyen ya da bu sistemlerden etkilenen bir veya daha fazla ortamı tanımlayan '*ekzo sistem*'; alt kültür veya kültür düzeyinde var olan ya da var olabilecek olan mikro, mezzo ve ekzo sistemleri kapsayan, küçük sistemlerden ziyade büyük sistemlere odaklanan '*makro sistemleri*' içermektedir (Bronfenbrenner, 1979; Yıldırım ve Yıldırım, 2008; Jarvis, 2008; Zastrow ve diğerleri, 2019).

Bronfenbrenner (1979) tarafından geliştirilen biyo-ekolojik sistemler modeli, sistemlerin kendi aralarındaki etkileşimi tanımlamaması sebebiyle eleştirilmiştir. Modele ilişkin eleştiriler sonucunda mikro, mezo, ekzo ve makro sistemleri içeren modele beşinci sistem olan '*krono sistem*' eklenmiştir (Bronfenbrenner ve Evans, 2000; Jarvis, 2008). '*Krono sistem*', birbiriyle ilişkili sistemler arasındaki bağlantıyı sağlamak için tanımlanmış, zamanın insan davranışı ve davranışın gerçekleştiği bağlam üzerindeki etkisini temsil eden bir sistemdir. Krono sistemi oluşturan bileşenler zamanla bireylerin refahını, çevreleri ile ilişkilerini etkileyecek şekilde değişebildiği ifade edilmektedir (Barboza, Schiamberg, Oehmke, Korzeniewski, Post ve Heraux, 2009).

Ekolojik Yaklaşım temelli müdahalelerde sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçıları ve çevreleri hakkında bilgi toplamasını kolaylaştıracak birtakım değerlendirme araçları bulunmaktadır. Bu değerlendirme araçlarının soy ağacına benzeyen ve müracaatçının aile içi ilişkilerini, aile geçmişini öğrenmesine katkı sağlayan bir şema olan '*genogram*', müracaatçının etkileşim içinde olduğu sistemleri ve bu sistemler arasındaki kesişim noktalarını belirlemek için kullanılan '*çevre haritası*'; müracaatçının belirlediği tek noktaya bağlı halkalardan oluşan ve

müracaatçının sorunla baş etme sürecinde kendisine destek sağlayacak bireyleri görmesine yardımcı olan “*ilişki ağı haritası*” olduğu belirtilmektedir (Friedman ve Allen, 2010).

Germain ve Gitterman (1996)’a ait yaşam modeli ve Bronfenbrenner (1979)’a ait sistem türleri Ekolojik Yaklaşımın sosyal hizmet uygulamalarına yansıma biçimlerini ifade etmektedir. Bronfenbrenner (1979)’a ait mikro, mezo, ekzo, makro ve krono sistemleri içeren biyo-ekolojik model ise bireylerin sistemlerin karşılıklı etkileşimlerinden etkilendiğini ve bu etkileşimlerin bireyleri değiştirdiğini ileri sürmektedir. Biyo-ekolojik model, sosyal hizmet uzmanlarının müdahale ettiği sistem düzeylerini tanıması ve değerlendirmesi açısından önemli görülmektedir (Jarvis, 2008; Duyan, 2014).

Tüm bu verilen bilgiler kapsamında değerlendirildiğinde Ekolojik Yaklaşım, sosyal hizmet müdahalelerine kazandırdığı yeni kavramlar ve bakış açıları yönünden önem taşımaktadır. Çevresi içinde birey anlayışına odaklanan Ekolojik Yaklaşım sosyal hizmet uzmanlarına; sorun çözme odaklı uygulamalarda, sistem ve çevresi arasında meydana gelen etkileşimlerin değerlendirilmesinde, bireylerin baş etme becerilerinin artırılmasında, bireylerin çevrelerindeki kaynaklarla buluşturulmasında ve bireylerin davranışlarının anlamlandırılmasında bilgi temeli oluşturmaktadır (Zastrow ve Kirst-Ashman, 1994; Baykara Acar ve Acar, 2002; Artan, 2010; Duyan, 2014). Değişim yaratma ve adaptasyon artırma sürecinde sosyal hizmet uzmanları, yukarıda sayılan genogram, çevre haritası veya ilişki ağı haritasından faydalanabilmektedir. Buna ek olarak, sosyal hizmet uzmanları Ekolojik Yaklaşım temelli müdahale süreçlerinde savunuculuk, organizatörlük, arabuluculuk rolleri ile bireylerin baş etme becerilerini geliştirmeye, etkileşim halinde olunan sistemlerin sahip olduğu kaynakları bireyler ile buluşturmaya ve bireylerin refahı için sistemlerde değişim yaratmaya yönelik çalışmalar yürütebilmektedir (Baykara Acar ve Acar, 2002; Friedman ve Allen, 2010; Duyan, 2014). Sunduğu geniş bakış açısı ile şemsiye yaklaşım niteliğinde olan Ekolojik Yaklaşım’ın benimsenmesiyle Sistem Yaklaşımı’nın sosyal hizmetteki etkisinin azaldığını belirtmekte fayda görülmektedir (Payne, 2014).

1.3. Güçlendirme Yaklaşımı

Güçlendirme; güç, gücün sahipliği, güç eşitsizliği, gücün elde edilmesi ve gücün yeniden dağıtımı gibi bakış açılarını içeren ve farklı kişiler tarafından farklı anlamlarda kullanılan bir kavramdır (Croft ve Beresford, 2005; Thompson, 2016). Güçlendirme Yaklaşımına ait bakış açısını anlamak için güç kavramının anlaşılması önem arz etmektedir. Güçlendirme Yaklaşımı kapsamında değerlendirildiğinde güç, bireylerin hedeflerine ulaşma yeteneklerine işaret eden *‘psikolojik ya da kişisel model’*, kullanılan dilin güç yapılarını oluşturmadaki yeterliliğine işaret eden *‘söylemsel ya da kültürel model’* ve bireyin ırk, etnik köken, cinsiyet gibi sosyal hiyerarşi içindeki konumuna işaret eden *‘yapısal model’* olmak üzere üç farklı düzeyde sosyal anlamlar taşımaktadır (Thompson, 2016). Kökenini güç kelimesinden alan güçlendirme ise, bir bireye kendi hayatıyla ve/veya içinde bulunduğu bir durum ile ilgili daha fazla kontrol becerisi sağlama eylemi, olarak tanımlanmaktadır (Oxford University Press, 2022). Barker (2003)’e göre güçlendirme; bireylerin, ailelerin, grupların ve toplumun sahip olduğu bireysel, bireylerarası, sosyoekonomik ve politik güçleri artırmak üzere mevcut şartların değişimini içeren bir yardım sürecidir.

Sorum odaklı yaklaşıma alternatif olarak ortaya çıkan Güçlendirme Yaklaşımı’nın ideolojik temelleri genellikle, sivil bir mücadele biçimini ve güçlenme sürecini yansıtması nedeniyle Amerikan Sivil Haklar Hareketi’ne kadar dayandırılmaktadır (Dalrymple ve Burke, 1997; Erbay, 2019). Aynı zamanda kadın hareketleri, üçüncü dünya ülkelerinin bağımsızlaşma hareketleri ve farklı şekillerdeki kendine yardım örgütleri de Güçlendirme Yaklaşımına önemli bir temel oluşturmaktadır (Slettebø, 2000). Bahsedilen sosyal olgu ve olaylara ek olarak Paulo Freire’nin *‘Ezilenlerin Pedagojisi’* adlı eseri, Güçlendirme Yaklaşımına teorik bir çerçeve oluşturmuştur. Yaşanan tüm bu gelişmeler güçlendirme kavramının adaletsizliği ortadan kaldırmaya, bireylerin eşit haklara sahip olması için çabalamaya ve toplum kaynaklarının adil dağılımını sağlamaya yönelik müdahale stratejisi olarak nitelik kazanmasına katkı sağlamıştır. (Askheim, 2003). Toplumsal ve politik olaylar sonucunda gelişmeye başlayan Güçlendirme Yaklaşımı 1960’lı yıllardan itibaren sosyal bilimler alanında yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bireyleri çevreleri bağlamında ele alan ve toplumdaki dezavantaj gruplarının iyilik hallerini artırmaya yönelik mesleki çalışmalar

yürüten sosyal hizmet uzmanları da mesleki müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı'nı yaygın bir şekilde kullanmaktadır (Artan, 2010).

1.3.1. Güçlendirme Yaklaşımının Temel Varsayımları

Güçlendirme Yaklaşımının kendine özgü altı temel varsayımı bulunmaktadır. Bu varsayımlardan aşağıda bahsedilmiştir (Kretzmann ve McKnight, 1993; Wolin ve Wolin, 1993; Saleebey, 2002; Artan, 2010; Teater, 2019).

‘Her birey, aile, grup ve topluluk güçlere sahiptir’: Bireyler, aileler, gruplar ve toplulukların sorunların çözülmesine katkı sağlayacak varlıklara, kaynaklara ve sorunlara yönelik bilgi birikimlerine sahip olduğunu ifade etmektedir.

‘Bireylerin yaşadıkları travmalar, ihmal ve istismarlar, hastalıklar ya da mücadeleler yaralayıcı olmakla beraber fırsatlara da dönüşebilir’: Birtakım olumsuz olaylar sayesinde bireylerin yeni beceriler ve tutumların geliştirilebileceğini ifade etmektedir.

‘Değişim ve gelişim üst sınırının bilinmemesi gerekçesiyle birey, grup ve toplulukların istekleri ciddiye alınmalıdır’: Değişim ve gelişim sürecinin yaşam boyu devam etmesi nedeniyle değişimin ve gelişimin üst sınırının bilinmeyeceğini, sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılarından beklentilerini yüksek tutmaları gerektiğini ifade etmektedir.

‘Müracaatçılara en yüksek faydayı sağlayacak hizmet, müracaatçılar ile iş birliği yaparak sunulabilir’: Mevcut sorunlara yönelik müdahalelerde müracaatçı ile birlikte hareket edilmesi gerektiğini böylelikle müracaatçıların örselenmesinin önüne geçileceğini ifade etmektedir.

‘Her çevrede çok sayıda kaynak bulunur’: Bireylerin, ailelerin, grupların ve toplulukların olduğu her çevrede ihtiyacı olan bireylere sunulacak kaynaklar mevcut olduğundan hareketle toplumdaki kaynakların bireylerin, ailelerin, grupların ve toplulukların dayanıklılığını artıracaklarını ifade etmektedir.

‘Umut, bakım ve bağlam; güçlendirme yaklaşımında önemlidir’: Bireylerin, ailelerin, grupların, toplulukların ve toplumların güçlü yönlerine odaklanılarak iyilik

hallerinin ve umut düzeylerinin artırılması ile toplumsal refahın sağlanmasının amaçlanması gerektiğini ifade etmektedir.

1.3.2. Güçlendirme Yaklaşımının Temel Kavramları

Güçlendirme Yaklaşımının kendine özgü mesleki terminolojisi bulunmaktadır. Bu mesleki terminolojiye ait altı temel kavramdan aşağıda bahsedilmiştir (Freedberg, 1989; Gutierrez, 1990; Werner ve Smith, 1992; Saleebey, 2002; Barker, 2003; Homan, 2004; Hepworth ve diğerleri, 2006; Artan, 2010; East ve Roll, 2015).

“*Güçlendirme* ”: Bireylerin, ailelerin, grupların ve toplulukların sahip oldukları kaynakları ve becerileri keşfetmelerine yardımcı olmak için kişisel, kişiler arası ve politik gücü artırma sürecini ifade etmektedir.

“*Katılım* ”: Bireylerin, gruplar ve topluluklar halinde problemlerini dile getirmelerine, haksızlıklar ve eşitsizlikler ile mücadele etmelerine ve düşledikleri yaşama ulaşmalarına hizmet eden süreci ifade etmektedir.

“*Dayanıklılık* ”: Bireylerin krizler, strese neden olan durumlar ve normal yaşam deneyimleri ile duygusal ve fiziksel olarak başa çıkma kapasitesini ifade etmektedir.

“*İyileşme* ”: Doğuştan sahip olunan beden ve zihnin, hayatı olumsuz etkileyen durumlara karşı yenilenme ve direnmesini ifade etmektedir.

“*Bütünsellik* ”: İyileşmenin hem içsel hem de dışsal kaynakları kapsayan ilişkiler bağlamında gerçekleştiğini ifade etmektedir.

“*İletişim* ”: Bireylerin kendilerini ve çevrelerini keşfetmelerine, sahip oldukları kaynakları ve güçleri fark etmelerine olanak sağlayan etkileşimleri ifade etmektedir. İletişim kavramı aynı zamanda diğer bireyleri anlamayı ve mesleki kurmayı sağlayan *empati* kavramını da içermektedir.

“*İş birliği* ”: Müdahale sürecinde gücün dengeli dağılımına katkı sağlayarak bireyler, aileler, gruplar, topluluklar ve toplum arasındaki bağlantılar ile güce yönelik farkındalığın artırılabilceğini ifade etmektedir.

‘İhtiyatlı davranma’’: Müdahale sürecinin başarıyla tamamlanması ve müracaatçının en yüksek faydasının sağlanması için güçlü yönleri odaklanılmasını ancak ihtiyatlı davranılmasının da hayati önem taşıdığını ifade etmektedir. Bu bağlamda müracaatçı tarafından aktarılan bilgilerin güvenilir olup olmadığına dikkat edilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

1.3.3. Güçlendirme Yaklaşımı ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmetin tarihsel gelişimine bakıldığında *güçlendirme* kavramının yaygınlaşmasının 1970’li yılların ortalarına doğru Solomon’un (1976) ‘*Black Empowerment*’ adlı kitabının ve makalesinin yayınlanması aracılığıyla olduğu ifade edilmiştir (Evans, 1992). 1980lerde ve 1990larda ise, Güçlendirme Yaklaşımı sosyal hizmette baskın bir teorik yaklaşım haline gelmiştir (Simon, 1994). Güçlendirme Yaklaşımı, sosyal hizmet uzmanlarını müracaatçıların sorunlarına ve yetersizliklerine odaklanmak yerine güçlerine, becerilerine, başarılarına ve sahip olduğu kaynaklara yönelik müdahalelere yönlendirmektedir (Teater, 2019). Sosyal hizmette Güçlendirme Yaklaşımı, müracaatçıların olumsuz duygularını ve benliklerini sınırlayan algılarını değiştirmek amacıyla ve bu amaca istinaden toplum kaynaklarının güçlendirilmesini içeren bir yaklaşımdır (Sheafor ve Horejsi, 2006).

Güçlendirme Yaklaşımı sosyal hizmet akademisyenleri olan Saleebey, Rapp ve Weick tarafından geliştirilmiştir. Güçlendirme Yaklaşımı’nın sosyal hizmette ortaya çıkışına ortam hazırlayan iki faktör bulunmaktadır (Weick ve diğerleri, 1989). Bu faktörler, ‘*sosyal hizmet değer temelinin bireyleri, yaşadıkları problemler ile sınırlandırmaya aykırı olması ve bireylerin onur ve değerine saygı göstermesi (1) ve sosyal hizmet uzmanlarının müdahale sürecinde profesyonel güç sahibi olarak müracaatçının sorununa yönelik en iyi müdahale planını geliştirmesi (2) ’* şeklindedir (Hasenfeld, 1987; Blundo, 2001).

Güçlendirme Yaklaşımı sosyal hizmet meslek disiplininin odak noktasında bulunmaktadır. Çünkü sosyal hizmet uzmanları mesleki müdahale sürecinde, müracaatçıların sahip olduğu kaynakları ve güçleri değerlendirerek müracaatçılara dayanıklılık kazandırmaya, müracaatçıların kendi onur ve değerlerine yönelik

farkındalık kazanmasına yardım etmektedir (Miley ve diğeri, 2001; Sheafor ve Horejsi, 2006). Bu bağlamda Simon (1994), sosyal hizmet uzmanlarına güçlendirme temelli müdahale sürecinde rehber olacak ilkeler tanımlamıştır:

- Müdahale planları, müracaatçıların ve toplum üyelerinin ihtiyaçlarına ve tercihlerine göre şekillendirilmelidir.
- Müdahale planlarının ve sağlanan hizmetlerin, müracaatçılar ve toplum üyeleri için uygulanabilir ve erişilebilir olması sağlanmalıdır.
- Müdahale sürecinde müracaatçıların da problem çözme odaklı olması (sosyal hizmet uzmanlarının olduğu gibi) sağlanmaya çalışılmalıdır.
- Müracaatçıların ve toplum üyelerinin güçleri gündeme getirilmelidir.
- En çok tercih edilen müdahale yöntemini uygulamaya karar vermekten kaçınılarak müracaatçıların kendi ihtiyaçları ve taleplerine göre müdahale planları hazırlanmalıdır.
- Mesleki müdahale ve politika geliştirmelerinde öncelikli olması gereken durumların belirlenmesi için liderlik yapılmalıdır.
- Güçlendirme müdahalesi süreci zaman aldığı ve çaba gerektirdiği için sabırlı olunmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanlarının mesleklerine yönelik güçleri ve güçsüzlükleri dikkate alınmalıdır.
- Müracaatçıların ve toplum üyelerinin iyilik halinin sağlanması için yerel düzeyde ulaşılabilecek kaynakla ve bilgiler kullanılmalıdır (Geertz, 1983).

Simon (1994) tarafından oluşturulan bu ilkeler, sosyal hizmet uzmanlarının güçlendirme temelli müdahale süreçlerini yürütmelerine yardımcı olmaktadır. Ancak, sosyal hizmet uzmanları çalışma alanları gereği güçlü yanlarının ve sahip olduğu kaynaklarının farkında olan müracaatçı gruplarıyla çok sık karşılaşmamaktadır. Dolayısıyla sosyal hizmet uzmanları, güçlendirme temelli müdahaleler gerçekleştirirken tanımlanan bu ilkelerden daha fazlasına (mesleki deneyim gibi) ihtiyaç duymaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2006).

Lee (2001) de, müracaatçıların sorunlarının tanımlanması ve güçlendirilmesi sürecinde sosyal hizmet uzmanlarına rehberlik edebilecek nitelikte uygulama ilkeleri sıralamıştır. Bahsedilen güçlendirme temelli uygulama ilkeleri şu şekildedir:

- Maruz kalınan tüm olumsuz durumlar yaşamı kötü etkileyebilir. Ancak sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı iş birliği ile bu durumun üstesinden gelinmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları problemlere bütünsel bakış açısıyla yaklaşmalıdır.
- Bireyler kendilerini güçlendirebilecek yetkinliktedir. Sosyal hizmet uzmanları bu noktada bireylere destek sağlamalıdır (Biestek, 1957; Lee ve Nissivoccia, 1989).
- Yaşam alanları ortak olan bireyler, güçlenmek için birbirlerine ihtiyaç duyarlar.
- Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıları ile iş birliği içinde bulunmalı ve zorluklara karşı birlikte mücadele etmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları söylemleri ile müracaatçıları cesaretlendirmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanları müracaatçılarına mağdur bireyler olarak değil, güçlü ve kazanan bireyler olarak yaklaşmalıdır.
- Sosyal hizmet uzmanları güçlendirme sürecinde sosyal değişime odaklanmalıdır.

Güçlendirme Yaklaşımı kapsamında sosyal hizmet uzmanlarının bazı görevleri bulunmaktadır. Bu görevler Saleebey (2002) tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- Müracaatçıları olumsuz etkileyebilecek damga/etiketler ortadan kaldırılmalıdır.
- Bireylerde; aileler, kurum/kuruluşlar ve toplumdaki kaynaklara yönelik farkındalık yaratılmalıdır.
- Müracaatçıların kendi güçlerinin ve sahip oldukları kaynakların farkına varmaları sağlanmalıdır.
- Müracaatçıların kendi güçlerini ve sahip oldukları kaynakları görmelerine engel olan görüşler ile mücadele edilmelidir.
- Bireylere, bireylerin güçlerine ve sahip oldukları kaynaklara, becerilere ve hayallerine inanılmalıdır.

Güçlendirme Yaklaşımı, meslek profesyonellerinin geleneksel meslek tanımlarının ve güç sahibi konumlarının yeniden tanımlanmasını gerektirmesine rağmen sosyal hizmet uzmanlarının güçlendirme sürecindeki rolleri hakkında uzlaşma olduğu belirtilmektedir. Buna göre güçlendirme sürecinde sosyal hizmet uzmanları; savunucu, kolaylaştırıcı, danışmanlık ve öğretici/eğitici rollerini üstlenmektedir (Gutierrez, 1990; Lee, 1994; Askheim, 2003; Zengin ve Çalış, 2017).

Sosyal hizmet müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı kullanılırken, söylemsel güç bağlamında kullanılan, müracaatçını güçlerini keşfetmeye yarayan sorular bulunmaktadır (Artan, 2010). Güçleri keşfetmeye yönelik sorular; *‘‘hayatta kalma soruları, destek soruları, istisna soruları, olasılık soruları, saygı soruları bakış açısı soruları, değişim soruları’’* şeklinde sıralanabilir. Bu sorular Çözüm Odaklı Kısa Terapiden esinlenerek oluşturulan sorular olmakla birlikte güçlendirme temelli müdahalelerde de kullanılmaktadır. Ancak güçlendirme sürecinde müracaatçıya sorulabilecek sorular bunlarla sınırlı kalmamaktadır. Müracaatçıların güçlerinin keşfedilmesi için sonsuz sayıda soru bulunduğu belirtilmektedir (Cade ve O'Hanlon, 1993; Saleebey, 2002; Teater, 2019; Nunnally ve diğerleri, 1986; Akt.: Kırılıoğlu, 2019).

Verilen tüm bu bilgiler değerlendirildiğinde Güçlendirme Yaklaşımı, mikro, mezo, ekzo ve makro düzeyde değerlendirmeler yapan sosyal hizmet alanında odak noktada bulunmaktadır. Güçlendirme Yaklaşımında tüm bireylerin ve toplulukların kendi istekleri ve hedeflerini gerçekleştirmelerini sağlayacak güçlere sahip olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlamda güçlendirme temelli sosyal hizmet uygulamalarında müracaatçıların başardıklarına ve sahip oldukları potansiyellere inanılmaktadır. Ancak çalışılan gruplar gereği, sosyal hizmet uzmanlarının hizmet sunduğu bazı müracaatçılar/müracaatçı grupları kendi güçlerinin farkında olmayabilmektedir. Bu kapsamda sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların yapabildikleri ya da yapabilme kapasitelerine inandıkları noktalarda müracaatçıları desteklemektedir. Güçlendirme temelli müdahale süreçlerinde sosyal hizmet uzmanlarının Simon (1994), Saleebey (2002) ve Lee (2001) tarafından derlenen uygulama ilkeleri ve güçlendirme sürecinde sosyal hizmet uzmanlarının görevlerinin bilinmesi gerekmektedir. Sosyal hizmet uzmanları güçlendirme temelli müdahalelerinde soru tiplerini kullanarak söylemsel güçlerini yetkin bir seviyeye getirmeli, bütünsel ve eleştirel bir bakış açısına sahip olmalı, müracaatçıların problemlerine göre müdahale yöntemleri belirlemeli; kişisel, aile, grup, topluluk ve toplum düzeylerinde güçlendirme için çabalamalı, müracaatçılarına inanmalı ancak yüksek yarar sağlanması için ihtiyatlı olmalı, müdahale süreçlerinde müracaatçıları ile iş birliği yapmalıdır (Payne, 2014; Teater,2019).

1.4. Krize Müdahale Yaklaşımı

Kriz genel anlamda durumlardan veya olaylardan kaynaklanan, gelişimsel veya sosyokültürel temelli olabilen, bireylerin mevcut kaynakları ve baş etme mekanizmaları ile çözemediği akut ve duygusal bir rahatsızlık olarak tanımlanmaktadır (Hoff ve diğerleri, 2009). Ölüm, doğal afetler, yoksulluk, cinsel istismar ve emeklilik gibi durumlar krize örnek gösterilebilmektedir. Krize Müdahale Yaklaşımı 1950'li yıllarda oluşum göstermeye başlamıştır. Krize Müdahale Yaklaşımı'nın öncüleri literatürde psikiyatrist Eric Lindemann ve Gerald Caplan olarak kabul edilmektedir (Knox ve Roberts, 2008). Bu öncülükte yangından kurtulan bireylerin gözlemlenerek müdahale planları ile olası psikiyatrik risklerin ortadan kaldırılması ve olağanüstü travmatik olayların bireylerin üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi etkili olmuştur (Roberts, 2008). Kriz teorisinin gelişmesinde savaşlar, askerlerin yaşadıkları problemler üzerine yapılan araştırmalar, yas üzerine çalışmalar, afetler ile ilgili çalışmalar ve hükümetlerin afetleri önlemeye yönelik hizmetlerin çoğaltılmasını talep etmeleri katkıda bulunmuştur (Mirabito, 2017).

Krize Müdahale Yaklaşımı'nda asıl gelişim ise 1960'lı ve 1970'li yıllarda yaşanmaya başlamıştır. Bu yıllarda toplum ruh sağlığı merkezlerinde intihar girişimlerinin önlenmesine yönelik çalışmalar, yirmi dört saat açık acil psikiyatri kliniklerinin açılması, acil durum ve krize müdahale merkezlerinin oluşturulması, krize müdahale hizmeti sunan meslek elemanlarının eğitim almasını sağlayan yasalar gibi gelişmeler Krize Müdahale Yaklaşımı'nın gelişimine katkı sağlamıştır (Parad ve Parad, 1990; Roberts, 2000; Knox ve Roberts, 2008).

Kısa süreli, çözüm odaklı ve şimdi-burada odağında travmatik olaylar ve durumlarla çalışmaya olanak sağlayan Krize Müdahale Yaklaşımı, 1960'lar ve 1970'lerde sosyal hizmet alanında da yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu süreçte sosyal hizmet uzmanları Krize Müdahale Yaklaşımı'nın teorik ve pratik olarak kavramsallaşmasına büyük katkılar sunmuş ve yaklaşımı sosyal hizmet meslek ve disiplinine entegre etmiştir (Mirabito, 2017; Yıldırım, 2016). Bu süreçten sonra temel amaçları bireylerin krizden önceki işlevselliğine dönmesini sağlamak, bireyleri güçlendirmek ve destelemek olan Krize Müdahale Yaklaşımı sosyal hizmet meslek ve disiplinde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Mavili Aktaş, 2003; Erbay, 2004).

1.4.1. Krize Müdahale Yaklaşımının Temel Varsayımları

Krize Müdahale Yaklaşımı'nın kendine ait dört temel varsayımı bulunmaktadır. Bu varsayımlardan aşağıda bahsedilmiştir (Parad ve Parad, 1990; Knox ve Roberts, 2008; Mirabito, 2017).

‘‘Birey, aile, grup ve topluluklar yaşamları boyunca stresli ve zedeleyici olaylar deneyimlemektedir’’: Yaşanan bu olayların, sistemleri mevcut kaynaklarını ve güçlü yönlerini kullanmaya yönlendirdiğini ifade etmektedir.

‘‘Denge ve yaşamda durağanlık kriz durumlarının yönetilmesiyle sağlanabilmektedir’’: Kriz durumunda sistemlerin güçlü yönlerine odaklanmanın ve doğru müdahalenin sistemi denge haline getireceğini ifade etmektedir.

‘‘Sistem dengelerinin bozulması durumunda krizler meydana gelebilmektedir’’: Sistem dengesinin bozulduğu durumlarda sistemin sahip olduğu güçlü yönlerin ve baş etme mekanizmalarının yetersiz kalarak krize yol açabileceğini ifade etmektedir.

‘‘Kriz durumunun üstesinden kriz durumuna müdahale ederek gelinebilmektedir’’: Kriz durumunda güçlü yönlere ve krizi tetikleyen faktörlere odaklanarak yapılacak müdahaleler ile krizin üstesinden gelinebileceğini ifade etmektedir.

1.4.2. Krize Müdahale Yaklaşımının Temel Kavramları

Krize Müdahale Yaklaşımı'nın kendine özgü mesleki terminolojisi bulunmaktadır. Bu mesleki terminolojiye ait dört temel kavramdan aşağıda bahsedilmiştir (Golan, 1978; Mirabito, 2017).

‘‘Tehlikeli olay’’: Yaşamdaki eski dengeyi sarsarak, alışılmış düzeni bozan ve göreceli olarak stresli olan olayları tanımlamaktadır.

‘‘Hassas tepkiler’’: Bireylerin tehlikeli olaya karşı gösterdikleri kısa veya uzun vadeli ve olumlu ve olumsuz tepkileri tanımlamaktadır.

‘‘Tetikleyici faktör’’: Hassas tepkilere neden olan tehlikeli olaylarda, sistemin dengesiz konumda olmasına neden olabilecek faktörleri tanımlamaktadır.

‘‘Aktif kriz durumu’’: Bireyin mevcut baş etme mekanizmalarının yetersiz ve etkisiz kalması durumunda ortaya çıkan dengesizliği tanımlamaktadır.

1.4.3. Krize Müdahale Yaklaşım ve Sosyal Hizmet

Krize Müdahale Yaklaşımı'nın sosyal hizmetteki gelişiminde kriz olarak nitelendirilen durumların ve olayların etkisi görülmektedir. Sosyal hizmette Krize Müdahale Yaklaşımı'nın erken dönem gelişimi psikiyatrik sosyal hizmetin tanımlanması, anksiyete bozukluğu olan bireylere ev ziyaretleri aracılığıyla hizmet sunulması, 1. Dünya Savaşı sonunda askerlerin rehabilite edilmesi, savaş sonrası ortaya çıkan problemlerde aile sosyal hizmet uzmanlarının aktif rol alması gibi uygulama ve psikiyatri temelli müdahaleleri kapsamaktadır. 1930 Büyük Buhran döneminde, mücadele edilen sosyoekonomik problemlerin çözümlenmesi, sınırlı kaynakların müracaatçılara ulaştırılması yönündeki çalışmalar etkili olmuştur. 2. Dünya Savaşı döneminde ise savaş kaynaklı problemler ve boşanma gibi aile problemlerinin artması üzerine grup danışmanlığı ve grup terapileri önem kazanmıştır. Savaş sonrası dönemde, sosyal hizmet uzmanları problemlerini çözmekte zorlanan bireylerle çalışmalar yapmış, aile danışmanlık merkezleri ve psikiyatri kliniklerinde Krize Müdahale Yaklaşımı'nı da kapsayan farklı yaklaşımları benimseyerek hizmet sunmuştur (Golan, 1978).

Krize Müdahale Yaklaşımı'nın uygulanmasını kolaylaştıran ve müdahale hedeflerini belirleyen üç aşamalı krize müdahale modellerinin sosyal hizmet uzmanları ve teorisyenleri tarafından geliştirildiğini belirtilmektedir. İlerleyen dönemlerde Roberts (1991) tarafından müracaatçının ihtiyaçlarının karşılanması, müracaatçılarla iletişim kurulması, temel problemin tanımlanması ve eylem planı oluşturulması gibi amaçları olan 7 aşamalı müdahale modeli geliştirilmiştir (akt.: Quелlette, 2005). Bu krize müdahale modelinin aşamaları ise şu şekildedir (Eaton, 2000; Roberts, 2000): ‘‘Planlama, kriz yönetimi ve biyopsikososyal değerlendirme (1), uyumlu olma ve ilişki kurma (2), mevcut problemin boyutlarını irdeleme (3), duyguları ve hissiyatları açığa çıkarma (4), mevcut savunma mekanizmalarına alternatif üretme (5), müdahale planı geliştirme (6), müdahalenin takibi ve müracaatçı ile anlaşma (7)’’.

Krize Müdahale Yaklaşımı, sosyal hizmet meslek ve disiplini zengin geçmişe sahip olan, kısa vadeli, kriz dönemi belirtilerinin anında giderilmesine odaklanan bir yaklaşımdır. Farklı birey ve problemlerle mikro, mezzo ve makro düzeylerde mesleki çalışmalar yürüten sosyal hizmet meslek ve disiplini; afet, savaş, göç ve yas gibi krize neden olacak çeşitli durumlarda Krize Müdahale Yaklaşımı'nın gerektirdiği bilgi ve becerilerin uygulanmasına imkân sunmaktadır. Sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılacak Krize Müdahale Yaklaşımı müracaatçıların; kriz öncesi sosyal işlevselliklerinin tekrar kazanması, iç görü geliştirmesi, yeni baş etme mekanizmaları geliştirmesi ve güçlendirilmesi gibi tanımlanmış müdahale hedeflerini içermektedir. Bu doğrultuda sosyal hizmet uzmanları hedefe yönelik aktif roller üstlenme, müracaatçısına kriz durumu boyunca danışmanlık yapma ve toplum kaynaklarını harekete geçirme gibi görevler üstlenmektedir (Golan, 1978; Erbay, 2004; Mirabito, 2017).

1.5. Çözüm Odaklı Yaklaşım

Çözüm Odaklı Yaklaşım, bireylerin yaşadıkları sorunlara değil sorunların çözümlerine odaklanan ve bireylerin güçlü yönleri olduğuna inanan postmodern yaklaşımlardan biridir. Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın ortaya çıkışında artan ekonomik kaygılar, psikoterapide yaşanan değişim ve gelişimler, psikososyal yardım kuruluşlarının değişip gelişmesi, müracaatçıların problemlerinin çözümünde bazı modelleri tercih eder hale gelmesi, 2.Dünya Savaşından sonraki süreçte gelişen krize müdahale uygulamaları ve kısa süreli müdahalelerin etkinliğinin dikkat çekmesi gibi nedenler yer almaktadır (Osborn, 1996; Gingerich ve Eisengart, 2000, Zastrow, 2010; Zengin, 2015).

Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın ilk gelişimi Amerika Birleşik Devletleri'nin Milwaukee şehrinde 1978 yılında kurulan Kısa Aile Terapisi Merkezi'ndeki çalışmalara dayanmaktadır. Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın gelişimi etkileyen bu çalışmalar, Insoo Kim Berg ve Steve de Shazer'ın terapilerde etkili olacak yöntemleri bulmaya odaklandığı çalışmaları kapsamaktadır. de Shazer, mevcut durumda kullanım alanı geniş olan yaklaşımların kısıtlayıcı olduğu düşüncesinden hareketle sorunların çözümleri üzerine kapsamlı çalışmalar yapan Eve Lipchik, John Walter, Jane Peller, Michelle Wainer-Davis ve Bill O'Hanlon gibi terapistlerle çalışmalar yürütmüştür. Bu bakış açısıyla

Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın ilk gelişimi, pozitivist ve hiyerarşik bir duruşu olan modern yaklaşımlara aykırı ve eleştirel bir tutumu yansıtmaktadır (Corcoran, 2008; Corey 2009; Lee, 2017).

Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın gelişimine katkıda bulunan farklı bir uygulama Palo Alto'daki Ruhsal Araştırmalar Enstitüsü'nde yaygın kabul gören kısa süreli terapidir. Ruhsal Araştırmalar Enstitüsü terapistleri hem sistem yaklaşımı, sosyal inşacılık ve aile terapisi gibi yöntemlerden hem de psikiyatrist Milton Erickson'un fikirlerinden etkilenmiştir (Quick, 2008; Lee, 2017). Ruhsal Araştırmalar Enstitüsü'nün benimsediği perspektiflerin bir türevi olarak değerlendirilebilecek Çözüm Odaklı Yaklaşım, başlangıçta bireylerin sorunlarını çözmeye belirli özkaynaklara sahip oldukları görüşüne dayanan Eriksonyen görüş üzerine çalışmalar yürütürken postmodernizm sonrası çözümler üzerine konuşulmasına ve yeni tekniklerin geliştirilmesine yönelmeye başlamıştır (Nichols ve Schwartz, 1998).

Günümüzde farklı meslek ve disiplinlerde uzun süreli terapilere kıyasla kısa süreli terapiler tercih edilmektedir (Meydan, 2013). Özellikle son 20 yılda yaygınlaşmaya başlayan ve kısa süreli terapi niteliği taşıyan Çözüm Odaklı Yaklaşım'da terapi merkezleri, aile danışmanlık merkezleri, hastaneler gibi alanlarda kullanılmakla birlikte sosyal hizmet meslek ve disiplininin farklı alanlarında da kullanılmaktadır (Miller ve diğerleri, 1996).

1.5.1. Çözüm Odaklı Yaklaşımın Temel Varsayımları

Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın kendine ait yedi temel varsayımı bulunmaktadır. Bu varsayımlardan aşağıda bahsedilmiştir (de Shazer, 1985; Walter ve Peller, 1992; Cantwell ve Holmes, 1994; Berg ve Reuss, 1998; Berg ve Kelly, 2000; Berg ve Dolan, 2001).

“Her sorunun çözüme kavuşmasını sağlayacak istisnalar mevcuttur”: Müracaatçıların tanımladıkları sorunların çözümünde kullanılabilecek ve problemler zamanlarda bile onlara iyi hissettirecek istisnaların var olduğunu ifade etmektedir.

Müracaatçıların güçlü yönlerine ve sağlığa odaklanmak gerekmektedir: Müracaatçıların yapamadıkları yerine yapabildiklerine ve güçlü yönlerine odaklanmanın, müracaatçılarda çözüme yönelik farkındalık yaratacağını ifade etmektedir.

“Çözümler için sorumluluk almak gerekmektedir”: Müracaatçıların tüm süreç boyunca çözümlerden ve çözüm önerilerinden sorumlu olduğunu, değişim için sorumluluk alınması ve çözümler üzerine çalışılması gerektiğini ifade etmektedir.

“Günümüze ve gelecek zamana odaklanmak önem taşımaktadır”: Sorunların geçmişe ait olduğunu, günümüzde ve gelecekte ise çözümlerin ve hedeflerin olduğunu ifade etmektedir.

“Çözümler, nesnel gerçeklikler değildir”: Çözümlerin, genel geçer olmadığını müracaatçıların özel, biricik ve anlamlı eylemleri olduğunu ifade etmektedir.

“Müracaatçılar çözümlerin tek yaratıcısıdır ve müracaatçıların çözümleri ve hedefleri inşa etmesi gerekmektedir”: Çözümlerin iş birliği içinde ve müracaatçının kişisel deneyimleri çerçevesinde oluşturulması gerektiğini, sürecin asıl yöneticisinin müracaatçı olduğunu ifade etmektedir.

“Süreç, iş birlikçi terapötik ilişki ile yürütüldüğünde daha etkili olmaktadır”: Müracaatçıların kişisel deneyimleri ve öz gerçeklikleri konusunda esas kişi olduklarını, bu nedenle uzman ve müracaatçı arasında hiyerarşik bir ilişkiden ziyade eşitlikçi ilişki olması gerektiğini ifade etmektedir.

“Değişim, küçük adımlarla başlamaktadır”: Küçük adımlarla büyük değişimlerin yaşanabileceği inancından hareketle, uzmanın müracaatçısına ilk küçük adımı atması için cesaret vermesi gerektiğini ifade etmektedir.

1.5.2. Çözüm Odaklı Yaklaşımın Temel Kavramları

Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın kendine ait mesleki terminolojisi bulunmaktadır. Bu mesleki terminolojiye ait yedi temel kavramdan aşağıda bahsedilmiştir (Bateson, 1972; de Shazer, 1985; Zengin, 2017; Lee, 2017; Macdonald, 2007; Quick, 2008).

‘‘Mucize sorusu’’: Müracaatçıların mevcut problemlerinin çözümleneceğine ve değişimin mümkün olduğuna inanması için sorulan ‘‘Bir mucize olsaydı ve sorunuz bir gecede çözülsüydi bu mucize ne olurdu?’’ gibi Çözüm Odaklı Yaklaşım’ın temel tekniklerinden biri olan soruları ifade etmektedir.

‘‘Derecelendirme sorusu’’: Müracaatçıların 0 ile 10 puan arasında yapacakları derecelendirme ile durumlarını puanlandırmalarına yönelik soruları ifade etmektedir. Bu noktada; 0 puan amacın gerçekleşmediğini, 10 puan mükemmel sonuca ulaşıldığını yansıtmaktadır.

‘‘İstisna durumlar’’: Müracaatçıların belirledikleri sorunların hayatlarında olmadığı zamanları, dolayısıyla müracaatçıların geçmişlerini ifade etmektedir.

‘‘Ödevler (Gelişimsel görevler)’’: Belirlenen hedefe ulaşmak için her görüşme sonrası müracaatçıdan talep edilen tutarlı, amacına uygun ve küçük adım niteliği taşıyan eylemleri ifade etmektedir.

‘‘Baş etme soruları’’: Müracaatçıları sorunların üstesinden gelmeleri konusunda cesaretlendirmek için sorulan ‘‘Bu durumun üstesinden nasıl geldin?’’ gibi soruları ifade etmektedir.

‘‘Övgü’’: Süreç boyunca müracaatçının çözüme yönelik tüm çabalarını takdir etmek, vurgulamak böylelikle müracaatçının güçlenmesini sağlamak için uzman tarafından dile getirilen söylemleri ifade etmektedir.

1.5.3. Çözüm Odaklı Yaklaşım ve Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet meslek ve disiplinindeki tarihi oldukça yeni olmasına rağmen Çözüm Odaklı Yaklaşım’ın sosyal hizmet uygulamalarında gün geçtikçe önemi artan bir yeri bulunmaktadır. Bunun nedenleri Çözüm Odaklı Yaklaşım’ın geliştirilmesinde ve yaygın kabul görmesinde sosyal hizmet profesyonellerinin aktif katılım sağlaması ve temelinde güçlendirme yaklaşımının yer alması olarak ifade edilmektedir. Aynı zamanda Çözüm Odaklı Yaklaşım’ın sistem odaklı olması, müracaatçılarla iş birliğine dayalı yapısı ve değişime yönelik tutumu da sosyal hizmet meslek profesyonelleri tarafından benimsenmesini kolaylaştırmıştır (Saleebey, 2002; Lee, 2017).

Sosyal hizmette Çözüm Odaklı Yaklaşım, müracaatçıların yaşam deneyimlerinden yola çıkarak hedeflerindeki geleceğe ulaşmalarında onlara yardım edecek bir yöntem niteliği taşımaktadır. Sosyal hizmet meslek ve disiplininde kullanılmaya başlanan Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın temel amacı, müracaatçıların problemlerini ve baş etme stratejilerini anlamlandırmasını, kendi kaderini tayin hakkı kapsamında problemlere yönelik çözüm önerileri geliştirmesini, probleminden çok çözüm önerileri konuşmaya teşvik edilmesini ve problemin kısa sürede çözüme kavuşturulmasını sağlamaktır (Danış ve Büber, 2018; de Jong ve Berg, 2008). Bu doğrultuda, sosyal hizmetin geleneksel problem çözme yaklaşımı kapsamında uygulamalardan ziyade çözüm odaklı uygulama yapmak ve aynı doğrultuda dil kullanımına önem vermek gerekmektedir (de Shazer, 1997).

Müracaatçı problemlerinin çözüme kavuşturulmasında etkili olacak çözüm odaklı sosyal hizmet uygulamasının üç temel kuralı bulunmaktadır. Bunlar ''(1) kırık değilse tamir etme, (2) işe yarayan şeyi yapmaya devam et, (3) işe yaramıyorsa o şeye devam etme, farklı yollar dene'' şeklinde ifade edilmektedir (Hoyt, 2008). Temel kuralları bu şekilde belirlenen Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın sosyal hizmette uygulanmasında 5 temel aşama tanımlanmıştır (de Jong ve Berg, 2008; Lee, 2017). Bu aşamalar şu şekilde ifade edilmektedir:

- Problemin tanımlanması
- Çözüme yönelik iyi düşünülmüş amaçların geliştirilmesi
- Müracaatçının istisna durumlarının keşfedilmesi
- Müracaatçıdan geri bildirim alınması
- Müracaatçının kaydettiği ilerlemenin değerlendirilmesi

Çözüm Odaklı Yaklaşım sosyal hizmet meslek ve disiplininde bireylerle, ailelerle ve gruplarla çalışmaya uygun bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Bireylerle çalışmada bireyin bulunduğu andan ve tanımlanan probleminden hareketle çözümler geliştirilmesi böylelikle müracaatçının güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Ailelerle çalışmada, farklı ilişki türlerinden ve davranışlardan hareketle problemler aile dinamiklerinin değiştirilmesini hedeflemektedir. Yine ailelerle çalışmada Çözüm Odaklı Yaklaşım çocukların veya ebeveynlerin geleceğe yönelik daha olumlu ve umut dolu bakış açısı geliştirmeleri üzerine çalışılmaktadır. Gruplarla çalışmada Çözüm Odaklı

Yaklaşım, gruba dahil olan bireylerin güçlü yönlerine odaklanarak sorunlarına çözüm sunmayı ve grup dinamiklerinin sağlanmasına hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Diğer bir taraftan güçlü yönlere ve çözümlere odaklanılmayan bir grup çalışmasında Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın problem odaklı müracaatçıları güçlendirebileceği belirtilmektedir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarının çalıştıkları grubun özelliklerine ve kapsamına göre değerlendirme yaparak Çözüm Odaklı Yaklaşım'ı doğru uygulamaya önem vermesi gerekmektedir (Corcoran, 2008).

Verilen bilgilere ek olarak müracaatçıların tanımladıkları problemlerde etkililiği dikkat çeken Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın sosyal hizmet uzmanları tarafından daha aktif şekilde kullanılmasının, kısa süreli bir yaklaşım olması nedeniyle zamandan ve bütçeden tasarruf sağlayacağı, müracaatçılara sunulacak hizmetlerde kaliteyi artıracığı ayrıca sosyal hizmet uzmanlarına mesleki tükenmişlik ile baş etme noktasında bir bakış açısı sunacağı belirtilmektedir (Danış ve Büber, 2008; Zengin, 2017).

2. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, katılımcıları tanıtıcı bilgilere ve araştırmada ele alınan sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlara yönelik metaforlara ilişkin bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

2.1. Katılımcıları Tanıtıcı Bilgiler

Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, hizmet alanı ve meslekte çalışma sürelerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de; mesleklerini sevip sevmedikleri, sosyal hizmet müdahalesinde kuram ve yaklaşımları kullanıp kullanmadıkları ve etkili olarak değerlendirdikleri yaklaşımlara ilişkin bilgiler Tablo 3’te aktarılmıştır.

Tablo 2: Katılımcıların sosyodemografik bilgileri

Değişkenler	Kategori	Kişi Sayısı (n=119)
Cinsiyet	Kadın	65
	Erkek	54
Yaş	20-29 Arası	63
	30-39 Arası	36
	40 ve üstü	20
Eğitim Durumu	Lisans	74
	Yüksek Lisans	33
	Doktora	12
Hizmet Alanı	Çocuk	32
	Sağlık	19
	Engellilik	15
	Kadın	10
	Yoksulluk/Sosyal Yardım	7
	Göç	7
	Aile	6
	Yaşlılık	6
	Suçluluk/Adalet	5
	Hepsi	3
	Afet	2
	Bağımlılık	2
	Gençlik	2
Şehit ve Gaziler	2	
LGBT+	1	
Meslekte Çalışma Süresi	0-9 yıl	91
	10-19 yıl	16
	20 ve üstü	12

Araştırma en az lisans düzeyinde sosyal hizmet eğitimi almış sosyal hizmet uzmanlarıyla (n=119) gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 65'ini kadınlar, 54'ünü erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların, 20-29 yaş aralığında 63 kişi, 30-39 yaş aralığında 36 kişi, 40 ve üstü yaşta 20 kişi olduğu görülmektedir. Yürütülen bu araştırmada ortalama yaş ise 31,5 yaş olarak bulunmuştur. Araştırma katılımcılarının 74'ünün lisans düzeyinde eğitim almış olduğu saptanmış olmakla beraber, yüksek lisans düzeyinde eğitim alan 33 sosyal hizmet uzmanı ve doktora düzeyinde eğitim alan 12 sosyal hizmet uzmanı da araştırmaya katılım sağladığı görülmüştür. Katılımcıların hizmet verdikleri alanların sırasıyla çocuk, sağlık, engellilik, kadın, yoksulluk/sosyal yardım, göç, aile, yaşlılık, suçluluk/adalet, hepsi, afet, bağımlılık, gençlik, şehit ve gaziler ve LGBT+ olduğu görülmektedir. Çalışma alanlarını "hepsi" olarak belirten katılımcıların Aile ve Sosyal Destek projesi kapsamında çalıştığı düşünülmektedir. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının 91'i 0-9 yıl arasında çalışma süresine, 16'sı 10-19 yıl çalışma süresine ve 12'si 20 ve üstü yıl çalışma süresine sahip olduğunu belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 3: Katılımcıların diğer sosyodemografik bilgileri

Değişkenler	Kategori	Kişi Sayısı (n=119)
Sosyal hizmet mesleğini seviyor musunuz?	Hiç sevmiyorum	35
	Sevmiyorum	22
	Kararsızım	9
	Seviyorum	23
	Çok seviyorum	30
Sosyal hizmet müdahalelerinde sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarını kullanıyor musunuz?	Kesinlikle kullanmıyorum	14
	Kullanmıyorum	32
	Bazen Kullanıyorum	25
	Kullanıyorum	27
	Kesinlikle kullanıyorum	21
Sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılan en etkili yaklaşım/ yaklaşımlar hangisidir?*	Güçlendirme Yaklaşımı	94
	Çözüm Odaklı Yaklaşım	80
	Ekolojik Yaklaşım	75
	Sistem Yaklaşımı	70
	Kriz Müdahale Yaklaşımı	68
	Bilişsel Davranışçı Terapi	34
	Psikanalitik Kuram	31
	Birey Merkezli Yaklaşım	29
	Görev Merkezli Yaklaşım	16
	Gerçeklik Yaklaşımı	16
	Feminist Yaklaşım	13
	Gestalt Yaklaşımı	8
	Transaksiyonel Analiz	8
	Varoluşçu Yaklaşım	8
Yapısal Yaklaşım	6	

*Bu soruda katılımcılara birden fazla seçenek seçme hakkı tanındığı için toplam yanıt sayısı "556" olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan 119 katılımcıdan 35'i sosyal hizmet mesleğini hiç sevmediğini ifade ederken 30'u sosyal hizmet mesleğini çok sevdiğini ifade etmiştir. Katılımcıların 23'ü sosyal hizmet mesleğini sevdiğini, 22'si sevmediğini ve 9'u mesleği sevip sevmeme konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Sosyal hizmet müdahalelerinde kuram ve yaklaşımların kullanılıp kullanılmadığına ilişkin soruya, 32 katılımcı "kullanmıyorum", 27 katılımcı "kullanıyorum", 25 katılımcı "bazen kullanıyorum", 21 katılımcı "kesinlikle kullanıyorum" ve 14 katılımcı "kesinlikle kullanmıyorum" yanıtını vermiştir. Araştırma katılımcılarının değerlendirmelerine göre sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılan en etkili yaklaşımlar ise sırasıyla Güçlendirme Yaklaşımı, Çözüm Odaklı Yaklaşım, Ekolojik Yaklaşım, Sistem Yaklaşımı, Krize Müdahale Yaklaşımı, Bilişsel Davranışçı Yaklaşım, Psikanalitik Kuram, Birey Merkezli Yaklaşım, Görev Merkezli Yaklaşım, Gerçeklik Yaklaşımı, Feminist Yaklaşım, Gestalt Yaklaşımı, Transaksiyonel Analiz, Varoluşçu Yaklaşım ve Yapısal Yaklaşım olmuştur (Tablo 3). Bu duruma Yanardağ ve Özmete (2017)'nin belirttiği üzere Türkiye'de klinik sosyal hizmet uzmanı tanımının tam olarak yapılmamasının, klinik sosyal hizmet adında lisansüstü eğitimin çok az olmasının neden olmuş olabileceği söylenebilir.

Bu araştırmada katılımcıların sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılan en etkili yaklaşım olarak nitelendirdiği Sistem Yaklaşımı, Ekolojik Yaklaşım, Güçlendirme Yaklaşımı, Krize Müdahale Yaklaşımı ve Çözüm Odaklı Yaklaşımla ilgili metaforlar incelenmiştir.

2.2. Yaklaşımlar ile İlgili Tüm Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum

Tablo 4: Yaklaşımlar ile ilgili tüm metaforlar ve metaforların dağılımı

Sıra	Metafor	f	Sıra	Metafor	f	Sıra	Metafor	f
1	Domino taşı	6	62	Beyaz bir sayfa	1	123	Hayal kurmak	1
2	Zincir	5	63	Bilek güreşi	1	124	Hedef tahtası	1
3	Işık	4	64	Bir afet anı	1	125	Hız problemi çözmek	1
4	İlaç	3	65	Bir kabustan uyanmak	1	126	Hızır reis	1
5	İtfaiye	3	66	Birliktelik	1	127	Hoca	1
6	Kurtarma ekibi	3	67	Bisiklet	1	128	Hu huuu diye	1
7	Makine	3	68	Bitmeyen yaşam enerjisi	1	129	Ispanak	1
8	Orman	3	69	Boğulmakta olan birini kurtarmak	1	130	İğne	1
9	Su	3	70	C vitamini	1	131	İlaç kullanma takvimi	1
10	Anahtar	2	71	Cankurtaran	1	132	İleri görüş	1
11	Çark	2	72	Cesaret vermek	1	123	Hayal kurmak	1
12	Çelik	2	73	Cevher	1	124	Hedef tahtası	1
13	Çılgılık	2	74	Çamaşır suyu.	1	125	Hız problemi çözmek	1
14	Çözüm	2	75	Çamur	1	126	Hızır reis	1
15	Destek	2	76	Çekirdek	1	127	Hoca	1
16	Ev	2	77	Çeşitli yollar deneyerek pes etmemek	1	128	Hu huuu diye	1
17	Formül	2	78	Çimlenme	1	129	Ispanak	1
18	Gözlük	2	79	Çit	1	130	İğne	1
19	Halka	2	80	Dakik	1	131	İlaç kullanma takvimi	1
20	Hamur	2	81	Damar	1	132	İleri görüş	1
21	Kâşif	2	82	Dambıl	1	133	İnsan	1
22	Keşif	2	83	Değişim	1	134	İnsan vücudu	1
23	Köprü	2	84	Denge	1	135	İvme kazandırmak	1
24	Kuvvet	2	85	Depar atmak	1	136	Kadife	1
25	Matruşka	2	86	Deprem	1	137	Kahraman	1
26	Polyanna	2	87	Depreme dayanıklı bina	1	138	Kalem kutusu	1
27	Sarmaşık	2	88	Derin nefes	1	139	Kalsiyum	1
28	Test	2	89	Dingin sular	1	140	Kamera	1
29	Yangın tüpü	2	90	Direnişe katılmak	1	141	Kapı	1
30	Yapboz	2	91	Doğmak	1	142	Karınca	1
31	Yeniden doğmak	2	92	Doğurmak	1	143	Kartopu	1
32	112	1	93	Doktor	1	144	Kavga	1
33	Acil durum çekici	1	94	Dolu depo	1	145	Kazmak	1
34	Acil durum yönetimi	1	95	Duvar	1	146	Kelebek etkisi	1
35	Acil kurtarma	1	96	Düğüm	1	147	Kemal Derviş	1
36	Acil program	1	97	Ekip arkadaşı	1	148	Kesişen küme	1
37	Acil servis	1	98	Ekonomi	1	149	Kırmızı	1
38	Adalet	1	99	El feneri	1	150	Kısa boy	1
39	AFAD	1	100	El kitabı	1	151	Kışın giyilen içlik	1
40	Afet	1	101	Elma	1	152	Kitap ayracı	1
41	Ağaç	1	102	Enerji	1	153	Kolluk kuvvetleri	1
42	Aile	1	103	Enerji içeceği	1	154	Komşu	1
43	Akıllı cihaz	1	104	Eski dost	1	155	Koşu	1
44	Ambulans	1	105	Falci	1	156	Kova	1
45	Anket	1	106	Fauna	1	157	Kulaklık takmak	1
46	Arayış	1	107	Fermuar	1	158	Kurgu	1
47	Arı kovanı	1	108	Fidan	1	159	Kurtarıcı melek	1
48	Aslan	1	109	Fincan	1	160	Küçük bir mola	1
49	Astım ilacı	1	110	Futbol	1	161	Küme	1
50	Ateşe yaklaşmak	1	111	Geniş açılı kamera	1	162	Lamba	1
51	Atmosfer	1	112	Geometri	1	163	Lastik	1
52	Atom	1	113	Gökyüzü	1	164	LEGO	1
53	Ayna	1	114	Gübre	1	165	Maaş	1
54	Bağırarak	1	115	Güçlendirme	1	166	Madalyonun diğer yüzü	1
55	Bahçe	1	116	Güncelleme	1	167	Maden	1
56	Balon	1	117	Güneş	1	168	Makas	1
57	Balta	1	118	Günlük	1	169	Makyaj	1
58	Battaniye	1	119	Hakem	1	170	Masanın 4 ayağı	1
59	Bayat ekmek	1	120	Halat	1	171	Merhem	1
60	Bebek	1	121	Hastalık	1	172	Metamorfoz	1
61	Beklenmedik olaylar	1	122	Hava yastığı	1	173	Motor	1

Tablo 4'ün devamı

Sıra	Metafor	f	Sıra	Metafor	f	Sıra	Metafor	f
174	Motor gücü	1	200	Sağlıklı beslenmek	1	226	Uyarı	1
175	Mucize	1	201	Saksı	1	227	Üç nokta	1
176	Nemlendirici el kremi	1	202	Savaş	1	228	Ünlem	1
177	Netleştirme	1	203	Sera	1	229	Ünlü	1
178	Nokta	1	204	Sıkı	1	230	Üzüm	1
179	Onarmak	1	205	Silgi	1	231	Virgül	1
180	Organizma	1	206	Sirke	1	232	Yağmur	1
181	Orkestra	1	207	Soğuk kanlılık	1	233	Yan etki	1
182	Oyuncu	1	208	Son nefesine kadar zorlamak	1	234	Cam açmak	1
183	Oyunlar	1	209	Sonuç	1	235	Yardım eli	1
184	Öğretmen	1	210	Sonuç belgesi	1	236	Yemek	1
185	Öğretmenlerimiz	1	211	Soru işareti	1	237	Yemek yemek	1
186	Örümcek ağı	1	212	Sorumluluk	1	238	Yeni bir sayfa açmak	1
187	Pamuklara sarmak	1	213	Spor	1	239	Yeni diyarları keşfediş	1
188	Paramedik	1	214	Su dalgası	1	240	Yıldız kümesi	1
189	Parfüm	1	215	Suni teneffüs	1	241	Yol	1
190	Patlamaya hazır bir bomba	1	216	Süpürge	1	242	Yorgan	1
191	Pil	1	217	Sürü	1	243	Yuva	1
192	Piramit	1	218	Tahterevalli	1	244	Zil	1
193	Piyango	1	219	Takım	1			
194	Polis	1	220	Tarım	1			
195	Polis	1	221	Taş düşürmek	1			
196	Pragmatizm	1	222	Telefon kılıfı	1			
197	Problem çözücü	1	223	Toplu taşınma	1			
198	Protein tozu	1	224	Toprak	1			
199	Saat	1	225	Trigonometri	1			

Tablo 4'te sosyal hizmet uzmanlarının veri toplama aracında yer alan "Sistem Yaklaşımı...gibidir. Çünkü...", "Ekolojik Yaklaşım...gibidir. Çünkü...", "Güçlendirme Yaklaşımı...gibidir. Çünkü...", "Krizle Müdahale Yaklaşımı...gibidir. Çünkü..." ve "Çözüm Odaklı Yaklaşım...gibidir. Çünkü..." sorularına verdikleri yanıtlar sonucunda elde edilen tüm geçerli metaforların sıralarına ve frekanslarına (f) yer verilmiştir. 5 farklı yaklaşım ile ilgili üretilen tüm geçerli metaforlar, frekanslarına (f) göre ve alfabetik sıralanarak numaralandırılmıştır. Daha önce bahsedildiği üzere araştırma kapsamında 119 katılımcı tarafından toplam 595 metafor üretilmiştir. Ancak yapılan değerlendirmeler sonucunda üretilen bazı metaforların bağlamının ya da mantıksal dayanağının bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu şekilde ifade edilmiş olan metaforlar (n= 351) araştırma verileri dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla araştırmaya farklı frekanslarda tekrar eden 244 metafor ile devam edilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde en çok tekrar eden metaforların frekans sırasına göre "domino taşı" (f=6), "zincir" (f=5), "ışık" (f=4), "ilaç" (f=3), "itfaiye" (f=3), "kurtarma ekibi" (f=3), "makine" (f=3), "orman" (f=3), "su" (f=3), "anahtar" (f=2), "çark" (f=2), "çelik" (f=2), "çılgılık" (f=2), "çözüm" (f=2), "destek" (f=2), "ev" (f=2), "formül" (f=2), "gözlük" (f=2), "halka" (f=2), "hamur" (f=2), "kaşif"

($f=2$), ‘keşif’ ($f=2$), ‘köprü’ ($f=2$), ‘kuvvet’ ($f=2$), ‘matruşka’ ($f=2$), ‘Polyanna’ ($f=2$), ‘sarmaşık’ ($f=2$), ‘test’ ($f=2$), ‘yangın tüpü’ ($f=2$), ‘yapboz’ ($f=2$), ve ‘yeniden doğmak’ ($f=2$) olduğu görülmektedir.

Yukarıda bahsedilen metaforlardan ‘çark’, ‘halka’ ve ‘sarmaşık’ metaforlarının yalnızca sistem yaklaşımı; ‘orman’, ‘ev’ ve ‘hamur’ metaforlarının yalnızca ekolojik yaklaşım; ‘çelik’, ‘destek’, ‘kâşif’, ‘keşif’, ‘kuvvet’ ve ‘yeniden doğmak’ metaforlarının yalnızca Güçlendirme Yaklaşımı; ‘itfaiye’, ‘kurtarma ekibi’, ‘çılgılık’ ve ‘yangın tüpü’ metaforlarının ise yalnızca Krize Müdahale Yaklaşımı; ‘anahtar’, ‘gözlük’ ve ‘Polyanna’ metaforlarının ise yalnızca Çözüm Odaklı Yaklaşım için üretildiği tespit edilmiştir. Diğer metaforlardan ‘domino taşı’ (Sistem Yaklaşımı, $f=5$; Ekolojik Yaklaşım, $f=1$), ‘zincir’ (Sistem Yaklaşımı, $f=3$; Güçlendirme Yaklaşımı, $f=1$; Krize Müdahale Yaklaşımı, $f=1$), ‘ışık’ (Krize Müdahale Yaklaşımı, $f=2$; Güçlendirme Yaklaşımı, $f=1$; Ekolojik Yaklaşım, $f=1$), ‘ilaç’ (Krize Müdahale Yaklaşımı, $f=1$; Güçlendirme Yaklaşımı, $f=1$; Çözüm Odaklı Yaklaşım, $f=1$), ‘makine’ (Sistem Yaklaşımı, $f=2$; Güçlendirme Yaklaşımı, $f=1$), ‘çözüm’ (Krize Müdahale Yaklaşımı, $f=1$; Çözüm Odaklı Yaklaşım, $f=1$), ‘formül’ (Sistem Yaklaşımı, $f=1$; Çözüm Odaklı Yaklaşım, $f=1$), ‘köprü’ (Sistem Yaklaşımı, $f=1$; Ekolojik Yaklaşım, $f=1$), ‘test’ (Ekolojik Yaklaşım, $f=1$; Çözüm Odaklı Yaklaşım, $f=1$), ‘yapboz’ (Sistem Yaklaşımı, $f=1$; Ekolojik Yaklaşım, $f=1$) şeklinde dağılım gösterdiği görülmüştür. Ayrıca, tüm geçerli metaforlara ve metaforların ‘çünkü’ ifadelerine yer veren liste talep edilmesi halinde incelenmesi üzerine Ek 1’de paylaşılmıştır.

2.3. Yaklaşımlar ile İlgili Tüm Kavramsal Kategoriler ve Özelliklerine Yönelik Bulgular ve Yorum

Tablo 5: Yaklaşımlara ilişkin metaforların kavramsal kategorileri ve kavramsal kategorilerin temel özellikleri

Sistem Yaklaşımına İlişkin İki Kavramsal Kategori ve Özellikleri
1. Bütüncül bakış açısına vurgu yapan sistem yaklaşımı
<ul style="list-style-type: none">Sistem yaklaşımı, sistemlerin alt sistemlerden oluştuğunu ifade eder.Sistem yaklaşımı, sistemleri anlamak için bütünü irdeler.

Tablo 5'in devamı

<p>2. Etkileşime vurgu yapan sistem yaklaşımı</p> <ul style="list-style-type: none">• Sistem yaklaşımı, tüm sistemlerin etkileşim halinde olduğunu söyler.• Sistem yaklaşımı, birey sistemlerinin özdüşünümsel olduğunu belirtir.• Sistem yaklaşımı, karşılıklılık ilkesini vurgular.
--

Tablo 5'in devamı

<p style="text-align: center;">Ekolojik Yaklaşımına İlişkin Üç Kavramsal Kategori ve Özellikleri</p>
<p>1. Birey ve çevre vurgusu yapan ekolojik yaklaşım</p> <ul style="list-style-type: none">• Ekolojik yaklaşım çevrenin, bireyleri çevreleyen tüm koşullar olduğunu ifade eder.• Ekolojik yaklaşım, bireyin çevresi içinde anlamlandırılması gerektiğini söyler.• Ekolojik yaklaşım, bireylerin sosyal çevrelerini önemser.
<p>2. Etkileşime vurgu yapan ekolojik yaklaşım</p> <ul style="list-style-type: none">• Ekolojik yaklaşım, bireylerin çevrelerindeki tüm sistemler ile etkileşimde olduğunu söyler.• Ekolojik yaklaşım, çevre şartlarının bireyleri ve davranışlarını etkilediğini vurgular.
<p>3. Yaygın kullanılan ekolojik yaklaşım</p> <ul style="list-style-type: none">• Ekolojik yaklaşım, sosyal hizmet mesleğinde sıklıkla kullanılan bir yaklaşım olarak algılanır.

<p style="text-align: center;">Güçlendirme Yaklaşımına İlişkin Üç Kavramsal Kategori ve Özellikleri</p>
<p>1. Güçlü yönlere vurgu yapan güçlendirme yaklaşımı</p> <ul style="list-style-type: none">• Güçlendirme yaklaşımı bireylerin sahip oldukları yetenek, yeterlilik ve kaynaklara odaklanır.• Güçlendirme yaklaşımı her bireyin, ailenin, grubun ve topluluğun güce sahip olduğunu vurgular.• Güçlendirme yaklaşımı sosyal güçlü yönlerin keşfedilmesini esas alır.
<p>2. Güçlendirici/İyileştirici etkileri olan güçlendirme yaklaşımı</p> <ul style="list-style-type: none">• Güçlendirme yaklaşımı, bireylerin kendi yeterliliklerinin farkına varmaları için mesleki uygulamaları önerir.• Güçlendirme yaklaşımı, toplum ve toplum üyelerinin iyilik halinin artırılmasını amaçlar.
<p>3. Abartılmış olarak algılanan güçlendirme yaklaşımı</p> <ul style="list-style-type: none">• Güçlendirme yaklaşımı, sosyal hizmet mesleğinin temel yaklaşımı olarak algılanır.

<p style="text-align: center;">Krize Müdahale Yaklaşımına İlişkin Dört Kavramsal Kategori ve Özellikleri</p>
<p>1. Krizi merkezine alan krize müdahale yaklaşımı</p> <ul style="list-style-type: none">• Kriz durumu, bireyleri olumsuz etkileyen bir süreçtir.• Krize müdahale yaklaşımı bireylerin, ailelerin, grupların ve toplulukların yaşadıkları stresli ve zedeleyici durumlara odaklanır.• Krize müdahale yaklaşımı, kriz durumunu derhal çözerek müracaatçıyı iyileştirir.
<p>2. Acil/Anlık müdahale içeren krize müdahale yaklaşımı</p> <ul style="list-style-type: none">• Krize müdahale yaklaşımı, krizin çözülmesi için derhal müdahaleyi gerektirir.
<p>3. Kriz yönetimini öğreten krize müdahale yaklaşımı</p> <ul style="list-style-type: none">• Krize müdahale yaklaşımı, müracaatçılara kriz yönetimi sürecinde danışmanlık yapılmasını sağlar.• Krize müdahale yaklaşımı, müracaatçıların krizle baş etme kapasitesini artırır.
<p>4. Doğru mesleki uygulama gerektiren krize müdahale yaklaşımı</p> <ul style="list-style-type: none">• Krize müdahale yaklaşımı, krizin çözüme kavuşması için doğru şekilde uygulanmalıdır.

Tablo 5'in devamı

Çözüm Odaklı Yaklaşım İlişkin Üç Kavramsal Kategori ve Özellikleri

1. Çözüm/Sonuca odaklanan çözüm odaklı yaklaşım

- Çözüm odaklı yaklaşım, soruna değil sorunların çözümüne odaklanır.
- Çözüm odaklı yaklaşım, her sorunun çözümü olduğuna inanır.

2. Geleceğe odaklanan çözüm odaklı yaklaşım

- Çözüm odaklı yaklaşım, müracaatçıların gelecekteki yaşamına odaklanır.
- Çözüm odaklı yaklaşım, müracaatçıların geleceklerini daha net görebilmesini sağlar.

3. Güçlü yönlere odaklanan/Güçlendiren çözüm odaklı yaklaşım

- Çözüm odaklı yaklaşım, müracaatçıların sahip olmadıklarına değil sahip olduklarına odaklanır.
 - Çözüm odaklı yaklaşım, müracaatçıların sorunlarını çözme konusunda özkaynaklara sahip olduğunu ileri sürer.
 - Çözüm odaklı yaklaşım, müracaatçıların güçlü yönlerine yönelik farkındalık kazanmasını sağlar.
-

Tablo 5’te bu araştırmaya konu olan Sistem Yaklaşımı, Ekolojik Yaklaşım, Güçlendirme Yaklaşımı, Krize Müdahale Yaklaşımı ve Çözüm Odaklı Yaklaşım ile ilgili metaforların kavramsal kategorileri ve bu kavramsal kategorileri niteleyen temel özelliklere özet mahiyetinde yer verilmiştir. Tablo 5, araştırmanın temel verilerini oluşturan metaforların yerleştirildiği kavramsal kategorilerin net bir şekilde anlaşılması ve metaforların kavramsal kategorilerin temel özellikleri perspektifinde yorumlanabilmesi için oluşturulmuştur.

Tablo 5 incelendiğinde, Sistem Yaklaşımı’na ilişkin bütüncül bakış açısına vurgu yapan sistem yaklaşımı ve etkileşime vurgu yapan sistem yaklaşımı olmak üzere iki; Ekolojik Yaklaşım’a ilişkin birey ve çevre vurgusu yapan ekolojik yaklaşım, etkileşim vurgusu yapan ekolojik yaklaşım ve yaygın kullanılan ekolojik yaklaşım olmak üzere üç; Güçlendirme Yaklaşımı’na ilişkin güçlü yönler vurgu yapan güçlendirme yaklaşımı, güçlendirici/iyileştirici etkileri olan güçlendirme yaklaşımı ve abartılmış olarak algılanan güçlendirme yaklaşımı olmak üzere üç; Krize Müdahale Yaklaşımı’na ilişkin krizi merkezine alan krize müdahale yaklaşımı, acil/anlık müdahale içeren krize müdahale yaklaşımı, kriz yönetimini öğreten krize müdahale yaklaşımı ve doğru mesleki uygulama gerektiren krize müdahale yaklaşımı olmak üzere dört; Çözüm Odaklı Yaklaşım’a ilişkin çözüme/sonuca odaklanan çözüm odaklı yaklaşım, geleceğe odaklanan çözüm odaklı yaklaşım ve güçlü yönler odaklanan/güçlendiren çözüm odaklı yaklaşım olmak üzere üç kavramsal kategori oluşturulduğu görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın veri setini oluşturan metaforların toplam on beş kategoride ele alındığı söylenebilmektedir.

Oluşturulan kavramsal kategoriler daha önce belirtildiği ve Tablo 5’te görüldüğü üzere farklı yaklaşımlarla ilişkilendirilmiştir. Ancak kavramsal kategorilerin isimleri ve özet özellikleri incelendiğinde, Sistem Yaklaşımı’na ve Ekolojik Yaklaşım’a ilişkin etkileşimi odağına alan ‘‘etkileşime vurgu yapan sistem yaklaşımı’’ ve ‘‘etkileşime vurgu yapan ekolojik yaklaşım’’ adlı kavramsal kategorilerinin ortak olduğu görülmektedir. Kavramsal kategori isimlerinin aynı olmasına karşın, ilgili yaklaşımlar kapsamında üretilen metaforlar ve literatür bilgisi incelendiğinde; bahsi geçen kavramsal kategorinin Sistem Yaklaşımı’nda sistemler arası etkileşime, Ekolojik Yaklaşım ’da ise çevre-birey etkileşimine odaklandığı görülmektedir. Benzer şekilde Güçlendirme Yaklaşımı’na ilişkin güçlü yönler vurgu yapan güçlendirme yaklaşımı ve güçlendirici/iyileştirici etkileri olan güçlendirme yaklaşımı adlı kavramsal kategoriler ile Çözüm Odaklı Yaklaşım’a ilişkin güçlü yönler odaklanan/güçlendiren çözüm odaklı yaklaşım adlı kavramsal kategorilerin isim ve özellik bakımında benzerlik gösterdiği görülmektedir. Kavramsal kategori isimlerinin nispeten farklı olmasına karşın, ilgili yaklaşımlar kapsamında üretilen metaforlar ve literatür bilgisi incelendiğinde; bahsi geçen kavramsal kategorilerin müracaatçıların güçlü yönlerine ve sahip oldukları kaynaklara vurgu yaptığı görülmektedir.

2.4. Sistem Yaklaşımı ile İlgili Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum

Tablo 6: Sistem yaklaşımına ilişkin metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı

Kategori Adı	Metafor	f
1. Bütüncül bakış açısına vurgu yapan sistem yaklaşımı	Zincir	3
	Sarmaşık	2
	Damar	1
	Fermuar	1
	Geniş açılı kamera	1
	İnsan	1
	Kalem kutusu	1
	Kartopu	1
	Köprü	1
	Küme	1

Tablo 6’nın devamı

1. Bütüncül bakış açısına vurgu yapan sistem yaklaşımı	Matruşka ¹	1
	Organizma	1
	Oyuncu	1
	Örümcek ağı	1
	Soru işareti	1
	Sürü	1
	Takım	1
	Toplu taşıma	1
	Üç nokta	1
	Üzüm	1
	Virgül	1
	Yıldız kümesi	1
	Yorgan	1
	2. Etkileşime vurgu yapan sistem yaklaşımı	Domino taşı
Çark		2
Halka		2
Makine		2
Ağaç		1
Arı kovanı		1
Bisiklet		1
Çamur		1
Duvar		1
Ekonomi		1
Formül		1
Futbol		1
İnsan vücudu		1
LEGO		1
Matruşka ²		1
Yan etki		1
Yapboz	1	
Toplam	39	50

Tablo 6’da katılımcıların Sistem Yaklaşımı ile ilgili oluşturdukları metaforların kategorileri, frekansa göre sıralamaları (*f*) ve toplam metafor sayısı gösterilmiştir. Sistem Yaklaşımı ile ilgili metaforların bütüncül bakış açısına vurgu yapan sistem yaklaşımı ve etkileşime vurgu yapan sistem yaklaşımı adlı iki farklı kavramsal kategoride kümelendiği dikkat çekmektedir. Katılımcıların Sistem Yaklaşımı ile ilgili toplam 39 adet geçerli metafor ürettiği görülmektedir. Üretilen geçerli metaforlardan ‘‘matruşka’’ metaforu, iki kavramsal kategoride de tekrar etmektedir ($f=1$). ‘‘Matruşka’’ metaforuna ilişkin katılımcı ifadeleri dipnotta aktarılmıştır.

¹ ‘‘Matruşka gibidir. Çünkü matruşkada her biri birbiriyle bağlantılıdır. En küçüğüne ulaşman için önce büyükleriyle baş etmen gerekiyor.’’ (SHU28).

² ‘‘Matruşka gibidir. Çünkü katmanlı ve her katman birbiri ile doğrudan ya da dolaylı etkileşim halindedir.’’ (SHU74).

Tablo 6 incelendiğinde *bütüncül bakış açısına vurgu yapan sistem yaklaşımı* adlı kavramsal kategoride en çok tekrar eden metaforların sırasıyla ‘‘zincir’’ (f=3) ve ‘‘sarmaşık’’ (f=2) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kavramsal kategoride en çok tekrar eden metaforlara ilişkin örnek katılımcı ifadeleri aktarılmıştır:

Zincir; ‘‘Zincir gibidir. Çünkü hayattaki tüm sistemlerin birbirine bağlı olduğunu anlatır.’’ (SHU12).

Sarmaşık; ‘‘Sarmaşık gibidir. Çünkü sarmaşıklar pek çok koldan büyür ve bir köke bağlıdır. Sistem yaklaşımı da öyledir farklı kolları vardır ama bütünü anlatır.’’ (SHU40).

Etkileşime vurgu yapan sistem yaklaşımı adlı kavramsal kategoride ise en çok tekrar eden metaforların sırasıyla ‘‘domino taşı’’ (f=5), ‘‘çark’’ (f=2), ‘‘halka’’ (f=2) ve ‘‘makine’’ (f=2) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kavramsal kategoride en çok tekrar eden metaforlara ilişkin örnek katılımcı ifadeleri aktarılmıştır:

Domino taşı; ‘‘Domino taşları gibidir. Her sistemin bir diğerini etkilediğini anlatır.’’ (SHU76).

Çark; ‘‘Çark gibidir. Çünkü birinde meydana gelen değişim diğerlerini de etkilemektedir.’’ (SHU116).

Halka; ‘‘Halka gibidir. Çünkü bütün sistemler etkileşim içindedir birbirini etkiler birbiri ile doğrudan ilişki içerisindedir çünkü birbirini etkileyen birçok sistemlerden oluşmaktadır.’’ (SHU53).

Katılımcılar tarafından üretilen geçerli metaforlar incelendiğinde Sistem Yaklaşımı’nın çoğunlukla toplum, sistemler ve bireyler arasındaki etkileşime vurgu yapan, bütüncül bakış açısına sahip bir yaklaşım olarak algılandığı ve nitelendirildiği söylenebilmektedir. Ayrıca Sistem Yaklaşımı ile ilgili üretilen geçerli metaforlarda birbirine bağlı olan ya da birbirine etki eden, bütünün parçası olan veya iç içe olan nitelikli nesne/canlı metaforlarının tercih edildiği dikkat çekmektedir.

2.5. Ekolojik Yaklaşım ile İlgili Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum

Tablo 7: Ekolojik yaklaşıma ilişkin metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı

Kategori Adı	Metafor	f
1. Birey ve çevre vurgusu yapan ekolojik yaklaşım	Orman	2
	Anket	1
	Bağırarak	1
	Bebek	1
	Beyaz bir sayfa	1
	Birliktelik	1
	Çimlenme	1
	Çit	1
	Değişim	1
	Doğurmak	1
	Elma	1
	Ev ³	1
	Fincan	1
	Gökyüzü	1
	Günlük	1
	Işık	1
	Kamera	1
	Kesişen küme	1
	Kitap ayracı	1
	Komşu	1
	Köprü	1
	Saksı	1
	Sera	1
	Sirke	1
	Tahterevalli	1
	Test	1
	Yapboz	1
	Yol	1
	Yuva	1
	2. Etkileşime vurgu yapan ekolojik yaklaşım	Hamur
Atmosfer		1
Bahçe		1
Balta		1
Doğmak		1
Domino taşı		1
Ev ⁴		1
Fauna		1
Güneş		1
İğne		1
Kelebek etkisi		1
Lastik		1
Maaş	1	
Orkestra	1	
Orman ⁵	1	

³ "Ev gibidir. Çünkü bireyi ailesi ve çevresiyle ele alır." (SHU80).

⁴ "Ev gibidir. Çünkü evin farklı duvarları vardır ve bireyler ev içinde sosyalleşmeye başlar. Ekolojik yaklaşımda da farklı katmanlar ve sosyalleşme vardır." (SHU40).

⁵ "Orman gibidir. Çünkü ormandaki binlerce ağaç, bitki ve hayvanda olduğu gibi insan hayatında da her şey etkileşir." (SHU86).

Tablo 7'nin devamı

	Piyango	1
2. Etkileşime vurgu yapan ekolojik yaklaşım	Su dalgası	1
	Tarım	1
	Yağmur	1
	Toprak	1
3. Yaygın kullanılan ekolojik yaklaşım	Ünlü	1
	Toplam	48
		52

Tablo 7’de katılımcıların Ekolojik Yaklaşım ile ilgili oluşturdukları metaforların kategorileri, frekansa göre sıralamaları (f) ve toplam metafor sayısı gösterilmiştir. Ekolojik Yaklaşım ile ilgili metaforların birey ve çevre vurgusu yapan ekolojik yaklaşım, etkileşime vurgu yapan ekolojik yaklaşım ve yaygın kullanılan ekolojik yaklaşım adlı üç farklı kavramsal kategoride kümelendiği dikkat çekmektedir. Katılımcıların Ekolojik Yaklaşım ile ilgili toplam 48 adet geçerli metafor ürettiği görülmektedir. Üretilen geçerli metaforlardan “*orman*” ve “*ev*” metaforları iki kavramsal kategoride de tekrar etmektedir. Etkileşime vurgu yapan ekolojik yaklaşım kavramsal kategorisinde “*orman*” ($f=1$) ve “*ev*” ($f=1$) şeklinde; birey ve çevre vurgusu yapan ekolojik yaklaşım kavramsal kategorisinde “*orman*” ($f=2$) ve “*ev*” ($f=1$) şeklinde tekrar etmektedir. “*Orman*” ($f=2$) metaforu aynı zaman da birey ve çevre vurgusu yapan ekolojik yaklaşım kavramsal kategorisinde en çok tekrar eden metafordur. İki farklı kavramsal kategoride tekrar eden metaforlara ilişkin örnek ifadeler (Kategori 1’de yer alan “*orman*” metaforu hariç) dipnotta aktarılmıştır. Aşağıda ise *birey ve çevre vurgusu yapan ekolojik yaklaşım* kavramsal kategorisinde en çok tekrar eden metafora ilişkin örnek katılımcı ifadesi aktarılmıştır:

Orman; “*Orman gibidir çünkü dışarıdan sadece ağaçlar var gibi görünse de içinde sayısız organizma vardır aynı durum ekolojik yaklaşım için de geçerlidir.*” (SHU6).

Etkileşime vurgu yapan ekolojik yaklaşım adlı kavramsal kategoride en çok tekrar eden metaforun “*hamur*” ($f=2$) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kavramsal kategoride en çok tekrar eden metafora ilişkin örnek katılımcı ifadesi aktarılmıştır:

Hamur; “*Hamur gibidir. Çünkü, insanda olduğu gibi hamurun doğası neyse ortaya çıkan ürün de odur.*” (SHU18).

Yaygın kullanılan ekolojik yaklaşım adlı kavramsal kategoride ise tekrar eden metafor bulunmamaktadır. Aşağıda bu kavramsal kategoride yer alan iki metafora ilişkin örnek katılımcı ifadeleri aktarılmıştır:

Toprak; *“Toprak gibidir. Çünkü toprak nasıl her yerde varsa ve büyümeyi sağlıyorsa ekolojik de öyle.”* (SHU44).

Ünlü; *“Ünlü gibidir. Çünkü sosyal hizmette en çok bilinen yaklaşım bence.”* (SHU69).

Katılımcılar tarafından üretilen geçerli metaforlar incelendiğinde Ekolojik Yaklaşım’ın çoğunlukla bireyi çevresi içinde ele alan, birey ve çevre etkileşimine vurgu yapan bir yaklaşım olarak algılandığı ve nitelendirildiği söylenebilmektedir. Ayrıca Ekolojik Yaklaşım ile ilgili üretilen geçerli metaforlarda doğal yaşam ve doğa ile ilgili metaforların tercih edildiği dikkat çekmektedir.

2.6. Güçlendirme Yaklaşımı ile İlgili Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum

Tablo 8: Güçlendirme yaklaşımına ilişkin metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı

Kategori Adı	Metafor	f
1. Güçlü yönlere vurgu yapan güçlendirme yaklaşımı	Kâşif	2
	Keşif	2
	Adalet	1
	Ayna	1
	Bilek güreşi	1
	Bitmeyen yaşam enerjisi	1
	C vitamini	1
	Cevher	1
	Çekirdek	1
	Çelik ⁶	1
	Depar atmak	1
	Depreme dayanıklı bina	1
	El feneri	1
	Enerji içeceği	1
	Eski dost	1
	Fidan	1
	Halat	1
	Hava yastığı	1
	Işık	1
	Kalsiyum	1
Kazmak	1	

⁶ *“Çelik gibidir. Çünkü insanın fiziki ve ruhen güçlü olmasını sağlar.”* (SHU110).

Tablo 8'in devamı

	Kuvvet ⁷	1
	Lamba	1
	Madalyonun diğer yüzü	1
	Makine	1
1. Güçlü yönlere vurgu yapan güçlendirme yaklaşımı	Metamorfoz	1
	Motor gücü	1
	Oyunlar	1
	Sıkı	1
	Son nefesine kadar zorlamak	1
	Yeni diyarları keşfediş	1
	Yeniden doğmak ⁸	1
	Zincir	1
	Destek	2
	Aile	1
	Aslan	1
	Cesaret vermek	1
	Çelik ⁹	1
	Dambıl	1
	Enerji	1
	Gübre	1
	Güncelleme	1
	Ispanak	1
	İlaç	1
2. Güçlendirici/İyileştirici etkileri olan güçlendirme yaklaşımı	İvme kazandırmak	1
	Kahraman	1
	Karınca	1
	Koşu	1
	Kuvvet ¹⁰	1
	Maden	1
	Makyaj	1
	Masanın 4 ayağı	1
	Piramit	1
	Protein tozu	1
	Sorumluluk	1
	Spor	1
	Yemek	1
	Yeniden doğmak ¹¹	1

⁷ “Kuvvet gibidir. Çünkü hayatta güçlü yönler odaklanmak gerektiğini söyler.” (SHU106).

⁸ “Yeniden doğmak gibidir çünkü insana o ana kadar sahip olduğu gücü fark etmesini sağlar ve yeni bir başlangıç yapmaya imkân verir.” (SHU23).

⁹ “Çelik gibidir. Çünkü kolay kolay kırılıp dağılmaz olmayı öğretir.” (SHU7)

¹⁰ “Kuvvet gibidir. Çünkü kuvvet gücü temsil eder, güçlendirme insanların kötü durumdaki müracaatçıların iyileşmesini esas alır.” (SHU12).

¹¹ “Yeniden doğmak gibidir. Çünkü güçlendirilmiş bir engelli kendine güveni olan bir engelli bu zorlu sürecinde yeni doğmuş gibi hisseder.” (SHU68).

Tablo 8'in devamı

3. Abartılmış olarak algılanan güçlendirme yaklaşımı	Balon	1
	Hayal kurmak	1
Toplam	56	63

Tablo 8'de katılımcıların Güçlendirme Yaklaşımı ile ilgili oluşturdukları metaforların kategorileri, frekansa göre sıralamaları (f) ve toplam metafor sayısı gösterilmiştir. Güçlendirme Yaklaşımı ile ilgili metaforların güçlü yönlere vurgu yapan güçlendirme yaklaşımı, güçlendirici/iyileştirici etkileri olan güçlendirme yaklaşımı ve abartılmış olarak algılanan güçlendirme yaklaşımı adlı üç farklı kavramsal kategoride kümelendiği dikkat çekmektedir. Katılımcıların Güçlendirme Yaklaşımı ile ilgili toplam 56 adet geçerli metafor ürettiği görülmektedir. Üretilen geçerli metaforlardan ‘‘çelik’’, ‘‘kuvvet’’ ve ‘‘yeniden doğmak’’ metaforları güçlü yönlere vurgu yapan güçlendirme yaklaşımı ve güçlendirici/iyileştirici etkileri olan güçlendirme yaklaşımı adlı iki kavramsal kategoride de (f=1) olarak tekrar etmektedir. İki farklı kavramsal kategoride tekrar eden metaforlara ilişkin örnek ifadeler dipnotta aktarılmıştır.

Tablo 8 incelendiğinde güçlü yönlere vurgu yapan güçlendirme yaklaşımı adlı kavramsal kategoride en çok tekrar eden metaforların sırasıyla ‘‘kâşif’’ (f=2) ve ‘‘keşif’’ (f=2) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kavramsal kategoride en çok tekrar eden metaforlara ilişkin örnek katılımcı ifadeleri aktarılmıştır:

Kâşif; ‘‘Kâşif gibidir. Çünkü yeni yetenekleri ortaya çıkarır.’’ (SHU117).

Keşif; ‘‘Keşif gibidir. Çünkü kendini, çevreni ve güçlerini tanımanı sağlar.’’ (SHU81).

Güçlendirici/iyileştirici etkileri olan güçlendirme yaklaşımı adlı kavramsal kategoride ise en çok tekrar eden metaforun ise ‘‘destek’’ (f=2) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kavramsal kategoride en çok tekrar eden metafora ilişkin örnek katılımcı ifadesi aktarılmıştır:

Destek; ‘‘Destek gibidir. Çünkü küçük desteklerle kişiyi iyileştirmeniz güçlü hale hayatta kalacak hale getirmenizi gerektirir.’’ (SHU20).

Abartılmış olarak algılanan güçlendirme yaklaşımı adlı kavramsal kategoride ise tekrar eden metafor bulunmamaktadır. Aşağıda bu kavramsal kategoride yer alan iki metafora ilişkin örnek katılımcı ifadeleri aktarılmıştır:

Balon; *“Balon gibidir. Çünkü sosyal hizmette çok abartılmış şişirilmiş bir yaklaşımdır. Tüm bireylerin güçlü yönlerine odaklanmak ve buna göre müdahale etmek saçmalaktır.”* (SHU86).

Hayal kurmak; *“Hayal kurmak gibidir. Çünkü insanların güçlü oldukları özelliklerini ve isteklerini daha çok düşünür ama aslında öyle değil. Toplumlarda herkesin güçlü olması imkansızdır, her müdahaleye ya da sosyal hizmet kelimesi geçen her yere güçlendirmeyi sokuşturmak abartıdır. Hatta daha ötesi imkansızdır.”* (SHU118).

Katılımcılar tarafından üretilen geçerli metaforlar incelendiğinde Güçlendirme Yaklaşımı'nın çoğunlukla güç kavramını odağına alan güçlendirici bir yaklaşım niteliğinde algılandığı ve nitelendirildiği söylenebilmektedir. Ayrıca Güçlendirme Yaklaşımı ile ilgili üretilen geçerli metaforlarda herhangi bir nesneye ya da canlıya güç veren ya da güçlü, dayanıklı olan nesnelere ve/veya kavramlar ile ilgili metaforların tercih edildiği dikkat çekmektedir.

2.7. Krize Müdahale Yaklaşımı ile İlgili Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum

Tablo 9: Krize müdahale yaklaşımına ilişkin metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı

Kategori Adı	Metafor	f
1. Krizi merkezine alan krize müdahale yaklaşımı	Kurtarma ekibi	3
	Ambulans	1
	Ateşe yaklaşmak	1
	Atom	1
	Battaniye	1
	Bayat ekmek	1
	Boğulmakta olan birini kurtarmak	1
	Çılgılık ¹²	1
	Denge	1
	Deprem	1
	Dolu depo	1

¹² *“Çılgılık gibidir. Çünkü bireyin içinde olduğu krizi ilgili kurum kuruluşlara iletmeye duyurmaya yarar.”*(SHU57).

		Hastalık	1
Tablo 9'un devamı			
		Işık ¹³	1
		İlaç	1
		İlaç kullanma takvimi	1
		Kavga	1
		Kırmızı	1
		Kova	1
		Makas	1
		Merhem	1
		Pamuklara sarmak	1
		Patlamaya hazır bir bomba	1
		Polis ¹⁴	1
		Soğuk kanlılık	1
		Su ¹⁵	1
		Suni teneffüs	1
		Süpürge	1
		Taş düşürmek	1
		Ünlem	1
		Zincir	1
		İtfaiye	2
		Su	2
		Yangın tüpü	2
		112	1
		Acil durum çekici	1
		Acil kurtarma	1
		Acil program	1
		Acil servis	1
		AFAD	1
		Afet	1
		Bir afet anı	1
		Cankurtaran	1
		Dakik	1
		Derin nefes	1
		Hızır reis	1
		Kadife	1
		Kolluk kuvvetleri	1
		Küçük bir mola	1
		Nemlendirici el kremi	1
		Paramedik	1
		Polis ¹⁶	1
		Saat	1
		Yardım eli	1
1. Krizi merkezine alan krize müdahale yaklaşımı			
2. Acil/Anlık müdahale içeren krize müdahale yaklaşımı			
3. Kriz yönetimini öğreten krize müdahale yaklaşımı		Acil durum yönetimi	1
		Astım ilacı	1

¹³ "Işık gibidir. Çünkü krizde var olan karanlığı aydınlığa kavuşturmak ister." (SHU81).

¹⁴ "Polis gibidir. Çünkü hayatla kriz arasındaki kaosta düzeni sağlar." (SHU58).

¹⁵ "Su gibidir. Çünkü sıcak yaz aylarında suyun bizi rahatlattığı gibi bu müdahale müracaatçıları rahatlatır, ferahlatır." (SHU46).

¹⁶ "Polis gibidir. Çünkü problemi hızlıca çözer." (SHU112).

	Çılgılık ¹⁷	1
	Çözüm	1
Tablo 9'un devamı		
4. Kriz yönetimini öğreten krize müdahale yaklaşımı	Dingin sular	1
	Direnişe katılmak	1
	El kitabı	1
	Onarmak	1
	Öğretmenlerimiz	1
	Sağlıklı beslenmek	1
	Uyarı	1
5. Doğru mesleki uygulama gerektiren krize müdahale yaklaşımı	Camı açmak	1
	Hakem	1
	Işık ¹⁸	1
	İtfaiye ¹⁹	1
	Kemal Derviş	1
Savaş	1	
Toplam	66	75

Tablo 9'da katılımcıların Krize Müdahale Yaklaşımı ile ilgili oluşturdukları metaforların kategorileri, frekansa göre sıralamaları (f) ve toplam metafor sayısı gösterilmiştir. Krize Müdahale Yaklaşımı ile ilgili metaforların krizi merkezine alan krize müdahale yaklaşımı, acil/anlık müdahale içeren krize müdahale yaklaşımı, kriz yönetimini öğreten krize müdahale yaklaşımı ve doğru mesleki uygulama gerektiren krize müdahale yaklaşımı adlı dört farklı kavramsal kategoride kümелendiği dikkat çekmektedir. Katılımcıların Krize Müdahale Yaklaşımı ile ilgili toplam 66 adet geçerli metafor ürettiği görülmektedir. Üretilen geçerli metaforlardan ‘‘çığlık’’, ‘‘ışık’’, ‘‘itfaiye’’, ‘‘su’’ ve ‘‘polis’’ metaforlarının kavramsal kategorilerde farklı şekillerde tekrar etmektedir. ‘‘Çılgılık’’ metaforunun krizi merkezine alan krize müdahale yaklaşımı ve kriz yönetimini öğreten krize müdahale yaklaşımı adlı kavramsal kategorilerde (f=2) olarak; ‘‘ışık’’ metaforunun krizi merkezine alan krize müdahale yaklaşımı ve doğru mesleki uygulama gerektiren krize müdahale yaklaşımı adlı kavramsal kategoride (f=1) olarak tekrar ettiği görülmektedir. ‘‘İtfaiye’’ metaforunun acil/anlık müdahale içeren krize müdahale yaklaşımı adlı kavramsal kategoride (f=2) ve *doğru mesleki uygulama*

¹⁷ ‘‘Çılgılık gibidir. Çünkü krizin yönetilmesi için gerekli işlemleri herkese duyurmayı amaçlar.’’ (SHU3).

¹⁸ ‘‘Işık gibidir. Çünkü doğru kriz müdahalesi müdahale insanlara en karanlık zamanlarda bir ışık gibi aydınlık götürür.’’ (SHU105)

¹⁹ ‘‘ İtfaiye gibidir. Çünkü doğru planlama yapılmazsa ev yanar kül olur, krize doğru müdahale yapılmazsa da birey hayatını kötü geçirir.’’ (SHU80).

gerektiren krize müdahale yaklaşımı adlı kavramsal kategoride ($f=1$) olarak tekrar ettiği dikkat çekmektedir. Ek olarak ‘su’ ve ‘polis’ metaforları krizi merkezine alan krize müdahale yaklaşımı ve acil/anlık müdahale içeren krize müdahale yaklaşımı adlı iki kavramsal kategoride farklı frekanslarda tekrar etmektedir. Farklı kavramsal kategoride tekrar eden metaforlara ilişkin örnek ifadeler (Kategori 2’de yer alan ‘*itfaiye*’ ve ‘su’ metaforları hariç) dipnotta aktarılmıştır.

Tablo 9 incelendiğinde krizi merkezine alan krize müdahale yaklaşımı adlı kavramsal kategoride en çok tekrar eden metaforun ‘*kurtarma ekibi*’ ($f=3$) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kavramsal kategoride en çok tekrar eden metafora ilişkin örnek katılımcı ifadesi aktarılmıştır:

Kurtarma ekibi; ‘*Kurtarma ekibi gibidir. Çünkü nasıl ki enkazdan kurtarma ekipleri kazazedeleri çıkarır, yaklaşım da bireyleri kişisel enkazlardan çıkarır.*’ (SHU31).

Acil/Anlık müdahale içeren krize müdahale yaklaşımı adlı kavramsal kategoride ise en çok tekrar eden metaforların ‘*itfaiye*’ ($f=2$), ‘su’ ($f=2$) ve ‘*yangın tüpü*’ ($f=2$) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kavramsal kategoride en çok tekrar eden metaforlara ilişkin örnek katılımcı ifadeleri aktarılmıştır:

İtfaiye; ‘*İtfaiye gibidir. Çünkü itfaiyeci yangını daha kısa zamanda söndürür. Biraz daha az zarar görmesine katkı sağlar. Shu da krize müdahalede aynı şeyi yapar.*’ (SHU85).

Su; ‘*Su gibidir. Çünkü zarar gören bölgeyi önce temiz suyla yıkamak gerektiği gibi kriz anında da ufak çaplı bir temizlik rahatlatma gerekir.*’ (SHU119).

Yangın tüpü; ‘*Yangın tüpü gibidir. Çünkü olası bir zor durumda hemen bir çözüm sağlar.*’ (SHU76).

Kriz yönetimini öğreten krize müdahale yaklaşımı ve doğru mesleki uygulama gerektiren krize müdahale yaklaşımı adlı kavramsal kategorilerde ise tekrar eden metafor bulunmamaktadır. Aşağıda bu kavramsal kategorilerde yer alan rastgele seçilmiş iki metafora ilişkin örnek katılımcı ifadesi aktarılmıştır:

Astım ilacı; ‘‘Astım ilacı gibidir. Çünkü kişinin sıkıştığı kriz ortamında rahat bir nefes almasına destek olur, krize müdahale de kişiye derin bir oh çektirir.’’ (SHU115).

Kemal Derviş; ‘‘Kemal Derviş gibidir. Çünkü müdahalenin en doğru şekilde uygulanması titizlik gösterilmesi gerekir.’’ (SHU63).

Katılımcılar tarafından üretilen geçerli metaforlar incelendiğinde Krize Müdahale Yaklaşımı'nın krizi merkezine alan ve acil veya anlık müdahaleyi içeren bir yaklaşım olarak algılandığı ve nitelendirildiği söylenebilmektedir. Ayrıca Krize Müdahale Yaklaşımı ile ilgili üretilen geçerli metaforlarda acil durumlarda kullanılan/ihtiyaç duyulan araçlar/eşyalar ve kamu düzenini sağlayan meslek grupları ile ilgili metaforların tercih edildiği dikkat çekmektedir.

2.8. Çözüm Odaklı Yaklaşım ile İlgili Metaforlara Yönelik Bulgular ve Yorum

Tablo 10: Çözüm odaklı yaklaşıma ilişkin metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı

Kategori Adı	Metafor	f
1. Çözüm/Sonuca odaklanan çözüm odaklı yaklaşım	Anahtar	2
	Akıllı cihaz	1
	Bir kabustan uyanmak	1
	Çamaşır suyu	1
	Çözüm	1
	Doktor	1
	Düğüm	1
	Formül	1
	Geometri	1
	Gözlük ²⁰	1
	Hedef tahtası	1
	Hız problemi çözmek	1
	Hoca	1
	Hu huuu diye	1
	İlaç	1
	Kısa boy	1
	Kulaklık takmak	1
	Kurtarıcı melek	1
	Motor	1
	Mucize	1
Nokta	1	
Öğretmen	1	
Parfüm	1	

²⁰ ‘‘Gözlük gibidir. Çünkü sorunlara farklı bakış açıları sunarak uygun çözümü bulmaya yarar.’’ (SHU105).

	Polyanna ²¹	1	
	Pragmatizm	1	
	Problem çözücü	1	
	Sonuç	1	
	Sonuç belgesi	1	
<hr/>			
Tablo 10'un devamı			
<hr/>			
1. Çözüm/Sonuca odaklanan çözüm odaklı yaklaşım	Telefon kılıfı	1	
	Test	1	
	Trigonometri	1	
	Yemek yemek	1	
	Yeni bir sayfa açmak	1	
	Zil	1	
2. Geleceğe odaklanan çözüm odaklı yaklaşım	Çeşitli yollar deneyerek pes etmemek	1	
	Falcı	1	
	Gözlük ²²	1	
	İleri görüş	1	
	Kapı	1	
	Kışın giyilen içlik	1	
	Kurgu	1	
	Netleştirme	1	
	Silgi	1	
	3. Güçlü yönlere odaklanan/Güçlendiren çözüm odaklı yaklaşım	Arayış	1
		Ekip arkadaşı	1
Güçlendirme		1	
Pil		1	
Polyanna ²³		1	
Toplam Metafor Sayısı	46	49	

Tablo 10'da katılımcıların Çözüm Odaklı Yaklaşım ile ilgili oluşturdukları metaforların kategorileri, frekansa göre sıralamaları (f) ve toplam metafor sayısı gösterilmiştir. Çözüm Odaklı Yaklaşım ile ilgili metaforların çözüme/sonuca odaklanan çözüm odaklı yaklaşım, geleceğe odaklanan çözüm odaklı yaklaşım ve güçlü yönlere odaklanan/güçlendiren çözüm odaklı yaklaşım adlı üç farklı kavramsal kategoride kümelendiği dikkat çekmektedir. Katılımcıların Çözüm Odaklı Yaklaşım ile ilgili toplam 46 adet geçerli metafor ürettiği görülmektedir. Üretilen geçerli metaforlardan "gözlük" ve "Polyanna" metaforlarının kavramsal kategorilerde farklı şekillerde tekrar etmektedir. "Gözlük" metaforunun çözüme/sonuca odaklanan çözüm odaklı yaklaşım

²¹ "Polyanna gibidir. Çünkü iyimserdir ve sorunun çözüleceğine inanır." (SHU75).

²² "Gözlük gibidir. Gözlük kişinin ileri mesafeyi net görmesini sağlarken çözüm odaklı yaklaşım da hastanın geleceği net görebilmesini sağlar." (SHU22).

²³ "Polyanna gibidir. Çünkü olumlu olana odaklanır ve bireyin yetersizlikleri yerine güçlü yanlarına vurgu yapar." (SHU95).

ve geleceğe odaklanan çözüm odaklı yaklaşım adlı kavramsal kategorilerde ($f=1$) olarak tekrar ettiği görülmektedir. ‘Polyanna’ metaforunun ise çözüme/sonuca odaklanan çözüm odaklı yaklaşım ve güçlü yönler odaklanan/güçlendiren çözüm odaklı yaklaşım adlı kavramsal kategorilerde ($f=1$) olarak tekrar ettiği görülmektedir. Farklı kavramsal kategoride tekrar eden metaforlara ilişkin örnek ifadeler dipnotta aktarılmıştır.

Tablo 10 incelendiğinde çözüme/sonuca odaklanan çözüm odaklı yaklaşım adlı kavramsal kategoride en çok tekrar eden metaforun ‘anahtar’ ($f=2$) olduğu görülmektedir. Aşağıda bu kavramsal kategoride en çok tekrar eden metafora ilişkin örnek katılımcı ifadesi aktarılmıştır:

Anahtar; ‘Anahtar gibidir. Çünkü anahtar doğru kapıda işe yarar, çözüm odaklı problemin çözümüne yönelik en uygun beceriyi öğretmeye çalışır.’ (SHU43).

Geleceğe odaklanan çözüm odaklı yaklaşım ve güçlü yönler odaklanan/güçlendiren çözüm odaklı adlı kavramsal kategorilerde ise tekrar eden metafor bulunmamaktadır. Aşağıda bu kavramsal kategorilerde yer alan rastgele seçilmiş iki metafora ilişkin örnek katılımcı ifadesi aktarılmıştır.

Falci; ‘Falci gibidir. Çünkü falcılar nasıl geleceğe dair öngörülerde bulunabiliyorsa çok da geleceğe yatırımı amaçlar.’ (SHU37).

Güçlendirme; ‘Güçlendirme gibidir. Çünkü çözüm odaklı yaklaşımda sosyal hizmet uzmanı zayıflıkların altını çizmek yerine müracaatçının güçlü yönleri üzerine çaba sarf eder.’ (SHU99).

Katılımcılar tarafından üretilen geçerli metaforlar incelendiğinde Çözüm Odaklı Yaklaşım’ın çözüme, geleceğe ve güçlü yönler odaklanan bir yaklaşım olarak algılandığı ve nitelendirildiği söylenebilmektedir. Ayrıca Çözüm Odaklı Yaklaşım ile ilgili üretilen geçerli metaforlarda, katılımcılar tarafından bir durumu çözmeye yarayan ya da bir durumu/olayı çözen canlı/nesne ile ilgili metaforların tercih edildiği dikkat çekmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Katılımcıların Sistem Yaklaşımı, Ekolojik Yaklaşım, Güçlendirme Yaklaşımı, Krize Müdahale Yaklaşımı ve Çözüm Odaklı Yaklaşım'a ilişkin algılarının metaforlar yoluyla incelendiği, toplam 244 geçerli metaforun yaklaşımlarla ilgili farklı kavramsal kategorilerde değerlendirildiği araştırmanın bu bölümünde elde edilen sonuçlar sunulmuş ve tartışmaya yer verilmiştir.

Katılımcılara yöneltilen sosyodemografik bilgi sorularından mesleklerini sevip sevmediklerine ilişkin soruya bazı katılımcılar *'çok seviyorum'* (n=30), *'seviyorum'* (n=23) yanıtını verirken bazı katılımcılar ise *'kararsızım'* (n=9), *'sevmiyorum'* (n=22) veya *'hiç sevmiyorum'* (n=35) yanıtlarını vermiştir. Bireylerin mesleklerini sevmeye durumlarının, ilgili mesleğin eğitim ve öğretim müfredatlarında yer alan ders içeriklerini ve kavramlarını algılamalarında, yansıtımalarında ve mesleki gereklilikleri yerine getirmelerinde etkili olacağı düşünüldüğünde *'kararsızım'*, *'sevmiyorum'* ve *'hiç sevmiyorum'* (n=66) ifadelerinin azımsanamayacak bir sayı olduğu düşünülmektedir. Bu noktada Super ve Bohn (1970)'un ifade ettiği üzere benlikleriyle uyumlu meslekler seçen bireylerin verimli ve mesleki açıdan doyurucu bir hayat sürmesi beklenirken, benlikleriyle uyumsuz meslek seçen bireylerin verimli olmasının ve mesleki doyuma ulaşmasının güçleşeceği görüşü dikkat değer görülmektedir. Bu doğrultuda düşünüldüğünde bu yanıtı veren katılımcıların, verimli ve doyum verici meslek hayatına sahip olmama riski taşıdığı söylenebilir. Ek olarak bu durumun, sosyal hizmet yaklaşımlarına yönelik anlamlı algı oluşmasını ve meslek ile ya da mesleki kavramlar ile ilgili anlamlı metaforların üretilmesini güçleştirebileceği söylenebilir.

Katılımcılara yöneltilen sosyodemografik bilgi sorularından diğeri olan sosyal hizmet müdahalelerinde sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarını kullanıp kullanmadıklarına ilişkin soruya bazı katılımcılar *'kullanıyorum'* (n=27) ve *'kesinlikle kullanıyorum'* (n=21) yanıtlarını verirken *'kullanmıyorum'* (n=32) ve *'kesinlikle kullanmıyorum'* (n=14) yanıtlarını veren katılımcılar da bulunmaktadır. Bu durum araştırmanın çalışma grubunda yer alan bazı sosyal hizmet uzmanlarının (n=46) sosyal hizmet müdahalelerinde sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarını kullanmadıklarını ifade ettiklerini göstermektedir. Bu durumda ülkemizde sosyal hizmet eğitiminin yaygın hale gelmesinin, bazı bölümlerde eğitim-öğretim sürecinde öğrencilere gerekli ve yeterli

donanımın sağlanamamasının; sosyal hizmet uzmanı tanımının ve yetkilerinin kanun ve yönetmeliklerde detaylı olarak anlatılmamasının (Çocuk Koruma Kanunu, 2005), sosyal inceleme raporlarının taslağının kısıtlayıcı olmasının ve iş yerlerinin fiziki olarak yetersiz olmasının etkisi olduğu düşünülebilir. Aynı zamanda kapsayıcı müdahaleler içeren genelci sosyal hizmet anlayışının ve uygulamalarının, müdahale sürecinde tek bir yaklaşımın kullanılma olasılığını azalttığı; bu durumun da katılımcılarda yaklaşım kullanma/kullanmama konusunda yanılgılar yarattığı düşünülebilir.

Katılımcılara yöneltilen sosyodemografik bilgi sorularından bir diğeri olan sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılan en etkili yaklaşımın/yaklaşımların hangi yaklaşım/yaklaşımlar olduğuna ilişkin soruya ise 119 katılımcıdan toplam 556 yanıt gelmiştir. Bu sonuca göre sırasıyla Güçlendirme Yaklaşımı (n=94), Çözüm Odaklı Yaklaşım (n=80), Ekolojik Yaklaşım (n=75), Sistem Yaklaşımı (n=70) ve Krize Müdahale Yaklaşımı (n=68) çoğunluk tarafından seçilmiştir. Katılımcılar tarafından sosyal hizmet müdahalelerinde ve uygulamalarında etkili olduğu belirtilen ancak az seçilen diğer yaklaşımların ise Bilişsel Davranışçı Terapi, Psikanalitik Kuram, Gestalt Terapi, Transaksiyonel Analiz ve Gerçeklik Terapisi gibi klinik sosyal hizmet odaklı ya da lisans eğitiminden sonra alınacak eğitimlerle kazanılacak becerileri içeren uygulama yöntemleri olduğu görülmüştür. Bu noktada Yanardağ ve Özmete (2017)'nin klinik sosyal hizmetin ülkemizdeki gelişiminin yavaş olduğu, bahsi geçen yaklaşımlara ve yöntemlere ilişkin resmi kuruluşların/derneklerin az olduğunu belirten görüşleri dikkate değer görülmektedir. Bu durumun, sosyal hizmet uzmanlarının mesleklerini ve mesleki yaklaşımları algılarını da etkileme ihtimali taşıdığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında metafor üretilmesi istenen 5 yaklaşımdan biri olan Sistem Yaklaşımı'na ilişkin katılımcılar tarafından toplam 39 geçerli metafor üretilmiştir. Elde edilen sonuçlar kapsamında üretilen geçerli metaforlar ve kavramsal kategoriler incelendiğinde, Sistem Yaklaşımı'nın büyük çoğunlukla toplum, sistemler ve bireyler arasındaki etkileşime vurgu yapan, bütüncül bakış açısına sahip, farklı sistemlere ve sistemlerin parçalarına vurgu yapan ve tüm sistemlerin birbiriyle bağlantıda olacak şekilde algıladığı ve nitelendirdiği söylenebilmektedir. Araştırmanın daha önceki bölümünde (Bölüm 1.1.) ele alındığı üzere Sistem Yaklaşımı parçalardan ve bu parçaların etkileşimlerinden oluşan sistemlerin bütünselliğini, hiyerarşik ve özdeşünümsel bir yapıda olduğunu varsayan bir uygulama modeli olarak

tanımlanmaktadır. Katılımcıların ifadeleri bu bağlamda değerlendirildiğinde üretilen metaforların, sistem yaklaşımının temel özellikleri ve varsayımları ile örtüştüğü söylenebilir. Ek olarak Sistem Yaklaşımı'na ilişkin üretilen geçerli metaforların iç içe geçen, birbiriyle bağlantı halinde olan, birbirini etkileyen nesnelere ve/veya kavramlar ile ilgili metaforlar (zincir, matruşka, çark, makine gibi) olduğu da dikkat çekmektedir. Bu durumda katılımcıların Sistem Yaklaşımı'nı büyük çoğunlukla bağlantılı olma ve çevresini etkileme odağında algıladıkları söylenebilir.

Araştırma kapsamında metafor üretilmesi istenen 5 yaklaşımdan diğeri olan Ekolojik Yaklaşım'a ilişkin katılımcılar tarafından toplam 48 geçerli metafor üretilmiştir. Elde edilen sonuçlar kapsamında üretilen geçerli metaforlar ve kavramsal kategoriler incelendiğinde, katılımcıların Ekolojik Yaklaşım'ı birey ve çevresine vurgu yapan bir yaklaşım ve etkileşim odaklı bir yaklaşım niteliğinde algıladığı ve nitelendirdiği söylenebilir. Araştırmanın daha önceki bölümünde (Bölüm 1.2.) ele alındığı üzere Ekolojik Yaklaşım bireyi çevresi içinde ele alan, birey ve çevre etkileşimine vurgu yapan ve karşılıklı bağımlılık temel kavramına önem veren bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Katılımcıların ifadeleri bu bağlamda değerlendirildiğinde üretilen metaforların, Ekolojik Yaklaşım'ın temel özellikleri ve kavramları ile örtüştüğü söylenebilir. Ek olarak, Ekolojik Yaklaşım ile ilgili üretilen geçerli metaforlarda doğal yaşam ve doğa ile ilgili (orman, gökyüzü, çimlenme, atmosfer, güneş gibi) metaforların tercih edildiği de dikkat çekmektedir. Bu duruma günümüzde giderek yaygınlaşan bir yaşam tarzı olan, doğanın dengesini gözeterek çevreye duyarlı hayatı tanımlayan "*ekolojik yaşam*" modelinin neden olmuş olabileceği düşünülmektedir. Bu noktada katılımcıların, Ekolojik Yaklaşım ve ekolojik yaşam kavramları arasında algısal bir bağlantı kurduğu da söylenebilir.

Sistem Yaklaşımı ve Ekolojik Yaklaşım ile ilgili kavramsal kategoriler incelendiğinde, iki yaklaşımda da "*etkileşime vurgu yapan*" şeklinde ifade edilen kavramsal kategoriler olduğu görülmektedir (Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7). Bu durumda Bertalanffy tarafından geliştirilen yaklaşımın, Genel Sistem Yaklaşımı ve Ekolojik Sistem Yaklaşımı olmak üzere iki farklı bakış açısına sahip olmasının ve bu yaklaşımların benzer temel kavramlara ve varsayımlara dayanmasının etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırma kapsamında metafor üretilmesi istenen 5 yaklaşımdan bir diğeri olan Güçlendirme Yaklaşımı'na ilişkin katılımcılar tarafından toplam 56 geçerli metafor üretilmiştir. Elde edilen sonuçlar kapsamında üretilen geçerli metaforlar ve kavramsal kategoriler incelendiğinde, katılımcıların Güçlendirme Yaklaşımı'nı, güç kavramını odağına alarak keşfedici ve güçlendirici bir yaklaşım niteliğinde algıladığı ve nitelendirdiği söylenebilmektedir. Araştırmanın daha önceki bölümünde (Bölüm 1.3.) ele alındığı üzere Güçlendirme Yaklaşımı birey, aile, grup ve toplulukların güçlere sahip olduğunu varsayan; bireylerin, ailelerin, grupların ve toplulukların mevcut kaynakları ve yetenekleri keşfetmelerine yönelik süreçler yöneten; sosyal hizmet müdahalesinin odak noktasında yer alan bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Katılımcıların ifadeleri bu bağlamda değerlendirildiğinde üretilen metaforların büyük ölçüde, Güçlendirme Yaklaşımı'nın temel özellikleri, varsayımları ve kavramları ile örtüştüğü söylenebilmektedir. Güçlendirme Yaklaşımı'nın büyük çoğunluk tarafından mesleki açıdan olumlu değerlendirilmesine karşın iki sosyal hizmet uzmanı (SHU86, SHU118) olumsuz değerlendirmede bulunmuştur (Tablo 9). Bahsi geçen sosyal hizmet uzmanlarının kişisel özelliklerinin, mesleki algılarının ve dünya görüşlerinin bu duruma neden olmuş olabileceği düşünülmektedir. Ek olarak Güçlendirme Yaklaşımı'na ilişkin üretilen geçerli metaforların güç veren, dayanıklılığı artıran nesnelere ve/veya kavramlar ile ilgili metaforlar (çelik, depreme dayanıklı bina, dambıl, spor gibi) olduğu da dikkat çekmektedir. Bu durumda katılımcıların Güçlendirme Yaklaşımı'nı büyük çoğunlukla güç odağında algıladıkları söylenebilmektedir.

Araştırma kapsamında metafor üretilmesi istenen 5 yaklaşımdan diğeri olan Krize Müdahale Yaklaşımı'na ilişkin katılımcılar tarafından toplam 66 geçerli metafor üretilmiştir. Bu durumda Krize Müdahale Yaklaşımı bu araştırmada en çok geçerli metaforun üretildiği sosyal hizmet yaklaşımı olmuştur. Elde edilen sonuçlar kapsamında üretilen geçerli metaforlar ve kavramsal kategoriler incelendiğinde katılımcıların Krize Müdahale Yaklaşımı'nı krizi merkezine alarak kriz yönetimini öğreten, acil veya anlık müdahaleyi içeren ve doğru müdahale stratejisi ile uygulanması gerek bir yaklaşım olarak algıladığı ve nitelendirdiği söylenebilmektedir. Araştırmanın daha önceki bölümünde (Bölüm 1.4.) ele alındığı üzere Krize Müdahale Yaklaşımı; kısa süreli ve çözüm odaklı bir yaklaşım olup müracaatçıların krizden önceki sosyal işlevselliklerine dönmeleri üzerine çalışmalar yürütmeye olanak sağlayan, güçlendirici ve destekleyici

bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Katılımcıların ifadeleri bu bağlamda değerlendirildiğinde üretilen metaforların büyük ölçüde, Krize Müdahale Yaklaşımı'nın temel özellikleri, varsayımları ve kavramları ile örtüştüğü söylenebilmektedir. Ek olarak Krize Müdahale Yaklaşımı'na ilişkin üretilen geçerli metaforların daha çok acil durumlarda kullanılan/ihya duyulan araçlar/eşyalar ve kamu düzenini sağlayan meslek grupları ile ilgili metaforlar (kurtarma ekibi, ambulans, itfaiye, AFAD, polis gibi) olduğu dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların Krize Müdahale Yaklaşımı'nı kriz ve krizi çözme odağında algıladıkları söylenebilir. Ayrıca Krize Müdahale Yaklaşımı katılımcılar tarafından doğru müdahale gerektiren bir yaklaşım olarak da algılanmaktadır. Katılımcıların bu algısının Krize Müdahale Yaklaşımı'nın doğal afetler, yas süreci, boşanma ve cinsel istismar gibi mevcut kaynakların ve baş etme mekanizmalarının yetersiz kaldığı kriz durumlarını odağına almasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırma kapsamında metafor üretilmesi istenen yaklaşımlardan sonuncusu olan Çözüm Odaklı Yaklaşım'a ilişkin katılımcılar tarafından toplam 46 geçerli metafor üretilmiştir. Elde edilen sonuçlar kapsamında üretilen geçerli metaforlar ve kavramsal kategoriler incelendiğinde katılımcıların Çözüm Odaklı Yaklaşım'ı çözüme, müracaatçıların geleceğine ve güçlü yönlerine odaklanan bir yaklaşım olarak algıladıkları ve nitelendirdikleri görülmektedir. Araştırmanın daha önceki bölümünde (Bölüm 1.5.) ele alındığı üzere Çözüm Odaklı Yaklaşım soruna değil çözüme ve bireylerin güçlü yönlerine odaklanan, kısa süreli terapi niteliğinde olan postmodern bir yaklaşımdır. Katılımcıların ifadeleri bu bağlamda değerlendirildiğinde üretilen metaforların büyük ölçüde, Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın temel özellikleri ve varsayımları ile nispeten örtüştüğü söylenebilmektedir. Ancak bu noktada, katılımcıların metafor cümlesinin "çünkü" bölümünde Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın temel kavramlarına ve tekniklerine ilişkin herhangi bir vurguda bulunmadıkları dikkat çekmektedir. Üretilen geçerli 46 metafordan yalnızca "mucize" metaforunda Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın tekniklerinden ve temel kavramından olan "mucize sorusu" vurgusunun yapıldığı dikkat çekmektedir. Bu duruma Çözüm Odaklı Yaklaşım'ın postmodern bir yaklaşım olması, sosyal hizmet alanında yakın zamanda önem kazanmaya başlaması ve olan yaklaşım ilgili bir kuruluşun/derneğin olmamasının neden olmuş olabileceği söylenebilir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde katılımcıların yaklaşımlar ile ilgili geçerli metaforlar üretirken yaklaşımların temel özelliklerinden esinlenmiş olduğu fark edilmiştir. Ancak çoğu geçerli metafor cümlesi değerlendirildiğinde, metaforların ‘‘çünkü’’ açıklamalarının sosyal hizmet müdahalelerinde ilgili yaklaşımın nasıl kullanıldığına ilişkin bilgi içermiyor oluşu dikkate değer görülmektedir. Bu duruma, katılımcılardan bazılarının sosyal hizmet müdahalelerinde sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarını kullanmadığını ifade etmesinin, ülkemizde genelci sosyal hizmet anlayışının hakim olmasının ve klinik sosyal hizmetin yeterli gelişimi gösterememesinin ya da katılımcıların müdahaleyi değil de salt yaklaşımı düşünerek metafor üretmesinin etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda:

- İş yerlerinde sosyal hizmet uzmanlarına danışmanlık ve bireysel görüşme yapabilecekleri fiziki şartların sağlanmasına yönelik iyileştirmeler yapılması,
- Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılar ile detaylı görüşmeler yaparak uygun yaklaşımı seçerek müdahale planı hazırlamasına imkan tanınması,
- Özel sektörde danışmanlık hizmeti sunan sosyal hizmet uzmanlarının desteklenmesi,
- Klinik sosyal hizmetin ülkemizde gelişim gösterebilmesi için gerekli çalışmaların ve çalıştayların yapılması,
- Modern ve postmodern nitelikteki yaklaşımlarlar ilgili resmi kuruluş/derneklerin kurulmasının desteklenmesi,
- Sosyal hizmet uzmanlarının istihdam edildiği kurum ve kuruluşlarda hizmet içi eğitimlerin kapsamına kuram ve yaklaşımlara yönelik eğitim modüllerinin eklenmesi,
- Sosyal hizmet eğitimi veren üniversitelerde kuram ve yaklaşım derslerinde materyal kullanımının artırılması,
- Akademi ve saha uygulaması arasındaki farklılıkların en aza indirgenmesi için çalışmalar yapılması,

- Sosyal hizmet araştırmalarında metafor analizinin yaygınlaşmasına yönelik farklı örneklemler ve farklı perspektifler ile çalışmalar yürütülmesi önerilmektedir.

Bahsedilen tüm bu önerilerin; sosyal hizmet uzmanlarının meslek tanımlarını netleştireceği, mesleki yetkilerini aydınlatacağı, çalışma şartlarını iyileştireceği, bu durumun da sosyal hizmet uzmanlarının mesleklerinin temel taşları olan sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarına yönelik algılarını pozitif yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Yapılacak tüm bu iyileştirmeler ile sosyal hizmet uzmanlarının yaklaşımlara yönelik algılarının temel düzeydeki kavramlardan ve varsayımlardan daha yüksek bir düzeye erişeceği ve tüm bunların üretilen metaforlara yansıyacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adams, R. (2003), *Social work and empowerment*. (3. Baskı). Palgrave Macmillan.
- Almaney, A. (1974). Communication and the systems theory of organization. *The Journal of Business Communication*, 12(1), 35-43.
<https://doi.org/10.1177/002194367401200106>
- Alptekin, K., Topuz, S., ve Zengin, O. (2017). Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde neler oluyor?. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 50-69.
- Anderson, R. E., Carter, I. (1990). *Human behavior in the social environment: A social systems approach*. (4. Baskı). Aldine De Gruyter.
- Artan, T. (2010). *Sosyal Hizmet Kuramları*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.
http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/sosyalhizmetler_ao/sosyalhizkur.pdf
- Askheim, O. P. (2003). Empowerment as guidance for professional social work: An act of balancing on a slack rope. *European journal of social work*, 6(3), 229-240.
<https://doi.org/10.1080/1369145032000164546>
- Ball, R.A. (1978). Sociology and general systems theory. *The American Sociologist*, 3(1), 65-72.
- Barboza, G. E., Schiamberg, L. B., Oehmke, J., Korzeniewski, S. J., Post, L. A., Heraux, C. G. (2009). Individual characteristics and the multiple contexts of adolescent bullying: An ecological perspective. *Journal of youth and adolescence*, 38(1), 101-121. <https://doi.org/10.1007/s10964-008-9271-1>
- Barker, R. L. (2003). *The social work dictionary*. (5. Baskı). NASW Press.
- Baykara Acar, Y., Acar, H. (2002). Sistem yaklaşımı, eko-sistem yaklaşımı ve sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 13(1), 29-35.
- Bayraktar, K.O. (2017). *Sistem teorisi bağlamında sanat nesnesi ve eşleme*. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. https://www.e-skop.com/images/UserFiles/Documents/Editor/Sistem_Teorisi_Baglaminda_Sanat_Nesnesi.pdf
- Berg, I. K., Dolan, Y. M. (2001). *Tales of solutions: A collection of hope-inspiring stories*. W.W. Norton.

- Berg, I. K., Kelly, S. (2000). *Building solutions in child protective services*. W.W. Norton.
- Berg, I. K., Reuss, N. (1998). *Solutions step by step: A substance abuse treatment manual*. W.W. Norton
- Bertalanffy, L.V. (1969). *General system theory: foundations, development, applications*. George Braziller.
- Biestek, F. P. (1987). *The casework relationship*. Loyola University Press.
<https://doi.org/10.1093/sw/3.1.87>
- Blundo, R. (2001). Learning Strengths-based practice: Challenging our personal and professional frames. *Families in Society*, 82(3), 296-304.
<https://doi.org/10.1606/1044-3894.192>
- Boulding, K. E. (1956). General systems theory-the skeleton of science. *Management Science*, 2(3), 197-208. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2.3.197>
- Broderick, C. B. (1993). *Understanding family process: Basics of family systems theory*. SAGE.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U., Evans, G. W. (2000). Developmental science in the 21st century: Emerging questions, theoretical models, research designs and empirical findings. *Social development*, 9(1), 115-125. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00114>
- Burns, M. E., Glasser, P. H. (1963). Similarities and differences in casework and group work practice. *Social Service Review*, 37(4), 416–428. <https://doi.org/10.1086/641499>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2022). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (33. Baskı). PEGEM Akademi.
- Cade, B., O'Hanlon, W. H. (1993). *A brief guide to brief therapy*. Norton.
- Cantwell, P., Holmes, S. (1994). Social construction: A paradigm shift for systemic therapy and training. *The Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 15, 17–26.
- Compton, B. R., Galaway, B. (1994). *Social work processes*. (5. Baskı). Brooks/Cole Publishing Company.
- Constantine, L. L. (1986). *Family paradigms: The practice of theory in family therapy*. Guilford.

- Corcoran, J. (2008). Solution-focused therapy. Coady, N., Lehmann, P. (Ed.) *Theoretical perspectives for direct social work practice* (2. Baskı, ss. 429-448). Springer Publishing Company.
- Corey, G. (2009). *Theory and practice of counseling and psychotherapy* (8. Baskı). Thomson Brooks and Cole.
- Council on Social Work Education. (1992). *Curriculum policy statement for master's degree programs in social work education*. <https://docplayer.net/3785930-Council-on-social-work-education-curriculum-policy-statement-for-baccalaureate-degree-programs-in-social-work-education.html>
- Croft, S. and Beresford, P. (2005). Empowerment. *The Blackwell Encyclopaedia of Social Work* (Ed. Martin Davies). Oxford: Blackwell Publishing.
- Dalrymple, J., Burke, B. (1997). Anti-oppressive practice social care and the law. Open University Press.
- Danış, M. Z. (2006). Davranış bilimlerinde ekolojik sistem yaklaşımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 45-54.
- Danış, M. Z., Büber, Ö. (2018). Sosyal hizmet müdahalesinde çözüm odaklı yaklaşım. *Kesit Akademi Dergisi*, (14), 31-49.
- de Jong, P., Berg, I. K. (2008). *Interviewing for solutions*. (3. Baskı). Thomson.
- de Shazer, S. (1985). *Keys to solutions in brief therapy*. W.W. Norton.
- de Shazer, S. (1997). Some thoughts on language use in therapy. *Contemporary Family Therapy*, 19(1), 133-141.
- Dukes, S. (1984). Phenomenological methodology in the human sciences. *Journal of Religion and Health*, 23, 197-203. <https://doi.org/10.1007/BF00990785>
- Duyan, V. (2014). *Sosyal hizmet temelleri yaklaşımları müdahale yöntemleri*. Sosyal Çalışma Yayınları.
- Eaton, Y. M. (2000). The comprehensive crisis intervention model of safe harbor behavioral health crisis services. Roberts, A. R. (Ed.), *Crisis intervention handbook: Assessment, treatment and research* (2. Baskı, ss. 619-631). Oxford University Press.
- Elo, S., Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Erbay, E. (2004). Sosyal hizmette kriz müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 15(1), 85-94.

- Erbay, E. (2019). Güç ve güçlendirme kavramları bağlamında sosyal hizmet uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(42), 41-64.
- Evans, E. N. (1992). Liberation theology, empowerment theory and social work practice with the oppressed. *International Social Work*, 35(2), 135-147. <https://doi.org/10.1177/002087289203500204>
- Evans, G. W. (2003). The built environment and mental health. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 80(4), 536-555. <https://doi.org/10.1093/jurban/jtg063>
- Freedberg, S. (1989). Self-determination: Historical perspectives and effects on current practice. *Social Work*. 34(1), 33-38. <https://doi.org/10.1093/sw/34.1.33>
- Freire, P. (1995). *Ezilenlerin Pedagojisi*. (2.Baskı; D. Hattatoğlu, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Friedman, B.D., Allen, K.N. (2010). Systems theory. Brandell, J. R (Ed.), *Theory and practice in clinical social work* (2.Baskı., ss.3-20). Sage.
- Galvin, K. M., Brommel, B. J. (1996). *Family communication: Cohesion and change*. (4. Baskı). Harper Collins.
- Geertz, C. (1983). *Local knowledge*. Basic Books.
- Germain, C. B. (1973). An ecological perspective in casework practice. *Social Casework*, 54(6), 323-330. <https://doi.org/10.1177/104438947305400601>
- Germain, C. B. (1979). Introduction: Ecology and social work. Germain, C. B. (Ed.), *Social work practice: People and environments* (ss. 1-22). Columbia University Press.
- Germain, C. B., Bloom, M. (1999). *Human behavior in the social environment: An ecological view*. (2. Baskı). Columbia University Press.
- Germain, C. B., Gitterman, A. (1995). Ecological perspective. Edwards, R.L.ve diğerleri (Ed.). *Encyclopedia of social work* (ss.816-284). NASW Press.
- Germain, C.B., Gitterman, A. (1996). The life model of social work practice: Advances in theory and practice. (2.Baskı). *Columbia University Press*.
- Gingerich, W. J. ve Eisengart, S. (2000). Solution-focused brief therapy: A review of the outcome research. *Family Process*, 39(4), 477-498. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2000.39408.x>
- Glassman, W. E., Hadad, M. (2009). *Approaches to psychology*. (5. Baskı). McGraw-Hill Education.

- Golan, N. (1978). *Treatment in Crisis Situations*. The Free Press.
- Greene, R. R. (1999). *Human behavior theory and social work practice*. (2. Baskı). Aldine De Gruyter.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B., Taşğın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma*. (2. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Hasenfeld, Y. (1987). Power in social work practice. *Social service review*, 61(3), 469-483. doi: <https://doi.org/10.1086/644463>
- Hepworth, D. H., Rooney, R. H., Rooney, G. D., Strom-Gottfried, K., Larsen, J. A. (2006). *Direct social work practice; Theory and skills*. (7. Baskı). Thomson Brooks/Cole
- Hirsh, J. B., Mar, R. A., Peterson, J. B. (2012). Psychological entropy: A framework for understanding uncertainty-related anxiety. *Psychological review*, 119(2), 304. <https://doi.org/10.1037/a0026767>
- Hoff, I. A., Hallisey, B. J., Hoff, M. (2009). *People in crisis: Clinical and diversity perspectives*. Routledge.
- Hofkirchner, W. (2019). Social relations: Building on Ludwig Von Bertalanffy. *Systems Research and Behavioral Science*, 36(3), 263-273. <https://doi.org/10.1002/sres.2594>
- Holloway, I., Galvin, K. (2016). *Qualitative research in nursing and healthcare*. (4. Baskı). John Wiley and Sons.
- Homan, M. (2004). *Promoting community change: Making it happen in the real world*. (4. Baskı). Thomson Brooks/Cole.
- Hoyt, M. F. (2002). Solution Focused couple therapy. Gurman, A. S. (Ed.). *Clinical Handbook of Couple Therapy* (4. Baskı, ss. 259-295). The Guilford Press. <https://doi.org/10.1002/j.1467-8438.1994.tb00978.x>
- International Federation of Social Workers [IFSW]. (2014). Global definition of social work. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- Işıkhan, V. (2018). Sosyal hizmet uzmanlarının stresle başa çıkma yöntemleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(2), 10-33.
- Jarvis, P. (2008). *Democracy, lifelong learning and the learning society: Active citizenship in a late modern age*. Routledge.
- Johnson, L.C. (1998). *Social work practice: A generalist approach*. (6. Baskı). Allyn and Bacon.

- Jurich, J.A., Myers-Bowman, K.S. (1998). Systems theory and its application to research on human sexuality. *The Journal of Sex Research*, 35(1),72-87. <https://doi.org/10.1080/00224499809551918>
- Katz, D., Kahn, R.L. (1966). *The social psychology of organizations*. Wiley.
- Kılcan, B. (2021). Eğitim bilimlerinde metaforların veri toplama aracı olarak kullanılması: Örnek bir uygulama. B. Kılcan (Ed.). *Metafor ve eğitimde metaforik çalışmalar için bir uygulama rehberi* (4. Baskı, ss. 89-108). PEGEM Akademi.
- Kırlıoğlu, M. (2019). Güçler temelli yaklaşım ve güçlendirme: Kolektif kimlik, bilgi-beceri, benlik kavramı, eleştirel farkındalık, harekete geçme. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 2248-2277. <https://doi.org/10.26466/opus.597190>
- Kirst-Ashman, K.K., Hull, G. H. (1999). *Understanding generalist practice*. (2. Baskı). Nelson-Hall Publishers.
- Knox, K., Roberts, A. (2008). The crisis intervention model. Coady, N., Lehmann, P. (Ed.), *Theoretical perspectives for direct social work practice* (2. Baskı, ss. 249-274). Springer Publishing Company.
- Kretzmann, J. P., McKnight, J. L. (1993). *Building communities from the inside out: A path toward finding and mobilizing a community's assets*. ACTA Publications.
- Lai, C. H., Huili Lin, S. (2017). Systems theory. *The International Encyclopedia of Organizational Communication*, 1,18. <https://doi.org/10.1002/9781118955567.wbieoc203>
- LeCompte, M. D., Goetz, J. P. (1984). Ethnographic data collection in evaluation research. D. M. Fetterman (Ed.), *Ethnography in educational evaluation*. SAGE.
- Lee, J. A. (1994). *The empowerment approach to social work practice*. Columbia University Press.
- Lee, J. A. B., Nisivoccia, D. (1989). *Walk a mile in my shoes : A book about biological parents for foster parents and social workers*. Child Welfare League of America.
- Lee, M. Y. (2017). Solution-focused theory. Turner, F. J. (Ed.), *Social work treatment: Interlocking theoretical approaches* (6. Baskı, ss. 513-531). Oxford University Press.
- Leighninger Jr, R. D. (1977). Systems theory and social work: A reexamination. *Journal of Education for Social Work*, 13(3), 44-49. <https://doi.org/10.1080/00220612.1977.10671455>

- Lippitt, R., Watson, J., Westley, B. (1958). *The dynamics of planned change: A comparative study of principles and techniques*. Harcourt, Brace and World.
- Littlejohn, S.W. (1992). *Theories and human communication*. (4. Baskı). Wadsworth Publishing Company.
- Macdonald, A. J. (2007). *Solution Focused therapy: Theory, research and practice*. SAGE Publications.
- Mavili Aktaş, A. (2003). Kriz durumlarında sosyal hizmet müdahalesi. *Kriz Dergisi*, 11(3), 37-44.
- Mavili Aktaş, A. (2004). Aile terapisinde sosyal hizmet yaklaşımı. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7 (7).
- Mele, C., Pels, J., Polese, F. (2010). A brief review of systems theories and their managerial applications. *Service Science*, 2(1-2), 126-135. https://doi.org/10.1287/serv.2.1_2.126
- Meydan, B. (2013). Çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma: Okullardaki etkililiği üzerine bir inceleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39),120-129.
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. (2. Baskı). SAGE Publications.
- Miley, K. K., O'Melia, M., DuBois, B. (2001). *Generalist social work practice: An empowering approach*. (3. Baskı). Allyn And Bacon.
- Miller, L. (2006). *Counselling skills for social work*. SAGE Publications.
- Miller, S. D., Hubble, M. A. ve Duncan, B. L. (1996). *Handbook of solution-focused brief therapy*. Jossey-Bass Publishers.
- Mirabito, D. M. (2017). Social work theory and practice for crisis disaster, and trauma. Turner, F. J. (Ed.), *Social work treatment: Interlocking theoretical approaches* (6. Baskı, ss.117-130). Oxford University Press.
- Moreau, M. (1989). *Empowerment through a structural approach to social work: A report from practice*. Ottawa: Carleton University School of Social Work.
- Morgan, C. T. (2011). *Psikolojiye giriş*. (19.Baskı). Eğitim Akademi Yayınları.
- Mullaly, B., Dupre, M. (2019). *The New Structural Social Work – Ideology, Theory and Practice*. North York, ON, Canada: Oxford University Press.

- Natland, S. (2015). Dialogical communication and empowering social work practice. *Journal of Evidence-Informed Social Work*, 12(1), 80-91.
- Nelson-Jones, R. (2001). *Theory and practice of counselling and therapy*. (3. Baskı). Continuum.
- Netting, F. E., Kettner, P.M., McMurty, S.L. (1993). *Social work macro practice*. Longman.
- Ng, I. C., Maull, R., Yip, N. (2009). Outcome-based contracts as a driver for systems thinking and service-dominant logic in service science: evidence from the defence industry. *European Management Journal*, 27(6), 377-387. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2009.05.002>
- Nichols, M. P., Schwartz, R. C. (1998). *Family therapy: concepts and methods*. (4.Baskı). Allyn and Bacon.
- Osborn, C. J. (1996). *Solution-focused brief therapy in alcoholism treatment: The impact of clinicians' views of alcoholism*. PhD thesis, Ohio University, Athens, Ohio.
- Ouellette, B. (2005). Crisis intervention. Turner, F. J. (Ed.). *Encyclopedia of canadian social work*. (1. Baskı, ss. 90-91). Canada: Wilfrid Laurier University Press.
- Oxford University Press. (2022). Empowerment. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>
- Parad, H. J., Parad, L. G. (Ed.). (1990). *Crisis intervention book 2: The practitioner's Sourcebook for brief therapy*. Milwaukee, WI: Family Service of America.
- Parsons, T. (1951). *The social system*. Routledge.
- Payne, M. (2005). *Modern social work theory*. (3. Baskı). Palgrave Macmillan.
- Payne, M. (2014). *Modern social work theory*. (4.Baskı). Palgrave Macmillan.
- Pincus, A., Minahan, A. (1973). *Social work practice: Model and method*. FE Peacock Pub.
- Quick, E. K. (2008). *Doing what works in brief therapy: A strategic solution focused approach*. (2. Baskı). Academic Press.
- Rapp, C. A., Pettus, C. A., & Goscha, R. J. (2006). Principles of strengths-based policy. *Journal of Policy Practice*, 5(4), 3–18. http://dx.doi.org/10.1300/J508v05n04_02

- Roberts, A. R. (2000). An overview of crisis theory and crisis intervention. Roberts, A. R. (Ed.), *Crisis intervention handbook: Assessment, treatment and research* (2. Baskı, ss. 3–30). Oxford University Press.
- Rogers, A.T. (2013). *Human behavior in the social environment*. (3. Baskı). Routledge.
- Saleebey, D. (2002). *The strengths perspective in social work practice*. (3. Baskı). Allyn and Bacon.
- Sart, G. (2021). Fenomenoloji ve yorumlayıcı fenomenolojik analiz. N. G. Seggie, S. Bayyurt (Ed.). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* (3. Baskı, ss. 74-85). Anı Yayıncılık.
- Seggie, N. G., Bayyurt, S. (2021). Nitel araştırma yöntemi. N. G. Seggie, S. Bayyurt (Ed.). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* (3. Baskı, ss. 12-24). Anı Yayıncılık.
- Sharf, R. S. (2010). *Theories of psychotherapy and counseling: Concepts and cases*. (5. Baskı). Brooks/Cole.
- Sheafor, B. W., Horejsi, C. R. (2006). *Techniques and guidelines for social work practice*. (7. Baskı). Pearson Education.
- Simon, B. L. (1994). *The empowerment tradition in American social work: A history*. Columbia University Press.
- Slettebø, T. (2000) Empowerment som tilnærming i sosialt arbeid. *Nordisk Sosialt Arbeid*, 2, 75–85.
- Solomon, B. B. (1976) *Black Empowerment: Social work in oppressed communities*. Columbia University Press.
- Sommers-Flanagan, J., Sommers-Flanagan, R. (2018). *Counseling and psychotherapy theories in context and practice: Skills, strategies, and techniques*. John Wiley and Sons.
- Super, D.E., Bohn, M, J. (1970). *Occupational Psychology*. London: Tavistock Publications.
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). *Sosyal ve ekonomik destek (SED) hizmeti*. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <https://www.aile.gov.tr/ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/sed-hizmeti/>
- T.C. Resmî Gazete, Çocuk Koruma Kanunu. (Tarih: 03.07.2005). Kanun No:5395. 01.06.2023 tarihinde <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/kurum/24301121>
- Tansley, A. G. (1935). The use and abuse of vegetational concepts and terms. *Ecology*, 16(3), 284-307. <https://doi.org/10.2307/1930070>

- Teater, B. (2019). *Sosyal hizmet kuram ve yöntemleri*. (A. Karatay, Çev). Nika Yayınevi.
- Thompson, N. (2016). *Güç ve güçlendirme*. Nika Yayınevi.
- Toikko, T. (1999). Sociological and psychological discourses in social casework during the 1920s. *Families in society*, 80(4), 351-358. <https://doi.org/10.1606%2F1044-3894.1230>
- Turner, F. J. (2005). *Encyclopedia of canadian social work*. Canada: Wilfrid Laurier University Press.
- Türk Dil Kurumu. (2019). Sistem. <https://sozluk.gov.tr/>
- van Manen, M. (2016). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. Routledge.
- Van Wormer, K. (2017). *Human behavior and the social environment, micro level: individuals and families*. Oxford University Press.
- Walter, J. ve Peller, J. (1992). *Becoming Solution-Focused in Brief Therapy*. New York: Brunner/Mazel, Inc.
- Weick, A., Rapp, C., Sullivan, W. P., Kisthardt, W. (1989). A strengths perspective for social work practice. *Social work*, 34(4), 350-354. <https://doi.org/10.1093/sw/34.4.350>
- Werner, E. E., Smith, R. S. (1992). *Overcoming the odds: High risk children from birth to adulthood*. Cornell University Press.
- Whitchurch, G. G., Constantine, L. L. (2009). Systems theory. Boss, P.G., Doherty, W.J., LaRossa, R., Schumm, W.R., Steinmetz, S. K. (Ed.), *Sourcebook of family theories and methods: A contextual approach* (ss.325- 352). Springer.
- Wolin, S. J., Wolin, S. (1993). *The resilient self: How survivors of troubled families rise above adversity*. Villard Books.
- Yalçinkaya, M. (2002). Açık sistem teorisi ve okula uygulanması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 103-116.
- Yanardağ, M. Z., Özmete, E. (2017). Bir mesleki uygulama alanı olarak geçmişten geleceğe klinik sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 203-226.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, N., Yıldırım, K. (2008). *Sosyal hizmet kuram ve yaklaşımları*. Sakarya Yayıncılık.

- Yıldırım, Ş. (2016). Sosyal hizmette krize müdahale yaklaşımının kullanımı krize müdahale. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 481-486.
- Zastrow, C. (1985). *The practice of social work*. (2. Baskı). Dorsey Press.
- Zastrow, C. (2010). *Introduction to social work and social welfare: Empowering people* (10th ed.). Brooks/Cole Cengage Learning.
- Zastrow, C. H. (1999). *The practice of social work*. Brooks.
- Zastrow, C., Kirst-Ashman, K. K., Hessenauer, S. L. (2019). *Empowerment series: Understanding human behavior and the social environment*. (11. Baskı). Cengage learning.
- Zastrow, C., Kirst-Ashman, K.K. (1994). *Understanding human behavior and the social environment*. (3. Baskı). Nelson-Hall Publishers.
- Zengin, O. (2015). *Çözüm odaklı kısa terapi yaklaşımına dayalı sosyal hizmet müdahalesinin kronik böbrek yetmezliği hastalarının psikososyal uyum düzeylerine etkisi*, (Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zengin, O. (2017). Kronik böbrek yetmezliğinde çözüm odaklı kısa terapiye dayalı sosyal hizmet müdahalesi: Bir vaka sunumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 122-138.
- Zengin, O., Çalış, N. (2017). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları ve çalışma koşulları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 47-68.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Uzman grubu bilgileri	17
Tablo 2: Katılımcıların sosyodemografik bilgileri	49
Tablo 3: Katılımcıların diğer sosyodemografik bilgileri	50
Tablo 4: Yaklaşımlar ile ilgili tüm metaforlar ve metaforların dağılımı	52
Tablo 5:Yaklaşımlara ilişkin metaforların kavramsal kategorileri ve kavramsal kategorilerin temel özellikleri	54
Tablo 6: Sistem Yaklaşımına ilişkin metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı	57
Tablo 7: Ekolojik Yaklaşımına ilişkin metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı	60
Tablo 8: Güçlendirme Yaklaşımına ilişkin metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı.....	62
Tablo 9: Krize Müdahale Yaklaşımına ilişkin metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı.....	65
Tablo 10: Çözüm Odaklı Yaklaşımına ilişkin metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı.....	69

EKLER

Ek 1: Yaklaşımlar ile İlgili Tüm Geçerli Metaforların Listesi

1. Sistem Yaklaşımı ile İlgili Tüm Geçerli Metaforlar

Kavramsal Kategori: Bütüncül bakış açısına vurgu yapan sistem yaklaşımı

“Yıldız kümesi gibidir. Çünkü bir arada olmayı ve iyi görünmeyi temsil eder.”
(SHU8).

“Yorgan gibidir. Çünkü makro perspektife odaklanır ve yorganın insanın üstünü örttüğü gibi her şeyi kapsar.” (SHU25).

“Matruşka gibidir. Çünkü matruşkada her biri birbiriyle bağlantılıdır. En küçüğüne ulaşman için önce büyükleriyle baş etmen gerekiyor.” (SHU28).

Sürü gibidir. Çünkü bir arada sürüye ait hayvanlar gibi bireyler de kalabalık içindedir.”(SHU31).

“Soru işareti gibidir. İnsanın hayatında hangi sistemin problemlili olduğunu sorgular.” (SHU36).

“Örümcek ağı gibidir. Çünkü örümcek ağı nasıl birbirine bağlı ise toplumda da sistemler birbirine bağlıdır ve bütün halinde değer kazanır.” (SHU37).

“Üç nokta gibidir. Sonsuz bir sistem devamlılığını anlatır, sistemler hiç bitmez.”
(SHU39).

“Sarmaşık gibidir. Çünkü sarmaşıklar pek çok koldan büyür ve bir köke bağlıdır. Çünkü sistem yaklaşımı da öyledir farklı kolları vardır ama bütünü anlatır.” (SHU40).

“Organizma gibidir. Çünkü sistemlerin de organelleri vardır ve sonuçta bütün olarak insan oluşur.” (SHU41).

“Kartopu gibidir, çünkü kartopu gibi büyüyen sistemleri anlatır.”(SHU42).

“Üzüm gibidir. Çünkü tıpkı üzüm salkımı gibi küçük parçaların bir araya gelmesiyle bütünler oluşur.” (SHU44).

“Damar gibidir. Çünkü her nasıl damarlar her organları birbirine bağlıyorsa sistem kuramı da her sistemi birbirine bağlıyor.” (SHU45).

“Oyuncu gibidir. Çünkü toplumdaki sistemler birer oyuncu gibidir, onlar olmazsa toplum olmaz.” (SHU46).

‘‘Takım gibidir. Çünkü beraber hareket eder tüm parçalar.’’ (SHU62).

‘‘Toplu taşıma gibidir. Çünkü kişilerin topluca bir yere gitmesi gibidir toplu bakış sağlar.’’ (SHU64).

‘‘İnsan gibidir. Organlardan oluşur ama bakınca bütüncül olarak insanı görürüz.’’ (SHU65).

‘‘Zincir gibidir. Tüm şeylerin birbirine bağlı olmasını anlatır.’’ (SHU69).

‘‘Sarmaşık gibidir. Çünkü tüm sistemler birbirine bağlıdır ve bütünü oluşturur.’’ (SHU70).

‘‘Fermuar gibidir. Çünkü bütün sistemlerin birbirine bağlı olmasını yansıtır.’’ (SHU75).

‘‘Virgül gibidir, kişinin hayatında problem olsa da bir es verip diğer sistemlerin değerlendirilmesini ister.’’ (SHU81).

‘‘Köprü gibidir. Kişilerin toplumla bağlantısını anlatır.’’ (SHU85).

‘‘Küme gibidir. Çünkü birçok sistemle etkileşimde olup bütünlüğü sağlamaktadır.’’ (SHU91).

‘‘Zincir gibidir. Çünkü her bir sistem birbirileri ile bağlantılı ve iç içedir.’’ (SHU100).

‘‘Geniş açılı kamera gibidir. Tüm sisteme bakış açısı sağlar.’’ (SHU106).

‘‘Kalem kutusu gibidir. Dağınık kalemlerin bir yerde toplanmasını sağlar.’’ (SHU107).

Kavramsal Kategori: Etkileşime vurgu yapan sistem yaklaşımı

‘‘Domino taşı gibidir. Bir sistemdeki iyileşme diğerlerini de iyileştirir.’’ (SHU103).

‘‘Halka gibidir. Çünkü bir halkada yaşanacak problem diğer halkalara da etki edebilir.’’ (SHU104).

‘‘Yapboz gibidir, çünkü tüm parçalar ve sistemler birbirini tamamlar.’’ (SHU105).

‘‘LEGO gibidir, çünkü parçaların birbirine girişik olduğunu ifade eder.’’ (SHU112).

‘‘Çark gibidir. Çünkü birinde meydana gelen değişim diğerlerini de etkilemektedir.’’ (SHU116).

‘‘Zincir gibidir. Çünkü hayattaki tüm sistemlerin birbirine bağlı olduğunu anlatır.’’ (SHU12).

‘Yan etki gibidir. Çünkü yaklaşımla yapılan değerlendirmede sistemlere etki eder.’ (SHU14).

‘Makine gibidir. Çünkü her parça birbirini etkiler.’ (SHU19).

‘Makine gibidir, çünkü her bir parçasının uyumla çalıştığını anlatır.’ (SHU23).

‘Ekonomi gibidir. Çünkü ekonomiyi etkileyen etkenler siyasi olabileceği gibi sosyolojik de olabilir, sistemleri de bunlar etkiler.’ (SHU30).

‘Domino taşı gibidir. Çünkü tüm sistemler bireyin iyilik halinde birbirini etkiler.’ (SHU34).

‘Ağaç gibidir. Çünkü, sistemler (ağacın kökleri) arasında bir ilişki ve etkileşimi ifade eder.’ (SHU50).

‘Halkalar gibidir. Çünkü bütün sistemler etkileşim içindedir birbirini etkiler birbiri ile doğrudan ilişki içerisindedir çünkü birbirini etkileyen birçok sistemlerden oluşmaktadır.’ (SHU53).

‘Bisiklet gibidir. Çünkü ön teker nereye giderse arka teker oraya gider. Sistemler de aynı bu şekil birbirini etkiler.’ (SHU56).

‘Futbol takımı gibidir. Çünkü eksik bir mevki nasıl kabul edilemez ve sorun yaratacaksa eksik bir sistem de aynı ölçüde sorun yaratacaktır.’ (SHU6).

‘Matruşka gibidir. Çünkü katmanlı ve her katman birbiri ile doğrudan ya da dolaylı etkileşim halindedir.’ (SHU74).

‘Domino taşları gibidir. Çünkü domino taşlarında biri devrilince diğerlerini de devirir, sistem yaklaşımı da her sistemin bir diğerini etkilediğini anlatır.’ (SHU76).

‘Formül gibidir, çünkü formüldeki bir değişken tüm sonucu değiştirir. Sistemlerden birindeki değişim de tüm sistemi etkiler.’ (SHU77).

‘Çark gibidir. Çünkü bir dişli bozulduğunda tüm sistem bozulur.’ (SHU78).

‘Arı kovanı gibidir. Çünkü, tek bir arı bile sistem dışına çıkarsa düzgün işlemeyen ve bozulan bir yapı oluşabilir ve insanlar da böyledir. Bireysel olarak ele alınıyor olsalar da sistemden ayrı düşünmek, bireyin de sisteminde tökezlemesine neden olabilir.’ (SHU82).

‘İnsan vücudu gibidir. Çünkü bir alt sistem bozulduğunda tüm sistemde sorun ortaya çıkar.’ (SHU88).

‘Domino taşı gibidir çünkü bir sistemdeki hata tüm sistemleri etkiler.’ (SHU89).

‘Domino taşı gibidir. Çünkü birinin çöküşü diğerlerini hızlandırır.’ (SHU90.)

‘‘Çamur gibidir. Bir sistemdeki sorunun diğ er sisteme bulaşacağı nı anlatır.’’
(SHU96).

‘‘Duvar gibidir. Çünkü, tuğ lalar birbirini tutarak duvar yüks elir.’’ (SHU18).

2. Ekolojik Yaklaşım ile İlgili Tüm Geçerli Metaforlar

Kavramsal Kategori: Birey ve çevre vurgusu yapan ekolojik yaklaşım

‘‘Orman gibidir çünkü dışarıdan sadece ağ açlar var gibi görünse de içinde sayısız organizma vardır aynı durum ekolojik yaklaşım için de geçerlidir.’’ (SHU6).

‘‘Fincan gibidir. Çünkü fincanda çatlak olursa kahve akar etrafı pisletir insanın çevresi kötü olunca insan da iyi gelişemez.’’ (SHU8).

‘‘Değişim gibidir. Çünkü kişinin bulunduğu coğrafyaya göre değiştiğini söyler.’’
(SHU17).

‘‘Sera gibidir. Çünkü insanın içinde büyüdüğü çevre gibi sera da içerisinde neyin yetişeceğini belirler.’’ (SHU19).

‘‘Anket gibidir. Çevredeki kaynakları ölçmeye yarar.’’ (SHU22).

‘‘Günlük gibidir. Çünkü okul, akraba, arkadaş çevresini yazmayı sağlar. Çevresi içinde bireyi değerlendirmeyi ekolojik sağlar.’’ (SHU26).

‘‘Elma gibidir. Çünkü elma nasıl havaya suya ve toprağa göre şekil alıyorsa bireyler de sosyal çevrelerinden aldığı tepkiler sonucunda şekil alır.’’ (SHU30).

‘‘Saksı gibidir. Çünkü saksılar nasıl toprağı ve bitkiyi kapsarsa ekolojik yaklaşım da tüm bireyleri kapsar.’’ (SHU31).

‘‘Gökyüzü gibidir. Çünkü gökyüzünde pek çok farklı gaz bulunur, çevremizde de farklı bireyler bulunur, yani ekolojik yaklaşım kapsayıcıdır.’’ (SHU37).

‘‘Çit gibidir. İnsanı çevreleyen diğ er kişilere odaklanır.’’ (SHU41).

‘‘Köprü gibidir. Çünkü bireyleri toplum kaynakları ile kolayca buluşturmaya yarar.’’ (SHU43).

‘‘Tahterevalli gibidir, çünkü, birey ile çevre arasındaki ilişkinin denge(sizliğini) inceler.’’ (SHU50).

‘‘Yol gibidir. Çünkü bireyler ve çevreleri arasındaki ulaşımı nitelikli hale getirmeye yarar.’’ (SHU56).

‘‘Orman gibidir. Çünkü bireylerin çevreleri de ormanların ağ açları barındırdığı gibi pek çok farklı kişiyi barındırır.’’ (SHU57).

‘Bağırarak gibidir. Çünkü bireyin tüm çevresine müdahale sırasında seslenmek gerekir.’ (SHU67).

‘Yapboz gibidir. Çünkü parçaların birbirini tamamlamasını anlatır.’ (SHU71).

‘Çimlenme gibidir. Çünkü çimlenmede bir sürü etmen vardır su, güneş gibi. İnsan da büyürken çevresinde böyle etmenler vardır.’ (SHU74).

‘Ev gibidir. Çünkü bireyi ailesi ve çevresiyle ele alır.’ (SHU80).

‘Beyaz bir sayfa gibidir. İnsanın içinde olduğu çevre değiştirilerek yeni hayata başlamasını sağlar.’ (SHU85).

‘Bebek gibidir. Çünkü bebeği içinde bulunduğu ortamdaki ayrı düşünemiyorum her an karşılanması gereken temel ihtiyaçları var, insan da çevresine muhtaç.’ (SHU89).

‘Komşu gibidir. Çünkü bireyi komşuları ile değerlendirir.’ (SHU90).

‘Sirke gibidir. Eğer insan çevresi kötüyse keskin sirke gibiyse küpüne zarar verir ama olması gerektiği gibiyse küpe zarar vermez.’ (SHU96).

‘Kitap ayracı gibidir. İnsan çevresinde iyi olanları ve kötü olanları ayırmaya yarar.’ (SHU97).

‘Birliktelik gibidir. Çünkü birey çevresi ile birlikte değerlendirilir.’ (SHU103).

‘Kesişen küme gibidir. Çünkü birbiriyle kesişen çevreleri anlatır.’ (SHU105).

‘Test gibidir. Çünkü bireyin davranışını değerlendirirken çevreyi de göz önüne alır.’ (SHU107).

‘Kamera gibidir. İnsanın çevresinin fotoğrafını çekip ona uzaktan bakmasına yardım eder aynı ekolojik yaklaşım gibi.’ (SHU108).

‘Işık gibidir. İnsanın çevresiyle münasebetinde aydınlığa çıkmasını sağlar.’ (SHU112).

‘Yuva gibidir, insanın içinde büyüdüğü çevrenin sıcaklığını tarif eder.’ (SHU113).

‘Doğurmak gibidir. Çünkü insan insanı doğurur ve çevreyi oluşturur.’ (SHU114).

Kavramsal Kategori: Etkileşim vurgusu yapan ekolojik yaklaşım

‘Su dalgası gibidir çünkü ortaya bir taş atıldığında dalgalar halinde yayılır tıpkı bireyler ve sistemler gibi.’ (SHU1).

‘Güneş gibidir. Kişinin çevresiyle olan etkileşimini aydınlatır.’ (SHU10).

‘Yağmur gibidir. Çünkü yağmur o an dışarıda olan herkesi etkiler, biz de çevremizden etkileniriz.’ (SHU11).

‘İğne gibidir. Çünkü battığı yere etki eden iğne gibi kişilerin hayatındaki etkileri değerlendirir.’ (SHU14).

‘Hamur gibidir. Çünkü, hamurun doğası neyse ortaya çıkan ürün de odur.’ (SHU18).

‘Fauna gibidir. Çünkü birçok yapı birbiriyle etkileşim içindedir.’ (SHU33).

‘Maaş gibidir. Çünkü hesaba ilk yattığında sana mutluluk verir ama paran kalmayınca mutsuzluk. Çevre insana bazen iyi etkiler yapar bazen de üzücü olur.’ (SHU39).

‘Ev gibidir. Çünkü evin farklı duvarları vardır ve bireyler ev içinde sosyalleşmeye başlar. Ekolojik yaklaşımda da farklı katmanlar ve sosyalleşme vardır.’ (SHU40).

‘Tarım gibidir. Çünkü tarımda nasıl sürekli bir etkileşim varsa ekolojik yaklaşımda da ilişki örüntüleri arasında etkileşim vardır.’ (SHU46).

‘Atmosfer gibidir. Çünkü bütün insanların atmosferde solunum apması gibi insanın çevresinden etkilendiğini anlatır.’ (SHU52).

‘Domino taşı gibidir. Çünkü nasıl domino taşları tek bir dokunuşla birbirlerini etkiliyorsa ekolojik yaklaşım da böyle bir şeydir birey ve çevre arasındaki karmaşık ilişkiyi baz alır.’ (SHU76).

‘Piyango gibidir. Çünkü piyango size vurduğunda şansınız dönmüş olur, birey ve sosyal çevre etkileşimi önemlidir, iyi bir çevren yoksa iyi olamazsın piyango gibi.’ (SHU77).

‘Bahçe gibidir. Çünkü farklı pek çok canlıyı içinde barındırmakta, birbirleriyle olan etkileşimleri ile de yaşamsal döngüyü var etmektedirler.’ (SHU83).

‘Orman gibidir. Çünkü binlerce ağaç bitki ve hayvan olduğu gibi insan hayatında da her şey etkileşir.’ (SHU86).

‘Balta gibidir. Çünkü iletişimin etkileşimin kesilmesi gerektiği yerlere müdahale ederek kesilmesini sağlar.’ (SHU88).

‘Doğmak gibidir. Çünkü doğumla birlikte bir dünyaya göz açarsın ve orası artık seni etkiler.’ (SHU93).

‘Kelebek etkisi gibidir. Çünkü bireyin davranışlarından veya çevrede gerçekleşen olaylarda birbirlerinden karşılıklı olarak etkilenirler.’ (SHU101).

‘Lastik gibidir. Bireyin çevresiyle etkileşiminde esnekliği olduğunu değişeceğini söyler.’ (SHU106).

‘Orkestra gibidir. Çünkü birey enstrüman gibidir ve çevresine uygun notayı basması gerekir bazen de diğer enstrümanları etkiler.’ (SHU115).

‘Hamur gibidir. Çünkü hamura aşçı tarafından şekil verilir insan bulunduğu ortam ve çevreden etkilenir.’ (SHU118).

Kavramsal Kategori: Yaygın kullanılan ekolojik yaklaşım

‘Ünlü gibidir. Sosyal hizmette en çok bilinen yaklaşım bence.’ (SHU69).

‘Toprak gibidir. Çünkü toprak nasıl her yerde varsa ve büyümeyi sağlıyorsa ekolojik de öyle.’ (SHU44).

3. Güçlendirme Yaklaşımı ile İlgili Tüm Geçerli Metaforlar

Kavramsal Kategori: Güçlü yönlere vurgu yapan güçlendirme yaklaşımı

‘C vitamini gibidir. Çünkü bireye enerji verir içindeki gücü fark ettirir.’ (SHU1).

‘Sıkı gibidir. Çünkü güce vurgu yapar, gevşeklik ve kendini salmış özelliklere değil.’ (SHU10).

‘Zincir gibidir. Çünkü zincirler güçlüdür ve birbirine bağlıdır güçlendirme yaklaşımı da hem zincir gibi birbirine bağlı kişi özelliklerini hem de güçleri esas alır.’ (SHU15).

‘Bitmeyen yaşam enerjisi gibidir. Çünkü güçlendirme kişilerin yaşam enerjilerinin yeni kalması ve günümüz dünyasında güçlü durabilmesine odaklanarak onların güçlü yönlerine odaklanmaya çalışmaktadır.’ (SHU22).

‘Yeniden doğmak gibidir. Çünkü insana o ana kadar sahip olduğu gücü fark etmesini sağlar ve yeni bir başlangıç yapmaya imkân verir.’ (SHU23).

‘Hava yastığı gibidir. Çünkü zor durumlarda güçlü yanlarımız bizi hayatta tutar.’ (SHU29).

‘Bilek güreşi gibidir. Çünkü bireyin ne denli güçlü olduğuna dış etmenler ve çevresel şartlar tarafından yıkılıp yıkılmadığına düşüp düşmediğine bakar, gücüne göre değerlendirme yapar.’ (SHU36).

‘Oyunlar gibidir. Çünkü oyun da tekrar ettikçe öğrenme düzeyi artar, güçlü yönlerle de vurgu yapıldıkça kişi daha güçlü hale gelir.’ (SHU38).

‘Kazmak gibidir. Çünkü bireyin derinlemesine incelenmesini ve bunun sonucunda içindeki güçleri bulunmasına önem verir.’ (SHU39).

‘Cevher gibidir. Çünkü insanın içindeki güçlü yanların keşfedilmesini o cevherin işlenmeye hazır hale gelmesini sağlar.’ (SHU41).

‘Motor gücü gibidir. Çünkü bireylerin güçlenmesi için içindeki gücü fark etmesi gerekir.’ (SHU46).

‘Çekirdek gibidir. Çünkü o sihirli ve güçlü çekirdeğin içinde olduğunu fark etmeniz ve büyütmeniz gerekir.’ (SHU48).

‘Kalsiyum gibidir. Kemikler nasıl güçlenmek için kalsiyuma ihtiyaç duyuyorsa bireyler de müdahale sürecinde güçlerini keşfetmek için bu yaklaşıma ihtiyaç duyar.’ (SHU56).

‘Kâşif gibidir. Çünkü yenilikler yeni güçler bulur.’ (SHU58).

‘Makine gibidir. Çünkü makinelerin belli çalışma prensibi bulunur, güçlendirme müdahalede belli prensiplere göre çalışır örneğin müracaatçının güçlü yönlerine ve sahip olduğu kaynaklara yönelir.’ (SHU59).

‘Metamorfoz gibidir. Çünkü metamorfoz tırtıllardan kelebekleri ortaya çıkarmayı sağlar. Sosyal hizmette güçlendirme yaklaşımı esasen iyi durumda olmayan insanların içindeki güçleri keşfedilmesini dönüştürülmesini sağlar.’ (SHU63).

‘Yeni diyarları keşfediş gibidir. Çünkü insanların belki de daha önce hiç farkına varmadıkları güçlü yönlerinin keşfedilmesini sağlar.’ (SHU69).

‘Halat gibidir. Çünkü bizi kendi içimizdeki gücü fark etmemizi sağlayarak bir nesneye kişiye amaca bağlanmayı sağlar ve ona doğru hızlıca çekiliriz.’ (SHU76).

‘Eski dost gibidir. Çünkü eski dostun sana değer vermesi gibi yeteneklere ve geçmiş başarılarına vurgu yapar.’ (SHU77).

‘Ayna gibidir. Çünkü müracaatçıya gücünü gösterip farkına vardırır.’ (SHU79).

‘Keşif gibidir. Çünkü kendini, çevreni ve güçlerini tanımanı sağlar.’ (SHU81).

‘Madalyonun diğer yüzü gibidir. Çünkü görünen değil görünmeyen güçlü yönlere odaklanır.’ (SHU82).

‘Lamba gibidir. Çünkü insanın iç ve dış dünyasını güçlerini aydınlatarak farkındalık kazandırır.’ (SHU85).

‘Işık gibidir. Çünkü bireyin yaşamış olduğu olumsuz durumlardan ziyade, kendi yaşantısında pozitif yerlere odaklanması ve kendisinin güçlü yanlarını fark etmesi

önemli. Bireyin daha önce keşfetmediği yeteneklerini, güçlü yanlarını çıkarmak bireyi de pozitif düşünceye sevk etmektedir. Bu yaklaşım birey için ışık oluyor.” (SHU92).

‘Keşif gibidir. Çünkü gücünü fark eden insan değişime odaklanır.’ (SHU98).

‘Adalet gibidir. Çünkü güç, gücün sahipliği, güç eşitsizlikleri, gücün elde edilmesi ve yeniden dağıtımı gibi bir bakışa sahiptir.’ (SHU99).

‘Fidan gibidir. Çünkü danışanın ışığı fark etmesiyle büyüyecek bir görüntüyü andırmaktadır.’ (SHU100).

‘Kuvvet gibidir. Çünkü hayatta güçlü yönler odaklanmak gerektiğini söyler.’ (SHU106).

‘Son nefesine kadar zorlamak gibidir. Çünkü var olan kaynakları ve güçleri sonuna kadar kullanmayı gerektirebilir.’ (SHU108).

‘Depar atmak gibidir. Çünkü var olan tüm kapasiteyi güçlerini kullanmayı sağlar.’ (SHU109).

‘Çelik gibidir. Çünkü insanın fiziki ve ruhen güçlü olmasını sağlar.’ (SHU110).

‘Depreme dayanıklı bina gibidir. Çünkü insanın bazen hayatı sarsılabilir ama güçlü yönler odaklanmak yıkılmayı engeller.’ (SHU111).

‘Enerji içeceği gibidir. Çünkü insana yaşam enerjisi verir güçlü yönler odaklanır.’ (SHU114).

‘El feneri gibidir. Çünkü feneri tuttuğumuz yeri, kişinin güçlü yönlerini aydınlatır.’ (SHU115).

‘Kâşif gibidir. Çünkü yeni yetenekleri ortaya çıkarır.’ (SHU117).

Kavramsal Kategori : Güçlendirici/İyileştirici etkileri olan güçlendirme yaklaşımı

‘Çelik gibidir. Çünkü kolay kolay kırılıp dağılmaz olmayı öğretir.’ (SHU7).

‘Maden gibidir. Çünkü kişi kırılmaz eğilmez bükülmez birine dönüşür.’ (SHU8).

‘Masanın 4 ayağı gibidir. Çünkü ayaklar masanın güçlü durmasını sağlar. Güçlendirme de bireyin güçlü kalmasına yardım eden müdahaleleri içerir.’ (SHU9).

‘İlaç gibidir. Çünkü ilaç hastaları iyileştirir, güçlendirme güçsüzleri iyileştirme misyonu var.’ (SHU11).

‘Kuvvet gibidir. Çünkü kuvvet gücü temsil eder, güçlendirme insanların kötü durumdaki müracaatçıların iyileşmesini esas alır.’ (SHU12).

‘Karınca gibidir. Çünkü müdahale planlarında çalışarak güçlendirmeyi esas alır.’ (SHU13).

‘Protein tozu gibidir. Çünkü protein tozu kasları güçlendirir geliştirir müdahalede güçlendirme bireyleri güçlendirir geliştirir.’ (SHU14).

‘Destek gibidir. Çünkü küçük desteklerle kişiyi iyileştirmeniz güçlü hale hayatta kalacak hale getirmenizi gerektirir.’ (SHU20).

‘Sorumluluk gibidir. Çünkü müracaatçının kendi hayatının sorumluluğunu alarak bazı yönlerini güçlendirmesini öğütlemektedir.’ (SHU26).

‘Enerji gibidir. Çünkü nasıl enerji vücudu aktif hale getirirse güçlendirme de bireyi aktifleştirir.’ (SHU31).

‘Güncelleme gibidir. Çünkü gölgede kalmış ancak güçlü özellikleri geliştirmeyi hedefler.’ (SHU32).

‘Spor gibidir. Çünkü spor vücudu geliştirir. Müdahale de güçlendirme bireyin daha sağlam olmasını sağlar.’ (SHU33).

‘İspanak gibidir. Çünkü çizgi filmde olduğu gibi insanı güçlendireceğine inanılır.’ (SHU35).

‘Aslan gibidir. Aslan nasıl orman kralı ise güçlendirme ile bireyler de güçlendirme sayesinde müdahale sürecinde güçlenerek kendi kralları/kraliçeleri olurlar.’ (SHU37).

‘Koşu gibidir. Çünkü koşu insanın kondisyonunu artırır ve sağlıklı bir hayat sunar. Güçlendirme de bireylerin zorluklara karşı direncini, sosyal işlevselliğini artırır iyileştirir ve onları sağlıklı hale getirir.’ (SHU40).

‘Aile gibidir. Çünkü aile çocukları destekler ve güçlendirir, güçlendirme de bireyleri güçlendirmeyi amaçlar.’ (SHU43).

‘Kahraman gibidir. Çünkü hem kurtarır hem de güçlendirir.’ (SHU47).

‘Cesaret vermek gibidir. Çünkü bireyin cesaretlendirip harekete geçmesi sağlanır.’ (SHU53).

‘Dambıl gibidir. Dambıl kasları kuvvetlendirmeye yarar, güçlendirme insanları...’ (SHU57).

‘Piramit gibidir. Kendini gerçekleştirme ve danışanın sorunlarını tek başına aşmasını sağlamayı basamak basamak yapar.’ (SHU60).

‘Destek gibidir. Çünkü müracaatçının tüm süreçte ve hayatı boyunca destek alabilmesini sağlar.’ (SHU66).

‘İvme kazandırmak gibidir. Çünkü güçlendirerek kişinin gelişimini destekleyip onu başarıya götürmek amaçlamakta.’ (SHU67).

‘Yeniden doğmak gibidir. Çünkü güçlendirilmiş bir engelli kendine güveni olan bir engelli bu zorlu sürecinde yeni doğmuş gibi hisseder.’ (SHU68).

‘Gübre gibidir. Çünkü gübre bitkilerin güçlenmesini daha fazla ekin alınmasını sağlar güçlendirme bireylerin güçlenmesini sağlar.’ (SHU71).

‘Makyaj gibidir. Çünkü makyaj ile insanlar kusursuz görünür, güçlendirme kişide var olanı güzelleştirir.’ (SHU72).

‘Yemek gibidir. Çünkü yemek çocukların büyümesini sağladığı gibi güçler perspektifi de insanların büyümesini gelişmesini değişmesini sağlar.’ (SHU97).

Kavramsal Kategori: Abartılmış olarak algılanan güçlendirme yaklaşımı

‘Balon gibidir. Çünkü sosyal hizmette çok abartılmış şişirilmiş bir yaklaşımdır. Tüm bireylerin güçlü yönlerine odaklanmak ve buna göre müdahale etmek saçmalıktır.’ (SHU86).

‘Hayal kurmak gibidir. Çünkü insanların güçlü oldukları özelliklerini ve isteklerini daha çok düşünür ama aslında öyle değil. Toplumlarda herkesin güçlü olması imkansızdır, her müdahaleye ya da sosyal hizmet kelimesi geçen her yere güçlendirmeyi sokuşturmak abartıdır. Hatta daha ötesi imkansızdır.’ (SHU118).

4. Krize Müdahale Yaklaşımı ile İlgili Tüm Geçerli Metaforlar

Kavramsal Kategori: Krizi merkezine alan krize müdahale yaklaşımı

‘Battaniye gibidir. Çünkü küçük alevlere battaniye ile müdahale edilir. Kriz müdahalesi bireylerin içinde bulunduğu yangın durumunun sönmesini sağlar.’ (SHU5).

‘Kırmızı gibidir. Çünkü kırmızı genelde ikaz ve tehlikeyi gösterir, krize müdahale de krize dikkat çeker.’ (SHU7).

‘Zincir gibidir. Çünkü bazen tüm krizler birbiriyle bağlantılı olabilir ve krize müdahale bunları çözmek ister.’ (SHU10).

‘Deprem gibidir. Çünkü kriz durumunda bireyin tüm hayatının sarsıldığını söyler.’ (SHU11).

‘Atom gibidir. Çünkü ortam değişip katıdan gaza geçene kadar hareketleriniz değişir ve bu bizi olumsuz etkileyebilir. Krizde de ortam ve durumlar değişince yaşam değişir.’ (SHU21).

‘Boğulmakta olan birini kurtarmak gibidir. Çünkü yaşadığı kriz durumundan dolayı ölmek üzere gibi hisseden bir bireyin yeniden yaşama tutunmasını sağlar.’ (SHU23).

‘Hastalık gibidir. Çünkü hastalıklar gibi kriz de kişinin yaşam kalitesini düşürür.’ (SHU26).

‘İlaç kullanma takvimi gibidir. Çünkü bir an önce eski haline dönülmesi için kullanılan ilaçların düzenli içilmesini andırır.’ (SHU28).

‘Kurtarma ekibi gibidir. Çünkü nasıl ki enkazdan kurtarma ekipleri kazazedeleri çıkarır, yaklaşım da bireyleri kişisel enkazlardan çıkarır.’ (SHU31).

‘Ateşe yaklaşmak gibidir. Çünkü yakıcı sorunlarla iç içe olmaktır.’ (SHU32).

‘Makas gibidir. Çünkü makas nasıl düğümlü ipi kesip temizliyorsa bu da kriz içindeki bireyin durumdan aranmasını sağlar.’ (SHU35).

‘Pamuklara sarmak gibidir. Çünkü krizle yıpranmış bireyi rahat ettirmek, krizi çözmek istenir.’ (SHU36).

‘Dolu depo gibidir. Çünkü kriz anında maksimum kaynak ve kapasite ile kriz çözülmeye çalışılır.’ (SHU39).

‘Arama kurtarma ekibi gibidir. Çünkü enkaz altında olan bireyleri arama kurtarma ekibi kurtarır, krize müdahale de içsel enkazda olan bireyleri kurtarır.’ (SHU40).

‘Denge gibidir. Çünkü normal yaşamla kriz durumu arasındaki dengenin sarsılmaması içi çalışır.’ (SHU41).

‘Kova gibidir çünkü kova yanını söndürmek için su taşımaya yarar krize müdahale de krizi ortadan kaldırmak için suyu taşıyan kova niteliğindedir.’ (SHU42).

‘Su gibidir. Çünkü bu müdahale müracaatçıları rahatlatır, ferahlatır.’ (SHU46).

‘İlaç gibidir. Çünkü ilaç baş ağrısını keser, krize müdahale de krizin etkilerini azaltır.’ (SHU51).

‘Bayat ekmek gibidir. Çünkü kurudur, serttir ama yine de karın doyurur. Krize müdahale de zordur, tatsızdır ama yine de krizi çözer, sonuca ulaştırır.’ (SHU52).

‘Çığlık gibidir. Çünkü bireyin içinde olduğu krizi ilgili kurum kuruluşlara iletmeye duyurmaya yarar.’ (SHU57).

‘Polis gibidir. Çünkü polis kamuda düzeni sağlamakla yükümlüdür, sosyal hizmet müdahalesinde hayatla kriz arasındaki kaosta düzeni krize müdahale sağlar.’ (SHU58).

‘Suni teneffüs gibidir. Çünkü suni teneffüs nefes alamayan kişinin yaşama dönmesini sağlar, krize müdahale de kişinin normal yaşama dönmesini sağlar.’ (SHU67).

‘Çan gibidir. Çünkü bireylerin içinde bulunduğu krizi kurum kuruluşlara duyurur.’ (SHU71).

‘Soğuk kanlılık gibidir. Çünkü var olan sorunun kontrol altına alınmasını ve müdahaleyi kapsar.’ (SHU75).

‘Işık gibidir. Çünkü krizde var olan karanlığı aydınlığa kavuşturmak ister.’ (SHU81).

‘Ünlem gibidir. Çünkü kriz içinde olan yaşamı kötüye giden bireyin haykırması üstüne müdahale edilir ve kriz çözülür.’ (SHU82).

‘Taş düşürmek gibidir. Çünkü taş düşürmek ağırlı sancılıdır, krizde sancılı olabilir.’ (SHU86).

‘Patlamaya hazır bir bomba gibidir. Çünkü düzeneği kontrolsüz bırakılmıştır, müdahale doğru edilmezse kriz büyür.’ (SHU87).

‘Kurtarma ekibi gibidir. Çünkü kişinin krizden kurtulmasını sağlar.’ (SHU88).

‘Ambulans gibidir. Çünkü tam ihtiyaç duyulduğunda insan yardımına koşar.’ (SHU94).

‘Merhem gibidir. Çünkü bireyin kriz anında meydana gelen ruhsal, fiziksel yaralarını iyileştirir.’ (SHU97).

‘Kavga gibidir. Çünkü kişinin hayatında problemlili olan ve öfke patlamaları yaşayabileceği durumları çözmeyi gerektirir.’ (SHU104).

‘Süpürge gibidir. Çünkü hayattaki kriz kırıntılarını çekip atmaya yarar.’ (SHU108).

Kavramsal Kategori: Acil/Anlık müdahale içeren krize müdahale yaklaşımı

‘112 gibidir. Çünkü kısa süreli acil ve etkili müdahaleleri gerçekleştirir.’ (SHU1).

‘Acil program gibidir. Çünkü kriz durumunun derhal ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar önerir.’ (SHU12).

‘Paramedik gibidir. Çünkü acil durumda ilk ihtiyaç duyulan durumlarda kullanılır.’ (SHU18).

‘İtfaiye gibidir. Çünkü o anki duruma müdahale edilmesi gerekir önemli olan zamanında müdahale etmektir.’ (SHU30).

‘Hızır reis gibidir. Çünkü sorunları en kısa sürede ve etkili bir şekilde çözer.’ (SHU45).

‘Afet gibidir. Çünkü krize müdahale afetlerdeki gibi hızlı müdahale gerektiren bir alandır.’ (SHU49).

‘Bir afet anı gibidir. Afet anında nasıl ki acil bir müdahale gerekir. Bu yaklaşım da ani müdahale ve hızlı çözümler gerektirir.’ (SHU50).

‘Acil servis gibidir. Çünkü krize en kısa sürede müdahale etmek gerekir.’ (SHU53).

‘Yardım eli gibidir. Çünkü kriz içindeki insana hemen uzatılması gerekir.’ (SHU55).

‘AFAD gibidir. Bireyleri içinde bulunduğu enkaz durumundan hızlıca kurtarmaya yarar.’ (SHU56).

‘Cankurtaran gibidir. Çünkü kriz anında insanın yaşama tutunmasına yardım eder.’ (SHU59).

‘Nemlendirici el kremi gibidir. Çünkü eller kurduğunda bir kremle anlık çözüm bulunur, krizde de öyle. Anlık çözüm bulunur, acildir.’ (SHU64).

‘Acil durum çekici gibidir. Çünkü ani müdahale gerektirir ve acil durumlarda kullanılır.’ (SHU74).

‘Yangın söndürme tüpü gibidir. Çünkü olası bir zor durumda hemen bir çözüm sağlar.’ (SHU76).

‘Kolluk kuvvetleri gibidir. Çünkü gerekli acil anlarda gerekli müdahaleyi sağlar.’ (SHU84).

‘İtfaiyeci gibidir. Çünkü itfaiyeci yangını daha kısa zamanda söndürür. Biraz daha az zarar görmesine katkı sağlar. Shu da krize müdahalede aynı şeyi yapar.’ (SHU85).

‘Küçük bir mola gibidir. Çünkü kriz anında kişinin birazcık da olsa kendini iyi hissetmesini sağlar.’ (SHU92).

‘Kadife gibidir. Çünkü bireylerin yaşayabileceği travmatik olaylarda sistemli bir şekilde yumuşak yumuşak dokunuşlarla kısa sürede çözüm odaklı acil bir müdahale yöntemi içerir.’ (SHU95).

‘Acil kurtarma gibidir. Çünkü duygusal, zihinsel, fiziksel ve davranışsal sıkıntı veya problemler üreten bir olay yaşayan bireylere anında, kısa vadeli yardım sunmak için kullanılan acil yöntemleri ifade eder.’ (SHU99).

‘Su gibidir. Çünkü o ateş anında su ile çabucak müdahale edilmesine benzer.’ (SHU100).

‘Dakik gibidir. Çünkü tam kriz anında müdahale etmeyi öğretir.’ (SHU106).

‘Derin nefes gibidir. Çünkü derin nefesin sakinleştirmesine benzer şekilde krize müdahale kriz anını yatıştırırmayı sağlar.’ (SHU107).

‘Yangın tüpü gibidir. Çünkü anında müdahale önemlidir, kriz o an çözülmezse sonrasında sıkıntı verir.’ (SHU110).

‘Polis gibidir. Çünkü problemi hızlıca çözer.’ (SHU112).

‘Saat gibidir. Çünkü saat içinde bulunulan tam da o anı gösterir. Krize müdahale de tam o andaki krizi çözmeyi sağlar.’ (SHU114).

‘Su gibidir. Çünkü zarar gören bölgeyi önce temiz suyla yıkamak gerektiği gibi kriz anında da ufak çaplı bir temizlik rahatlatma gerekir.’ (SHU119).

Kavramsal Kategori: Kriz yönetimini öğreten krize müdahale yaklaşımı

‘Çılgılık gibidir. Çünkü krizin yönetilmesi için gerekli işlemleri herkese duyurmayı amaçlar.’ (SHU3).

‘Acil durum yönetimi gibidir. Çünkü kriz yönetimini müracaatçıya öğretmeyi içerir.’ (SHU25).

‘Uyarı gibidir. Çünkü uyarı nasıl bizi tehlikelerden koruyorsa krize müdahale de öyledir.’ (SHU37).

‘El kitabı gibidir. Çünkü kriz anında neler yapmanız gerektiğini size öğretir.’ (SHU43).

‘Dingin sular gibidir. Çünkü kriz gibi bir süreçte sakinleşmesini sağlar.’ (SHU48).

‘Çözüm gibidir. Çünkü insanların sorunları karşısında baş etme kapasitelerini geliştirerek soruna kriz çözme odaklı yaklaşımı sağlar.’ (SHU54).

‘Onarmak gibidir. Çünkü kişinin sorunla başa çıkma mücadelesini artırıp krizin etkilerini iyileştirmeyi kapsar.’ (SHU61).

‘Beklenmedik olaylar gibidir. Çünkü kriz beklenmeyen olaylardır, müdahalede krizle baş etme durumunu artırır.’ (SHU70).

‘Sağlıklı beslenmek gibidir. Çünkü sağlıklı beslenmek hastalığı önler, krize müdahale de krizin yıkıcı etkilerini önler.’ (SHU72).

‘Yangının ortasında camı açıp oksijen almak gibidir. Çünkü yangında oksijen alınmaz nefes almak zorlaşır ama cam açılınca mağdur nefes alabilir. Krize müdahale müracaatçıların kriz ortasında rahatlamasını telkin ederek buna benzer şekilde sağlar.’ (SHU90).

‘Yönetim gibidir. Çünkü kriz anının doğru yönetilmesini içerir.’ (SHU93).

‘Direnişe katılmak gibidir. Çünkü kriz içindeki müracaatçının her şeye rağmen direnişine eşlik eder, müracaatçının omuzlarındaki yükü hafifletir.’ (SHU113).

‘Astım ilacı gibidir. Çünkü kişinin sıkıştığı kriz ortamında rahat bir nefes almasına destek olur, krize müdahale de kişiye derin bir oh çektirir.’ (SHU115).

‘Krize müdahale yaklaşımı öğretmenlerimiz gibidir bize yardımcı olmaya çalışır.’ (SHU116).

Kavramsal Kategori: Doğru mesleki uygulama gerektiren krize müdahale yaklaşımı

‘Savaş gibidir. Çünkü yanlış müdahale tazminata mahkûm edebilecekken doğrusu ganimetlere götürür.’ (SHU6).

‘Hakem gibidir. Çünkü en doğru müdahaleye dikkat çekerek yapmak için meslek elemanına yetki verir.’ (SHU62).

‘Kemal Derviş gibidir. Çünkü müdahalenin en doğru şekilde uygulanması titizlik gösterilmesi gerekir.’ (SHU63).

‘İtfaiye gibidir. Çünkü doğru planlama yapılmazsa ev yanar kül olur, krize doğru müdahale yapılmazsa da birey hayatını kötü geçirir.’ (SHU80).

‘Işık gibidir. Çünkü doğru kriz müdahalesi müdahale insanlara en karanlık zamanlarda bir ışık gibi aydınlık götürür.’ (SHU105).

5. Çözüm Odaklı Yaklaşım ile İlgili Tüm Geçerli Metaforlar

Kavramsal Kategori: Çözüme/Sonuca odaklanan çözüm odaklı yaklaşım

‘Kısa boy gibidir. Çünkü kısa zamanda çözüme ulaşmak hedeflenir.’ (SHU2).

‘Formül gibidir. Çünkü problemlerin çözümünü bulur.’ (SHU3).

‘‘Öğretmen gibidir. Çünkü problemlerin çözümü bu yaklaşımda çok önemlidir, kişiye çözümü öğretmeyi amaçlar.’’ (SHU13).

‘‘Bir kabustan uyanmak gibidir. Çünkü kısa bir sürede kişinin sorununu çözmeyi hedefler.’’ (SHU23).

‘‘Çözüm gibidir. Çünkü adı üstünde çözüm odaklı terapi. Çözüme odaklanır, hayatı güzelleştirir.’’ (SHU26).

‘‘Test gibidir. Nasıl ki test öğrenciyi zorlamaz ve not kaygısını azaltır, çokt de bireyi zorlamaz ve kaygılarını azaltır.’’ (SHU31).

‘‘Anahtar gibidir. Doğru kapıda kullanmak gerekir, kullanıldığı zaman da başka dünyalara kapı açar.’’ (SHU38).

‘‘Mucize gibidir. Çünkü çözümleriyle kişinin bir an bile olsa mucize sorularıyla hayatının değiştiğini mucize yaşadığını düşünmesini sağlar.’’ (SHU41).

‘‘Motor gibidir. Çünkü tüm elektronik cihazlar gücünü motordan alır çözüm odaklı yaklaşımda bireylerin çözüme ulaşması için sahip olması gereken motor gibidir.’’ (SHU42).

‘‘Anahtar gibidir. Çünkü problemin çözümüne yönelik en uygun beceriyi öğretmeye çalışır.’’ (SHU43).

‘‘Hoca gibidir. Çünkü sadece çözüme odaklanır gidişata puan vermez.’’ (SHU46).

‘‘Bir ilaç gibidir. Çünkü En kısa sürede, olması gerektiği kadar hastalığı/sorunu çözme üzerinde kuruludur. Nasıl ki ilaçlar, oluşan hastalığı (nasıl oluştuğundan bağımsız) iyileştirme amacı güdüyorsa, Çözüm odaklı yaklaşım da sorunun nasıl oluştuğuna bakmaksızın, sorunlara çözüm bulmaya odaklanmaktadır.’’ (SHU50).

‘‘Parfüm gibidir. Çünkü parfüm kısa süreliğine kokuyu hapseder. ÇOKT da kısa süreliğine problemi çözer.’’ (SHU51).

‘‘Problem çözücü gibidir. Çünkü sorunların tespiti ve çözümüne yönelik yapılabilecekleri öngörür.’’ (SHU54).

‘‘Pragmatizm gibidir. Çünkü işe yarayan çözümlere şeylere ihtiyaç duyar.’’ (SHU55).

‘‘Sonuç gibidir. Çünkü sonuca odaklanır ve problemi çözmek çok çok önemlidir.’’ (SHU59).

‘‘Hız problemi çözmek gibidir. Çünkü problemlerin çözülmesini sağlar.’’ (SHU66).

‘Hu huuu diye çağırmak gibidir. Çünkü çözümleri hayata çağırır ve yerleştirir.’ (SHU67).

‘Kulaklık takmak gibidir. Çünkü kulaklık takarak dış dünyadan kopar müzikle iyileşirsiniz, çözüm odaklı da sorunlara kulak tıkayarak çözümle iyileşmeyi sağlar.’ (SHU69).

‘Hedef tahtası. Çünkü hedef çözümdür, kötü olanın çözümlenmesini ister.’ (SHU74).

‘Polyanna gibidir. Çünkü iyimserdir ve sorunun çözüleceğine inanır.’ (SHU75).

‘Doktor gibidir. Hastayı iyileştirmenin yolunu bulamazsanız hasta ölür, sorunu çözmezseniz müracaatçı kötü yaşamaya devam eder.’ (SHU80).

‘Telefon kılıfı gibidir. Çünkü kılıf telefonu çiziklerden hasardan korur, burada da kişi, çocuk vs. Hasar almaktan özdeğer kaybetmekten korunur.’ (SHU82).

‘Yemek yemek gibidir. Çünkü insana keyif verir, sorunların hayatta kötü gidenlerin çözülmesi de keyif verir.’ (SHU86).

‘Sonuç belgesi gibidir. Çünkü problemin çözülmesini, sonuca varılmasını ister.’ (SHU88).

‘Nokta gibidir. Çünkü hayatın önceki safhasına bir nokta koyup yeni bir hayata başlar gibi sorunları çözüp huzurlu bir hayat sağlar.’ (SHU92).

‘Düğüm gibidir. Çünkü emek verince düğüm çözülür, kısa sürede doğru yaklaşımla sorunlar da çözülür.’ (SHU94).

‘Yeni bir sayfa açmak gibidir. Çünkü sorunların çözüldüğü bir hayat sunmak ister.’ (SHU97).

‘Gözlük gibidir. Çünkü sorunlara farklı bakış açıları sunarak uygun çözümü bulmaya yarar.’ (SHU105).

‘Trigonometri gibidir. Çünkü bazı değişimleri ister, doğru yaklaşım ve çözümler ile sorunun çözümüne gidilir.’ (SHU108).

‘Zil gibidir. Çünkü değişim ve çözümün zamanını geldiğini hatırlatır.’ (SHU112).

‘Geometri gibidir. Çünkü doğru bağıntıları ve formülü bularak sorunu çözersiniz.’ (SHU114).

‘Çamaşır suyu gibidir. Çünkü çamaşır suyunun tüm lekelerde etkili olduğu gibi birçok problemi çözer.’ (SHU117).

‘Kurtarıcı melek gibidir. Çünkü çözüm odaklı terapi kısa ve çözüm üretmeye dayalıdır, insanı içinde bulunduğu kötü durumdan kurtarır.’ (SHU118).

‘Akıllı cihaz gibidir. Çünkü sorunların çözümünde en akıllıca ve doğru yolları bulmayı ister.’ (SHU119).

Kavramsal Kategori: Geleceğe odaklanan çözüm odaklı yaklaşım

‘Netleştirme gibidir. Çünkü müracaatçının hayatında gelecekte neler olacağını netleştirmeye çalışır.’ (SHU11).

‘İleri görüşlü gibidir. Çünkü geleceğe odaklanır ona göre değişim sağlar.’ (SHU12).

‘Çeşitli yollar deneyerek pes etmemek gibidir. Çünkü hayata bağlı kalınmasını ve geleceği işaret eder.’ (SHU20).

‘Gözlük gibidir. Gözlük kişinin ileri mesafeyi net görmesini sağlarken çözüm odaklı yaklaşım da hastanın geleceği net görebilmesini sağlar.’ (SHU22).

‘Kışın giyilen içlik gibidir. Amaç üşüyüp hasta olmamaktır. Burada da kişinin korunması geleceğe daha iyi ulaşması isteniliyor.’ (SHU24).

‘Kapı gibidir. Çünkü bireye geleceğine dair açık bir kapıdan geçme imkânı sağlar.’ (SHU35).

‘Falcı gibidir. Çünkü falcılar nasıl geleceğe dair öngörülerde bulunabiliyorsa çok da geleceğe yatırımı amaçlar.’ (SHU37).

‘Silgi gibidir. Çünkü bireylerin günümüzdeki problemlerini silmeye yarar ve daha iyi bir gelecek için müdahaleler geliştirir.’ (SHU56).

‘Kurgu gibidir. Kişinin geleceğini kurgulamaya yardımcı olur.’ (SHU57).

Kavramsal Kategori : Güçlü yönlere odaklanan/Güçlendiren çözüm odaklı yaklaşım

‘Arayış gibidir. Çünkü kişinin mutlu yollar aramasını ve bulmasını kendisine yetebilmesini ister.’ (SHU65).

‘Ekip arkadaşı gibidir. Çünkü işbirlikçi, esnektir ve güçlere vurgu yapar.’ (SHU77).

‘Pil gibidir. Çünkü insanlara ihtiyacı olan gücü sağlar.’ (SHU78).

‘Polyanna gibidir. Çünkü olumlu olana odaklanır ve bireyin yetersizlikleri yerine güçlü yanlarına vurgu yapar.’ (SHU95).

‘Güçlendirme gibidir. Çünkü çözüm odaklı yaklaşımda sosyal hizmet uzmanı zayıflıkların altını çizmek yerine müracaatçının güçlü yönleri üzerine çaba sarf eder.’
(SHU99).

Ek 2: Veri Toplama Aracı

Değerli Katılımcı,

Karabük Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Sosyal Hizmet Anabilim Dalı bünyesinde, Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY danışmanlığında yürütülmek üzere yüksek lisans öğrencisi Gizem Nur SAĞLIK tarafından hazırlanmış olan “ **Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Hizmet Kuram ve Yaklaşımlarına Yönelik Algılarının Metaforik Analizi**” başlıklı çalışmada kullanılmak üzere geliştirilmiş olan form tarafınıza sunulmuştur.

Anket formunda demografik bilgi sorularına (Bölüm 1), ve sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarına yönelik algılarınızın tespit edilmesi amacıyla boşluk doldurma tipi sorulara (Bölüm 2) yer verilmiştir.

Bölüm 3'teki boşluk doldurma sorularında, ifadelerin ilk cümlesinde en baştaki kavramın (sistem yaklaşımı, ekolojik yaklaşım, güçlendirme yaklaşımı, ...) size çağrıştırdığı şeyi tek kelime olacak şekilde; çünkü ile başlayan ikinci cümlesinde ise ilk cümlede boşluğa yazdığınız kelimenin size neler çağrıştırdığını cümle şeklinde yazmanız istenmektedir.

Örnek:

Sistem yaklaşımı, zincir gibidir. Çünkü, pek çok sistemin iç içe geçtiğini anlatır.

Ekolojik yaklaşım, dünya gibidir. Çünkü, bireyleri genişleyen çevresi içinde değerlendirir.

Güçlendirme yaklaşımı, antrenman gibidir. Çünkü, kişinin kendini iyi hissetmesini sağlar.

Anket formundaki sorulara vereceğiniz cevaplar ve kişisel bilgileriniz, hiç kimseyle paylaşılmayacak olup yalnızca bilimsel ve akademik çalışmalarda kullanılacaktır. Konu ile ilgili tüm sorularınız ve görüşleriniz için araştırmacı ile iletişime geçebilirsiniz.

Katkılarınız için teşekkürler.

1. **Cinsiyetiniz:** kadın erkek

2. **Yaşınız:**.....

3. **Öğrenim durumunuz:**

- Lisans
- Yüksek Lisans
- Doktora

4. Sosyal hizmet alanında kaç yıldır çalışıyorsunuz?.....

5. Lütfen şu anda çalıştığınız sosyal hizmet alanını belirtiniz:

- Çocuk
- Yoksulluk
- Engellilik
- Aile
- Kadın
- Yaşlılık
- Sağlık
- Gençlik
- Suçluluk
- Şehit ve Gaziler
- Afetler
- Göç
- Adalet
- Bağımlılık
- Diğer

6. Sosyal hizmet müdahalelerinde sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarını kullanıyor musunuz?

- Kesinlikle kullanıyorum
- Kullanıyorum
- Kararsızım
- Kullanmıyorum
- Hiç Kullanmıyorum

7. Sizce sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılan en etkili yaklaşım/yaklaşımlar hangisidir? / hangileridir?

- Sistem Yaklaşımı
- Ekolojik Yaklaşım
- Güçlendirme Yaklaşımı
- Psikanalitik Kuram
- Transaksiyonel Yaklaşım
- Varoluşçu Yaklaşım
- Görev Merkezli Yaklaşım
- Gerçeklik Yaklaşımı
- Gestalt Yaklaşımı

- Birey Merkezli Yaklaşım
- Yapısal Yaklaşım
- Bilişsel Davranışçı Yaklaşım
- Krize Müdahale Yaklaşımı
- Feminist Yaklaşım
- Çözüm Odaklı Yaklaşım

8. Sosyal hizmet mesleğini seviyor musunuz?

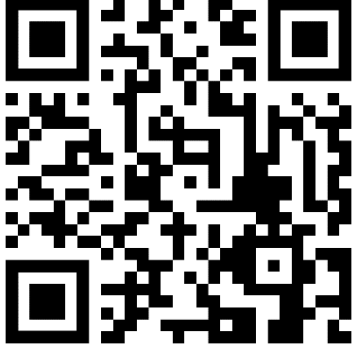
- Çok Seviyorum
- Seviyorum
- Kararsızım
- Sevmiyorum
- Hiç Sevmiyorum

SOSYAL HİZMET KURAM VE YAKLAŞIMLARINA YÖNELİK METAFOR İFADELERİ

İfadelerin ilk cümlesinde en baştaki kavramın (sistem yaklaşımı, ekolojik yaklaşım, güçlendirme yaklaşımı, ...) size çağrıştırdığı şeyi "tek kelime" olacak şekilde; çünkü ile başlayan ikinci cümlesinde ise ilk cümlede boşluğa yazdığımız kelimenin size neler çağrıştırdığını cümle şeklinde yazmanız istenmektedir.

- **Sistem Yaklaşımı**.....gibidir.
Çünkü.....
- **Ekolojik Yaklaşım**.....gibidir.
Çünkü.....
- **Güçlendirme Yaklaşımı**.....gibidir.
Çünkü.....
- **Krize Müdahale Yaklaşımı**.....gibidir.
Çünkü.....
- **Çözüm Odaklı Yaklaşım**.....gibidir.
Çünkü.....
.....

Ek 3: Veri Toplama Aracına ilişkin karekod

Ek 4: Etik Kurul Onayı

Tarih ve Sayı: 10.04.2021 - E.24653

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-78977401-050.02.04-24653
Konu : Etik Kurul Kararları

10.04.2021

Sayın Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

İlgi : 31.03.2021 tarihli ve E-39354954-199-22440 sayılı yazı.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 09/04/2021 tarih ve 2021/04-06 sayılı kararı yazımız ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Kurul Başkanı

Ek:Etik Kurul Kararı (1 sayfa)

Dağıtım:
Doç. Dr. Oğuzhan ZENGİN
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: BSMSP0KS55

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/karabuk-universitesi-ehys>

Adres: Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüsü Merkez/Karabük

Telefon: 444 0478

e-Posta: iletisim@karabuk.edu.tr İnternet Adresi: <http://www.karabuk.edu.tr>

Keş Adresi: karabukuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Nebahat IŞIK
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

ÖZGEÇMİŞ

Gizem Nur SAĞLIK, lise öğrenimini Malatya Cumhuriyet Anadolu Lisesi'nde tamamladıktan sonra Erzincan Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde lisans eğitimine başlamıştır. 2017 yılında lisans eğitimini tamamladıktan sonra 2019 yılında Karabük Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır. Yüksek lisans eğitimi süresince 4 bildiri sunarak, 1 derleme makale yayınlayarak ve bir süre çevrimiçi sanat terapi atölyeleri düzenleyerek sosyal hizmet alanına ve literatürüne katkı sağlamıştır. Gizem Nur SAĞLIK, Resim Yorumlama ve Projektif Çizim Testleri (10 Saat), Oyun Terapisi (16 Saat), Sanat Terapisi (132 Saat) ve Aile Danışmanlığı (464 Saat) sertifikalarına ve belgelerine sahiptir. 2023 yılında Karabük Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamıştır ve çalışma hayatına burada devam etmektedir.